

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

www.spilnota.net.ua

*Сорок четверті економіко-правові
дискусії*

18 лютого 2020 р.

**Матеріали міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

**Львів
2020**

Сорок четверті економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Львів, 2020.- 164 с.

УДК 330+340 (063)

ББК 65+67я431

ISSN 2522-963X

В збірнику опубліковані доповіді з економічних та юридичних питань, які оприлюднені на сайті www.spilnota.net.ua.

Збірники матеріалів науково-практичних інтернет-конференцій включаються до наукометричної бази даних "PIHЦ/RSCI".

Адреса оргкомітету:
79016, м. Львів, а/с 1621
E-mail: spilnota.net.ua@ukr.net

Оргкомітет Наукової спільноти не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

**Економіка, організація і управління підприємствами,
галузями, комплексами**

*Joshgun Mammadov
PhD Candidate, Department of
Economics and Management, Khazar
University, Azerbaijan*

THE IMPACT OF ALTERNATIVE AND RENEWABLE ENERGY ON GLOBAL CLIMATE CHANGE

Abstract

The article focuses on the negative impact of traditional energy sources and the analysis of its complications on the environment. It has been suggested to use widespread of non-traditional, alternative and renewable energy sources in order to eliminate dependencies on these sources.

The article also examines the role of tax policy in the international area towards increasing alternative and renewable energy production and explores implemented measures. As a result, the importance of employment of Carbon tax which is of particular importance in the development of alternative and renewable energy production has been emphasized.

At the same time, it has been recommended to expand further cooperation with the advanced experience of countries in this area.

Key words: traditional energy sources, alternative and renewable energy sources, ecology, climate change, tax policy, carbon tax.

Introduction

Rapid growth in the world population and global economic development make it necessary to widely use energy sources. So, if previously people used energy in nature merely for meeting their daily needs, the development of civilization and culture led to the further increase in the demand for energy.

According to statistics, while the use of hard coal was 65% and biomass was 32% in the world's fuel – energy balance of 1910, the share of oil in the general balance was totally 3%. And, the natural gas was almost nonexistent. However, after 1930, this condition has changed a bit. Thus, while the share of

hard coal fell to 55% and biomass to 27%, the share of oil rose to 15% and natural gas to 3% in the total balance [28].

However, starting from 1970, gradually, oil replaced hard coal and biomass and became main energy source used by people. So, the contribution of oil in the energetic balance for the same period reached up to its historical maximum, about 47% and thus, the relative share of hard coal decreased 25% and biomass 12%. The remaining portion of the balance (about 16%) started to be provided at the expense of natural gas which was widely used gradually and nuclear energy as a new energy source [17, p.1].

However, it is sufficient to take into account the fact that the amount of natural fuel produced only during the period from the beginning of XX to 1980 was higher than the volume of natural fuel produced by humanity during the whole historical era. In particular, natural fuel produced in 1960 – 1980 comprised 40% of coal, 75% of oil and 80% of natural gas which were produced from the beginning of the century [16, p.3].

However, unfortunately, the use of traditional energy sources to meet the energy demand causes the pollution of environment and also atmosphere. The pollution of atmosphere means discharge of various physical and chemical substances and combinations that may violate gas balance. And it has a significant adverse impact on natural and technogenic environment [2, p.211]. These include harmful substances such as Carbon dioxide (CO_2), Carbon Oxide (CO), Methane (CH_4), as well as Sulfur Dioxide (SO_2) and Nitrogen Dioxide (NO_2), which cause acid rain in nature, as well as dust, soot etc. Among them, Carbon dioxide (CO_2) prevails particularly. Thus, according to estimations, every year tens of millions of tons of Carbon dioxide (CO_2) are thrown into the atmosphere from the burning of energy carriers which are extracted in the form of mineral resources. As a result, there is a “greenhouse effect” in the atmosphere, which leads to possible climate change and global warming, aiming at the destruction of ecology and living environment and paving the way for major disasters [5, p. 301; 3, p. 101].

Global climate change

According to statistics, while in 1965 the total share of Carbon dioxide (CO_2) emissions into the atmosphere in the world was 11,193.9 million tons, in 1995 this indicator almost doubled to 21,895.7 million tons, and in 2018, increased 3 times and reached 33,890.8 million tons [19].

Table 1 List of countries by carbon dioxide CO₂ emissions – (million tons)

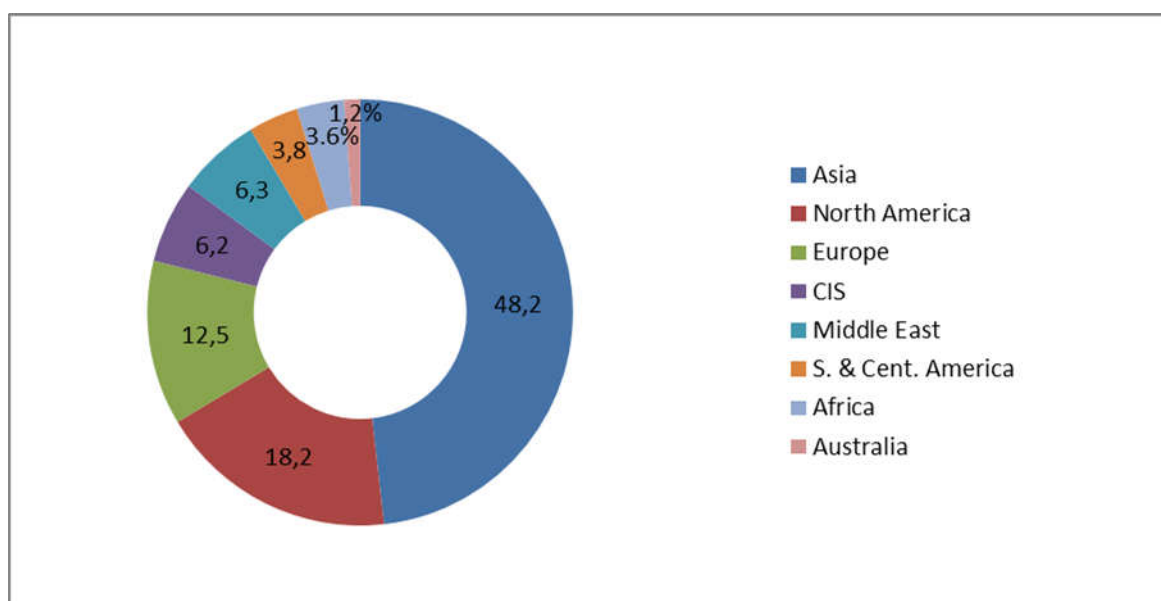
Countries	2014	2015	2016	2017	2018	Share %
China	9223.7	9174.6	9119.0	9229.8	9428.7	27.8
US	5300.4	5153.7	5053.7	5014.4	5145.2	15.2
India	2083.3	2147.8	2234.2	2316.9	2479.1	7.3
Russian Federation	1530.8	1489.5	1501.5	1488.4	1550.8	4.6
Japan	1239.6	1197.4	1178.5	1171.8	1148.4	3.4
Germany	748.4	751.9	766.6	762.6	725.7	2.1
South Korea	644.6	656.5	662.5	678.8	697.6	2.1
Iran	588.9	585.7	593.9	622.1	656.4	1.9
Saudi Arabia	570.4	587.1	597.6	591.1	571.0	1.7
Canada	551.3	544.6	535.9	549.5	550.3	1.6
Indonesia	480.6	488.6	493.1	516.1	543.0	1.6
Other	9,882.8	10,027.0	10,177.0	10,301.0	10,394.7	30.7
Total World	32,844.8	32,804.4	32,913.5	33,242.5	33,890.8	100

Notes: Indicators in excess of 500 million tons.

Source: BP, *Statistical Review of World Energy-2019* [19]

As can be seen from the table, the major part of Carbon dioxide (CO₂) thrown into atmosphere accounts for the industrial countries, which makes up about 50% of the world's population. China ranks first among these countries with an indicator of 9,428.7 million tons (27.8%). United States with an indicator of 2,459.1 million tons (15.2%) is followed by India with an indicator of 2 479,1 million tons (7.3%).

Figure 1 Global Carbon dioxide (CO₂) distribution – 2018 (%)

Hard coal extraction by open – pit method and peat processing cause the change of landscape, even their destruction, as well as, distribution of oil and oil products to large areas during any accident that may occur in oil production and transportation leads to the environmental pollution and thus, the destruction of creatures living in the surrounding area [5, p.301].

The main negative results of oil and gas industry facilities on land resources are as follows [6, p.14]:

- decrease in the productivity of agricultural crops in soils;
- conditional degradation of soils due to environmental pollution;
- destruction of wildlife and flora;
- deterioration of public health,

On the other hand, the use of hydrocarbon resources directly or indirectly in the production of plastic products, synthetic fabrics, oils, carbon fiber, and other products as raw materials also contributes to global energy deficits [5, p.304].

Thus, all such adverse events necessitated the intervention of the world countries and the international organizations they represent in this area. Thus, the necessity to eliminate such environmental problems that directly threaten human health, at the same time, to use alternative and renewable energy sources was firstly mentioned internationally in 1972 under the United Nations Environment Programme (UNEP). In particular, the appearance of a hole in the ozone layer in 1985 made the fight against climate change even more necessary. So, in September 1987, the Montreal Protocol on Substances that deplete the Ozone layer was signed to reduce their emissions [9, p.4; 18, p.8].

Then, the “Framework Convention on Climate Change” (UNFCCC) was adopted at the UN Conference on “Environment and Development” in 1992, in Rio de Janeiro, Brazil. According to the convention, the parties decided to reduce Carbon dioxide (CO₂) emissions for 10 years in line with the level of 1990 [25].

In December 1997, a Kyoto Protocol was drawn up in Kyoto, Japan, with the participation of the parties at a meeting attended by 2,000 delegates from 159 countries (including Azerbaijan) [21]. The second article of the Protocol encompasses the necessity to encourage use of alternative and renewable energy sources to reduce Carbon dioxide (CO₂) emissions and to revise the subsidies applicable for conventional energy development [9, p.4]. The “20-20-20” Directive was also compiled under the Kyoto Protocol, according to the requirements of the Directive, commitments to increase energy consumption share by 20%, increase energy efficiency by 20% and reduce greenhouse gas emissions by 20% from 1990 levels were determined using alternative and renewable energy sources in EU countries by 2020 [1].

Also, the declaration of the countries taking part in the Copenhagen Climate Summit held in 2009 that 100% of the total energy demand by 2050 as a target will be met through alternative and renewable energy sources has a much greater impact on the development of this area [9, p. 2; 27, p. 241; 23, pp. 64-65].

Recent agreement is the Paris Agreement signed on December 12, 2015. Agreement came into force on November 4, 2016. According to the agreement, the parties agreed that the increase in the average temperature around the world should be restricted between 1.5 ° C and 2 ° C [9, p.4].

At the same time, according to the agreement, starting from 2020, the industrialized countries of the world shall allocate \$ 100 billion annually to support economically weaker countries that are forced to fight against the negative effects of global climate change. Otherwise, according to the report, the process of people resettlement from permanent residence due to climate change for the period up to 2050 will remain intensive. Thus, it is predicted that up to 200 million people will migrate from their homeland to other places in the status of "Environmental Refugee" [4, p.447].

Necessity of the use of renewable energy sources

The United Nations sees the only solution to eliminate society's dependence on traditional energy, at the same time, meet energy demand in the widespread and efficient use of alternative and renewable energy sources. For this purpose, UNESCO has been organizing various events on a regular basis since 90s of the last century to expand and develop the use of alternative and

renewable energy sources, with the support of UN member states and interested organizations.

There are three main features that distinguish alternative and renewable energy sources from traditional energy sources, here include: [10, p.55]:

1. Alternative and renewable energy sources are renewable and inexhaustible. Traditional energy sources are limited and exhaustible.

2. Alternative and renewable energy sources are environmentally friendly and do not cause pollution of the atmosphere by harmful emissions such as Carbon dioxide (CO₂). In particular, as the use of alternative and renewable energy sources becomes more widespread, the demand for traditional energy sources will be reduced in future, thus the level of atmosphere pollution will also fall down.

3. Alternative and renewable energy sources are natural and local energy sources.

Thus, this important advantage would reduce each country's dependence on the world's dominant energy producers and ensure the country's energy security. In other words, the risks arising from any changes in the price of fuel products in the world markets will be minimized, thus the country's energy security will be ensured.

Briefly, alternative and renewable energy can also be referred to as a source of energy that exists in nature and is inexhaustible during use [9, p.3].

Complications caused by environmental problems

According to the World Health Organization, the number of natural disasters caused by climate change has increased almost threefold since 1960. So, every year more than 60,000 people die from these disasters, especially in developing countries. In particular, there is an increased risk of bronchial asthma, an inflammatory-allergic disease of the lungs for about 300 million of the world population in the near future due to high temperatures [29].

Only in the summer of 2003, more than 70,000 death facts were recorded in Europe as a result of global warming, according to the organization's report.

According to the organization's forecasts, it is also expected that climate change will lead to the deaths of about 250,000 people during 2030-2050, if this is to continue. It includes 95,000 deaths due to child malnutrition, 60,000 deaths due to malaria, 48,000 deaths due to intestinal disorders (diarrhea), and 38,000 deaths due to heat intolerance of older people.

As for financial expenses, it is forecasted that the direct health costs will be \$ 2-4 billion by 2030.

At the same time, melting glaciers, as well as excess heavy rains, cause major floods. As a result, these floods contaminate the freshwater reservoirs, thus creating many disease-bearing insects that increase the risk of spreading

dangerous infectious diseases. On the other hand, the floods cause serious damage to the agricultural sector. This has a negative impact on the crop production and leads to food shortages, especially in areas where the poor population in the world are living [4, p. 443].

At the same time, due to global climate change, some regions of the world experience extreme water shortages and droughts that can lead to massive hunger. Thus, according to the calculations of World Health Organization, over the past 130 years, the temperature in the world has increased by about 0.85°C. Only in the last 50 years, the atmosphere has been sufficiently polluted with Carbon dioxide (CO₂) and other greenhouse gases to the extent that it affects the global climate [29].

According to the report entitled "A Region at Risk: The Human Dimensions of Climate Change in Asia and the Pacific", jointly developed by the Asian Development Bank (ADB) and the Potsdam Institute for Climate Impact Research, temperature rise of 6°C is expected by the end of the century for the Asian continent. Even some countries in the region may face warmer climatic conditions. Thus, in the northwestern part of Tajikistan, Afghanistan, Pakistan and the People's Republic of China, temperatures are expected to rise up to 8°C. As a result, unpreventable climatic changes may have destroying and negative impacts on the climate system, agriculture and fishing industry, soil and marine environment, biological resources and other areas of Asian and Pacific countries and hindered their future development [18].

According to the report, while annual rainfall increases up to 50% across most parts of the region, in countries such as Pakistan and Afghanistan, rainfall is expected to decline by 20-50%. In addition, 13 out of the 20 cities most affected by loss as a result of annual floods in 2005-2050 will account for the Asia-Pacific region.

Increased sensitivity to floods and other diseases will also have serious economic impact on the region and the whole world. Thus, the total amount of damage caused by global floods is expected to increase from \$ 6 bln. to \$ 52 bln. in the period from 2005 to 2050.

The report also states that Asian and the Pacific countries, which make up two-thirds of the world's poorest part and one of the world's most vulnerable regions to climate change, are at greater risk of becoming poorer and being exposed to various diseases if they fail to take rapid and serious preventive measures.

At the same time, the World Bank's entitled "End Extreme Poverty - Boost Shared Prosperity" also states that East Asia and the Pacific region are at the heart of global climate changes. So, about one-third of global greenhouse emissions account for the countries of this region. As a result, countries in the

region often suffer from the disasters arising from the effects of climate change, such as floods, storms, and the rise in sea level [24, pp. 40-41].

According to the report, 27% of the World Bank's current loan portfolio for the last three fiscal years has been directed to finance various projects or programs within the framework of combat against climate change. In particular, China owns the largest climate change investment programs covering 70% of the Bank's loan portfolio as part of environmental protection.

For example, funds in the amount of \$ 350 mln. allocated by the World Bank within the framework of China Energy Efficiency Finance Program has been a source of stimulus for Chinese banks and as a result, an additional \$ 2.6 billion was involved to the sector for the efficient use of alternative and renewable energy sources at the expense of local banks. Thus, as a result of these activities implemented within the program, there has been a decrease in the annual emissions of Carbon dioxide (CO₂) by 10 million tons. This is equivalent to the amount of Carbon dioxide (CO₂) emitted from the power station with a capacity of 3 GW in the production of electricity based on the use of hard coal [24, p. 41].

It goes without saying that in a country as huge as China, maintaining environmental balance still remains an urgent issue. So, according to the UN, 16 of the 20 most polluted cities in the world account for China. However, despite this, the Government of China is implementing large-scale programs to ensure environmental security of the country, and specific mechanisms are identified for increasing the material responsibility of enterprises and executive structures for environmental protection. It should also be noted that the banking sector of the country also refuses to provide loans for energy-intensive, environmental pollution projects [7, p.132].

According to the Chinese government, the problem of environmental pollution can only be eliminated by achieving more efficient use of alternative and renewable energy sources.

China's renewable energy policy is based on five basic conditions:

- provision of energy security, prevention of climate change;
- achievement of economic competition, prevention of environmental pollution;
- improving living standards.

To this end, Renewable Energy Law in China was adopted in 2005 and entered into force on January 1, 2006. The law makes it clear that alternative and renewable energy is a priority area for overall energy development in the country [13, p.141; 22, pp. 509; 8, p.7].

Carbon tax and its use

Various economic measures (quotas, standards, penalties, etc.) are used to prevent climate change and successfully implement future environmental and economic projects. So, it is through these measures that each state has the opportunity to exercise strict control over the causes of climate change. The most important of these measures is the introduction of carbon tax. Thus, the introduction of carbon tax in the implementation of energy policy is essential and necessary both in terms of preventing air pollution and at the same time increasing the use of alternative and renewable energy sources [11, p.2].

According to the calculations, totally, around 8 billion ton of Carbon dioxide (CO₂) emissions have been prevented from as a result of using alternative and renewable energy sources in 2007-2017. The main part of this, that's, 6.1 billion tons was due to wind power production and 1.8 billion tons due to solar energy production [15, p.245].

Table 2 Reduction of Carbon dioxide (CO₂) emissions due to the use of renewable energy sources in 2007-2017 – (million/ton)

Year	Solar energy	Wind energy	Total
2007	10 054,0	194 204,0	204 258,0
2008	19 748,9	249 986,0	269 734,9
2009	28 366,5	328 494,0	356 860,5
2010	49 192,6	409 068,0	458 260,6
2011	85 698,0	491 708,0	577 406,0
2012	1 214 85,4	584 678,0	706 163,4
2013	1 692 41,7	659 054,0	828 295,7
2014	2 169 98,0	764 420,0	981 418,0
2015	2 785 18,6	8 945 78,0	1 173 096,6
2016	3 684 05,8	1 006 142,0	1 374 547,8
2017	4 870 18,6	1 113 574,0	1 600 592,6
Total	1 834 728,0	6 111 228,0	7 945 956,0

On the other hand, the introduction of carbon tax will also lead to a significant increase in the prices of products or services produced at the expense of traditional energy sources. Thus, a fine in the amount of \$40 per ton of Carbon dioxide (CO₂) emissions on average increases by 36 cents the price of

one gallon of gasoline, or about by 2 cents per kWh of electricity. This will firstly have a negative impact on transportation costs, as well, industry and agriculture. For this purpose, the introduction of carbon tax can also be regarded as a part of the incentive mechanism in terms of the necessity for wider use of alternative and renewable energy sources [14, p. 374].

Looking at history, we can see that, despite the fact that Carbon tax was debated in the UK about 50 years ago, it was first applied in the world in Finland, Scandinavia in 1990 and then to neighboring Sweden and Norway in 1991. In the following years, the Netherlands and Denmark also started to apply carbon tax. Thus, in these five countries where carbon tax was applied for long term and in a sustainable manner, the average annual income from carbon tax was \$ 202 billion Euros. The highest income belongs to the Netherlands. However, according to the share of carbon tax revenues in GDP, it is 1.88% in the Netherlands on average, but this indicator is 2.1% in Finland (about 4.5% in total tax revenues), 2.5% in Denmark (about 5% in total tax revenues) and 2.51% in Sweden (about 5% in total tax revenue) [12; 14, p.376].

It should also be noted that this type of tax has also been claimed to have a negative impact on the development of the country's economy in the initial period of the introduction of the carbon tax. However, contrary to the claims, its opposite was observed in the example of Sweden. Thus, despite the fact that Sweden has the highest tax rates in comparison with other countries where carbon tax is applied, the country's economy has grown by more than 100% since the start of the introduction of carbon tax and has been ranked fourth in the world for competitiveness [14, p.377].

Also, according to calculations, there has been a 1.5% reduction in the total Carbon dioxide (CO₂) emissions since the year of introduction of the carbon tax in Norway (in 1991). At the same time, a significant reduction in Carbon dioxide (CO₂) emissions has been determined in Ireland [12].

It should be taken into account that while the introduction of carbon tax is intended to reduce the level of harmful substances in the atmosphere, on the other hand, it also causes a significant increase in budget revenues. These revenues will be directly or indirectly used by the state to fund socio-economic projects in the future.

Table 3 Amount and use of carbon tax by countries in the world

№	Countries	Tax amount 1 t/dollar	Area of use
1	United Kingdom	16	General state budget
2	Chile	5	General state budget, expenditures on education and
3	Denmark	31	Reduced costs for energy-efficient and environmental programs, income tax, pension and social insurance
4	Finland	48-83	Reduction of the total state budget, income tax,
5	France	24	Lower income and corporate taxes, energy assistance to low-income households
6	Iceland	10	General state budget
7	India	6	Clean energy and the environment
8	Ireland	28	General state budget, budget deficit reduction, debt repayment
9	Japan	3	Energy Efficiency, Promotion of Clean Energy Technologies
10	Mexican	1-4.	General state budget
11	Norway	4-69.	General state budget, reduction of income and corporate taxes, pension plan for low-income people
12	Portugal	5	General government budget, lower income tax for low-income families
13	South Africa	8.5	Reducing the tax on electricity, energy efficiency, using a tax discount on solar energy, supporting alternative and renewable energy, personalized energy services for low-income people, providing benefits for public and rail transport
14	Sweden	132	Reduction of the total state budget, income and corporate taxes
15	Switzerland	87	Tariff reduction for health insurance, ensuring public safety, energy efficiency, technology development

Source: World Bank Group - 2017 [26, s.90-128]

As can be seen from the table, in comparison with others, only countries such as India, Japan and South Africa use revenues generated from Carbon tax directly for the protection of the environment and the development of use of alternative and renewable energy sources as clean energy sources to prevent climate changes.

The use of alternative and renewable energy sources in Azerbaijan

Taking into consideration that hydrocarbon resources that significantly determine the political and economic environment of our country, and also have a special weight in meeting our own energy demand are exhaustible, alternative

and renewable energy sources are of great importance in maintenance of available resources for future generations, prevention of global climate changes and also, implementation of sustainable energy provision.

Also, the favorable natural and geographical location and climatic conditions of our republic give it more opportunities to use alternative and renewable energy sources. For this reason, the state pays great attention to the development of alternative and renewable energy sources and increasing its special weight in total energy and this area is considered as a priority.

For this purpose, our country has undertaken important political and economic measures to improve and develop national renewable energy policies and has achieved a number of successes.

Implementation of such measures is, first of all, not only the demonstration of state support for the development of this sector, but also it is of particular importance for stimulating the development of energy production facilities.

Conclusion

If we take into account the limitations of traditional energy sources and at the same time their negative environmental impacts, the solution of existing problems can only be achieved in two ways:

- decrease in energy consumption with the most efficient and effective use of available traditional energy sources;
- minimize dependence on traditional energy sources, and even eliminate this dependence completely in future.

It is possible by the widespread and effective use of alternative and renewable energy sources as more reliable and clean energy sources in terms of national energy security. It is also important to take into consideration that the energy produced from these energy sources is not high enough at present, which does not allow to completely refuse available energy sources.

For this reason, the introduction of tax policy as an incentive measure which is of particular importance for achieving the development of alternative and renewable energy sources is quite necessary. So, these measures will create conditions for the use of modern equipment and new technologies in alternative and renewable energy production, intensifying investment attraction, and providing the country with high-quality and sustainable energy.

In particular, in the near future, in accordance with the international commitments undertaken by our country, the introduction of carbon tax in our republic and directing the revenues to the development of alternative and renewable energy production can be a positive step. Thus, taking into account that traditional energy sources are exhaustible, the introduction of this tax in our country is very necessary for further expansion of opportunities to use alternative and renewable energy in terms of the environmental protection along with the effective use of available traditional energy sources.

At the same time, cooperation with the countries with progressive achievements and advanced experience in this area should be further expanded.

References:

1. Azerbaijan will become a major producer of alternative energy in the region in the near future, People's Daily reports. October 24, 2013, p. 4 (AZ)
2. Ibragimov I. Environmental Economics. Baku 2015 (AZ)
3. Karimova N.N. Technological pollution of the atmosphere, aquatic system and soil. Bulletin of Baku University, Series of Social and Political Sciences No. 2, pp. 101-114, Baku State University 2009. (AZ)
4. Guliev E. Global food security: realities, problems and prospects. Baku 2018 (AZ)
5. Mamedov A.A., Aliev A.M., Ibragimov E.E., Abasova A.A. Analysis of development trends of the industrial and fuel and energy complex. Baku: 2012 (AZ)
6. Nuralieva R.N. Economic and environmental problems of the development of the fuel and energy complex in Azerbaijan. Baku 2010 (AZ)
7. Samedzade Z. China in the global economy. Baku 2009 (AZ)
8. Bayraktar. U., Kaya.KH.I. Comparison of Renewable Energy and Rising Energy Policies: China, Germany and Turkey. Journal of Interethnic Economic Research, 2 (4), pp. 1-18. 2016 (TR)
9. Celikkaya. A. Member of the European Union for the Review of Renewable Energy Investments. Agar T.S. Chairmanship of the Court, Sud magazine, issue 104, October-March 2017, Saturday: 1-26. (TR)
10. Celikkaya. A. Renewable Energy Evaluation Investigation International Interconnection Policy, Eskisehir Osmangazi University, Financial Journal, Ocak-Haziran 2017, No. 172, Sat: 52-84 (TR)
11. Turkey KPMG (Peat Marvik Herdeler Klynveld), as well as tax incentives for renewable energy in 2016 (TR)
12. Ozbilgin.M. Global carbon tax solution and tax efficiency in Turkey. Lebib Yalkin Magazine Content 2017 No. 157 (TR)
13. Ulusoy A.A., Bayraktar. S. Assessment of tax incentives for renewable energy, International Journal of Labor and Society HAK-IS, Volume: 7 Year: 7 Number: 17 Number: 123-160, 1/2018 (TR)
14. Yıldız.S. Carbon tax for sustainable development. Journal of accounting and tax applications. No. 10 (3), Ankara 2017 (TR)
15. Gazman V.D. Social and economic efficiency of leasing in renewable energy. HSE Journal of Economics. T. 23. No. 2. P. 238–263. 2019 (RU)
16. Odum G., Odum E. The energy basis of man and nature. Moscow 1978 (RU)
17. Fortov V.E., Popel O.S. Renewable energy sources in the world and in Russia. Joint Institute for High Temperatures RAS. Moscow 2013 (RU)

18. Asian Development Bank (ADB) with the Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK). Report: A Region at Risk: The Human Dimensions of Climate Change in Asia and the Pacific. Publication July 2017.
19. British Petroleum Company (BP), Statistical Review of World Energy, June 2019.
20. Ghiollarnath.C.N. Renewable Energy Tax Incentives and WTO Law: Irreconcilably Incompatible? An Examination of the WTO-Consistency of Direct Corporate Tax Incentives for the Development of Renewable Energy, Wolf Legal Publishers. 2011
21. Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. Japan, Kioto 1998.
22. Lo.K. A Critical review of China's rapidly developing renewable energy and energy efficiency policies. Renewable and Sustainable Energy Re-views, №29, 2014.
23. Ruggero S.T. "How Renewables will Change Electricity Markets in the next Five Years", Energy Policy Journal, 48: p.64–75. 2012
24. The World Bank: "End Extreme Poverty - Boost Shared Prosperity". Annual Report 2017
25. United Nations Framework Convention on Climate Change. Brazil, Rio de Janeiro 1992.
26. World Bank Group (march.2017). Carbon tax guide: a handbook for policy makers.
27. Xiaoling.Z, Liyin.S, Sum.Y.C. "The diffusion of solar energy use in HK: What are the barriers?", Energy Policy Journal, 41: p.241–249. 2012
28. www.iea.org - Beynəlxalq Enerji Agentliyinin rəsmi internet ünvanı
29. <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health> - Climate change and health. World Health Organization.

*Барзилович Анастасія Дмитрівна
кандидат медичних наук, директор
медичного центру «КіндерКлінік»,
м. Київ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Однією з головних умов, що забезпечують ефективне функціонування ринку медичних послуг, а також загалом сфери охорони здоров'я, є розробка дієвого комплексного механізму державного регулювання ринку медичних послуг в Україні.

Ринок медичних послуг є складною системою, до якої входять державна, муніципальна і приватна складові та потребує державного регулювання, яке підвищувало б доступність та якість надання медичних послуг. Держава виступає основним замовником медичних послуг, що направлені на зміцнення здоров'я пацієнта, поліпшення якості життя й національної безпеки країни. Платність медичної послуги визначається ступенем її соціальної значущості та доступності до споживача, з урахуванням ранжування доходів населення [1, с. 14].

Стратегічний розвиток галузі охорони здоров'я ускладнюється асиметрією ринкових відносин у ній. Неспроможність ринку забезпечити збереження здоров'я населення вимагає соціальної активності держави щодо розвитку цивілізованої системи медичної допомоги. Найгостріше проблеми проявляються в гуманітарній сфері, зокрема в галузі охорони здоров'я. Потребує вдосконалення підприємницький потенціал системи охорони здоров'я, що вимагає визначення напрямів державного управління у його формуванні та сприянні розвитку ринку медичної допомоги [2].

У свою чергу, механізм державного регулювання ринку медичних послуг є складовою загального механізму управління сферою охорони здоров'я у контексті регулювання національної економіки. Слід зазначити, що в сучасній українській науковій літературі та нормативно-методологічних базах й досі відсутнє чітке визначення поняття «механізм державного регулювання ринку медичних послуг».

Варто зазначити, що сьогодні відбувається реформування системи охорони здоров'я та регулювання ринку медичних послуг (рис.1.).

Ключовими елементами механізму державного регулювання ринку медичних послуг є: об'єктно-суб'єктна складова, мета функціонування, принципи, функції, важелі та інструменти реалізації.

Головною метою механізму державного регулювання ринку медичних послуг є забезпечення доступного та якісного надання медичних послуг населенню на ринку, на якому діють принципи добросовісної та вільної конкуренції.

Рис. 1. Напрями реалізації медичної реформи в Україні*

**складено автором за матеріалами [5]*

В Україні сьогодні, держава недостатньою мірою виступає гарантом покриття витрат на медичне обслуговування громадян. У той же час, навпаки, у більш розвинутих країнах світу, де домінує страхова модель медицини – медичне страхування може надавати держава, особливо для соціально незахищених верств населення. Як свідчить практика західних країн, це позитивно впливає на процес державного регулювання ринку медичних послуг, оскільки страховий сектор є досить складним у регулюванні. Проте, більшість розвинутих країн вважає введення

загальнообов'язкового страхового інституту позитивним аспектом, що є інструментом усунення труднощів, пов'язаних із виключно державним фінансуванням національної медицини та наданням безкоштовної державної медичної допомоги. Так, за результатами аналізу звітів міжнародних організацій, що вивчають глобальний ринок медицини, головною метою лібералізації ринку медичного страхування стало поліпшення доступу до медичної допомоги та зменшення при цьому прямого державного фінансування при наданні медичної допомоги [6].

Відповідно, для ефективної реалізації регулювання ринку медичних послуг в умовах реформування слід продовжити процес змін в частині фінансування охорони здоров'я, оплати праці медичних працівників, забезпечити автономну діяльність медичних закладів, урегулювати питання загальнообов'язкового медичного страхування в Україні, провести аналіз впровадження Програми медичних гарантій з 1 квітня 2020р. та впровадити електронний обігу медичної документації.

Список використаних джерел:

1. Бобришева О.В. *Ефективний розвиток та функціонування ринку медичних послуг в умовах глобалізації економіки та інтеграційних процесів в охороні здоров'я*. Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економіка”. 2014. Вип. 8 (2). С. 12–18.
2. Надюк З. О. *Механізми державного регулювання ринку медичних послуг в Україні* : Дис... д-ра наук: 25.00.02 - 2009.
3. Задихайло Д. *Держава та економічне ринкове середовище: господарсько-правовий аспект*. Вісник Академії правових наук України. № 3(42). Харків, 2005. С. 149–161.
4. Пашков В.М. *Правове регулювання обігу лікарських засобів*. Київ : МОРІОН, 2004. 160 с.
5. Реформа системи охорони здоров'я URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>.
6. PMC «US National Library of Medicine National Institutes of Health Search databaseSearch term Search». Вебсайт URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4441071/>.

*Кулько-Лабинцева Інна
Володимирівна, кандидат
економічних наук, Класичний
приватний університет,
м. Запоріжжя*

*Русінова Анастасія Сергіївна
Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя*

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Задля стабільного розвитку національної економіки необхідним є впровадження новітнього інноваційного вектору розвитку. На цьому наполягають не лише сучасні науковці, але і уряд, що регулює інноваційну діяльність підприємств відповідними нормативними актами. В часи енергетичної кризи, найважливішим питанням, що турбує фахівців усіх галузей народного господарства, є питання економії ресурсів, ресурсного потенціалу, їх оптимізації. Як показує практика, тільки впровадження новітніх технологій у розвиток відповідних галузей економіки, дозволяє знизити енергетичну та ресурсну затратність підприємств [4].

Вітчизняні підприємства намагаються знайти необхідні інноваційні рішення виникаючих проблем на зарубіжному ринку інновацій, та вітчизняному. Але недосконалою залишається система обміну (трансферу) технологій, що призводить до недостатньої пропозиції на ринку інновацій, і, як наслідок, до незадоволеного попиту. Саме тому, актуальним питанням залишається питання аналізу структури ринку технологій, та активності ринку трансферу технологій.

Для України трансфер технологій – це практично нове, мало засвоєне явище, яке має великий потенціал до наукового та практичного впровадження. Інноваційні технології у світовій економіці впроваджуються у вигляді роботизації виробництва, впровадження альтернативних джерел енергії, експериментів зі штучним інтелектом, що саме по собі, потребує всебічного розвитку міжнародного трансферу технологій [1]. Однак, з огляду на те, що в державі відсутній ефективний механізм технологічної безпеки, законодавство щодо впровадження, забезпечення і розвитку трансферу технологій є недосконалим, приходимо до висновку, що питання розвитку трансферу технологій в Україні в умовах економічної невизначеності є досить перспективним. За рейтингом інноваційних країн у 2018 р. у відповідності до ГП Україна посідає 43-те

місце за значенням інноваційного індексу, перше місце в ньому посідає Швейцарія [2].

Державна служба статистики, зауважує, що в країні лише 17% підприємств займаються впровадженням інноваційного вектору розвитку, а впроваджують інновації у своїй діяльності лише 14% [3]. Це свідчить про необхідність стимулювання впровадження на вітчизняних підприємствах новітніх технологій, зацікавленості в цьому держави, самих підприємств.

Однак, в умовах економічної невизначеності, коли підприємства діють виключно на свій ризик, не можуть бути впевнені в стабільності економічної політики країни, мають доволі складну систему залучення додаткових коштів, практично неможливо спрогнозувати, чи буде впровадження тих чи інших технологій доцільним. Саме тому, питання впровадження трансферу технологій в умовах економічної невизначеності потребує подальшого більш глибокого вивчення.

Література:

1. Про державне регулювання у сфері трансферу технологій. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
2. Eurostat: your key to European statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 31.01.2019).
3. Державна служба статистики України: статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 31.01.2019).
4. Ярошевська Т.В. Удосконалення механізмів врегулювання правовідносин у сфері трансферу технологій. *Актуальні проблеми сучасної юриспруденції*. 2018. № 10. С. 95–99.

*Лисяк Олена Миколаївна
аспірант, Національний технічний
університет «Дніпровська
політехніка», м. Дніпро, Україна*

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для ефективної роботи підприємствам необхідно володіти здатністю витримувати негативні потрясіння, тобто володіти достатнім рівнем економічної стійкості. У статті висвітлюються поняття та складові економічної стійкості, а також основні чинники, що впливають на її рівень.

Abstract. The economic stability of the enterprise and ways of its ensuring. For effective work enterprises need to be able to withstand negative shocks that are to have a sufficient level of economic stability. The article elucidates the terms and components of economic stability and the main factors which influence its level.

Keywords: enterprise, stability, finances, production process, development

Вступ. Актуальність проблеми забезпечення економічної стійкості підприємства зумовлена сучасною ситуацією ринкової економіки, що характеризується високим рівнем невизначеності, жорсткої конкуренції та різноманітністю ризиків. Не забезпечивши економічну стійкість своїх підприємств в умовах ринкової економіки, незалежні, самостійні виробники товарів і послуг не зможуть успішно діяти на ринку. Сучасний ринок постійно змінюється. Оскільки зміни відбуваються швидко тому саме пристосування до них стає суттєвою перевагою підприємств у боротьбі з конкурентами. У цих умовах підприємства повинні орієнтуватися на нові принципи та методи організації, засновані, передусім, на удосконаленні внутрішнього механізму управління сталим функціонуванням підприємств. Головним компонентом такої організації є економічна стійкість. Аналіз останніх досліджень і публікацій займалися такі вчені, як О.В. Ареф'єва, І.В. Дем'яненко, Д.М. Городинська, В.О. Василенко, В.Н. Гончаров, Ю.С. Цямрюк, О.С. Харитонova зробили значний внесок у теоретичне обґрунтування сутності стійкого функціонування підприємства у наш час. В економічній науковій літературі питання економічної стійкості вивчають такі вітчизняні вчені-економісти, як А. Амоша, М. Білик, В. Герасимчук, К. Ізмайлова, О. Колодізєв, Л. Лахтіонова, П. Макаренко та ін. Актуальним лишається дослідження сутності та видів економічної стійкості та виявлення її складових, які б найповніше характеризували стійкість підприємства.

Результати досліджень. На сьогодні економічну стійкість не розуміють як систему, комплексну характеристику підприємства, тому що більшість вчених розглядає лише фінансову сторону економічної стійкості, вважаючи її найважливішим елементом стійкості. Відійти від традиційної точки зору на цю економічну категорію спробували в своїх дослідженнях Ареф'єва О.В. і Городинська Д.М. На їх думку, «економічна стійкість підприємства є сукупністю взаємопов'язаних і взаємообумовлених структурних складових, об'єднаних однією метою, яка передбачає створення, забезпечення та підтримку загального сталого функціонування підприємства» [3, с.84]. Найголовніша риса ринкової економіки – це її невизначеність, що стала наслідком конкуренції суб'єктів господарювання та періодичності проявів криз. Щоб протистояти цим важким умовам, підприємство повинно бути забезпечено

високим рівнем економічної стійкості. Висока стійкість забезпечує незалежність підприємства від зміни ринкової кон'юнктури, і також ризик виявитися банкрутом стає не такий великий [1]. Підприємство є основною організаційною ланкою народного господарства України. Саме через це дослідження економічних процесів, визначення можливостей підприємств щодо підтримання стійкого стану економіки є важливим. Кожний елемент є взаємозалежним, у тому числі економічна стійкість залежить від діяльності підприємств [2]. Багато західних і вітчизняних економістів присвятили наукові праці проблемам управління сталого розвитку, які і стали теоретичним підґрунтям для розгляду сутності поняття «економічна стійкість підприємства». Питання актуальності забезпечення економічною стійкістю підприємств обумовлена необхідністю удосконалення управлінських процесів, а також відсутністю сучасного підходу до розуміння економічної стійкості як комплексної системної характеристики. Великий економічний словник пропонує таке визначення «стійкості»: несхильність до ризику втрат і збитків, постійність [12, с.770]. Стійкість – це здатність системи зберігати деякі властивості й характеристики незмінними [3, с.83]. Для того, щоб уміло використовувати нові відносини, обставини для самовдосконалення, стійкість повинна мати таку рису, як гнучке реагування на всі зовнішні й внутрішні впливи. На думку окремих авторів, стійкість слід розглядати, як здатність підприємства зберігати рівноважний стан у процесі свого функціонування, при цьому воно не виходить за межі області значень ключових параметрів, забезпечує допустимий ступінь ризику, вільно маневрує в разі дії дестабілізуючих чинників, адаптується та виконує поставлені завдання. Отже, стабільність функціонування підприємства, зниження можливих втрат підприємства від негативного впливу середовища, розвиток відповідно до сучасних ринкових, технологічних, організаційних та ресурсних умов господарювання – все це характеризує стійкість підприємства [4, с.357]. На наш погляд, більш прийнятне і точне тлумачення терміна пропонує Цямрюк Ю.С., розглядаючи економічну стійкість, як «рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення стійкого економічного росту в тривалій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників» [1]. При цьому основні зовнішні чинники можна поділити на загальноекономічні (інфляція, нестабільність податкової системи та законодавства, зниження доходності населення тощо) та ринкові (зниження місткості ринку, зниження попиту, нестабільність валютного ринку тощо).

Внутрішні чинники, що впливають на економічну стійкість підприємства, можна поділити на чотири групи: 1. Технологічні чинники, які забезпечують постійність постачання ресурсів для всіх технологічних

ланок виробництва. Тобто вони характеризують технологічний устрій виробництва. 2. Організаційні чинники, які визначають рівень спеціалізації виробництва, стратегію і тактику підприємства, рівень використання людського капіталу, інвестиційну та інноваційну діяльність, ступінь та досконалість маркетингу та менеджменту, а також ділову активність підприємства. 3. Фінансово-економічні чинники, що визначають продуктивність чинників виробництва, витрати на виробництво, обсяг товарної та валової продукції, постачання засобів виробництва, обсяг виручки від реалізації продукції, збут продукції. Через ціни, страхування, фінансування з бюджету, стимулювання праці, тарифи, кредити, дотації, податки проявляються зазначені чинники [1]. Оскільки в ринкових умовах господарювання саме фінанси є рушійною силою будь-якої економічної системи, ці чинники вважаються вирішальними та основними [9, с.112]. 4. Соціальні чинники, які визначають розвиток підприємства та його потенціал у соціальному аспекті (матеріальний добробут працівників, розвинутість соціальної інфраструктури, кадрове забезпечення, умови праці, демографічна ситуація тощо). Створення умов щодо підтримки економічної стійкості на заданому рівні і запобіганню її зниження в постійно мінливих умовах ринку забезпечується за допомогою врахування усіх вищезазначених чинників. Проте, саме внутрішні чинники є пріоритетними у забезпеченні економічної стійкості підприємства, оскільки підприємство може ними управляти. Велика кількість чинників економічної стійкості дозволяє визначити види стійкості в економічному аспекті: – внутрішня, тобто такий стан підприємства, при якому забезпечується стабільно високий результат функціонування; в основі її досягнення лежить принцип активного реагування на зміни середовища господарювання; зовнішня, що обумовлена стабільністю економічного середовища, в рамках якого діє підприємство; досягається відповідною системою управління в масштабах всієї країни, тобто управлінням ззовні. – успадкована, яка сформувалася впродовж декількох років і за наявності певного запасу фінансової міцності здатна захищати підприємство від різких негативних змін чи дестабілізуючих факторів; – фінансова, яка відображає стабільне перевищення доходів над витратами підприємства, стан ресурсів, що забезпечує їх ефективне використання в процесі виробництва та реалізації, а також сприяє розширенню та оновленню; – організаційно-правова стійкість, яка визначає функціонування підприємства в рамках законодавчого та правового поля. Для оцінки економічної стійкості підприємства слід розглядати як сукупність її взаємообумовлених і взаємопов'язаних складових, які за будь-яких умов забезпечують здатність до організації діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування.

Збалансованість досягається завдяки забезпеченню оптимальних кількісних співвідношень між елементами загальної системи, що дозволяють їй гармонійно розвиватися. Потрібно забезпечувати узгоджену взаємодію між всіма елементами підприємства.

За функціональною ознакою складові економічної стійкості підприємства доцільно поділити на: фінансову, виробничу, кадрову, маркетингову, інвестиційну та управлінську. Кожна з них, у свою чергу, є складною системою і характеризуються системою показників.

Основні елементи економічної стійкості підприємства [3]

Для підтримки економічної стійкості підприємства потрібно дотримуватися таких заходів: складові економічної стійкості, Кадрова, Фінансова, Виробнича, Управлінська, Інвестиційна, Маркетингова.

Для досягнення стійкості функціональні складові економічної стійкості підприємства повинні базуватися на послідовному єдиному підході. Проте слід враховувати, що кожна із складових (фінансова, виробнича, кадрова, маркетингова, інвестиційна, управлінська) характеризується своїм переліком заходів, які сприяють їх стійкості. Здатність до прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації, впровадження планів практичних заходів у разі виникнення кризової ситуації; 2) при виникненні проблемних ситуацій розробляти плани щодо їх усунення; 3) контроль за виконанням заходів та їхніми результатами, координація дій учасників; 4) безперервний моніторинг внутрішнього та зовнішнього станів підприємства; 5) заходи щодо зниження зовнішньої вразливості підприємства. Система моніторингу дозволяє оптимізувати економічну стійкість відповідно до перспектив розвитку [8, с.143]. Провідною складовою економічної стійкості є його фінансова складова, оскільки в

ринкових умовах господарювання фінанси визнаються рушійною силою будь-якої економічної системи [9, с.112]. Коли підприємство має стійкий фінансовий стан, то є можливість вкладати кошти в розробку нових товарів, освоювати нові ринки збуту, забезпечувати кадрову стійкість та ефективний процес управління. Управління виробничим процесом найкраще здійснюється за допомогою гнучких планів, правильному використанню елементів виробничої системи. Також завдяки дієвому контролю над усіма видами діяльності підприємств. Кінцевими цілями у забезпеченні стійкого виробничого процесу є: оптимальний обсяг продажів, якість виготовленої продукції, одержання прибутку, постійний контакт із клієнтами, обслуговування після продажів, задоволення споживача. Досягнення основних цілей виробничого процесу підприємства, а також його стійкості, може забезпечити тільки постійний контроль ефективності виробництва і ресурсним забезпеченням. Важливість кадрової складової полягає у тому, що від корпоративної культури, інтелекту колективу залежить конкурентоспроможність підприємства, що в свою чергу визначається конкурентоспроможністю продукції підприємства. Маркетингова складова передбачає максимально повне використання ринкових умов для отримання прибутку. Така стратегія сприяє зміцненню конкурентних позицій підприємства, що в цілому призводить до економічної стійкості. Інвестиційна складова займає важливе місце для забезпечення економічної стійкості, адже від її рівня залежить інвестиційна привабливість підприємства. Економічна стійкість, її підтримка забезпечується шляхом підвищення інвестиційної привабливості підприємства, заходи забезпечення якої спрямовані на оптимізацію форм і видів інвестицій, підвищення ефективності інвестиційної діяльності та зниження інвестиційних ризиків. Отже, до основних заходів забезпечення економічної стійкості можна віднести оптимальний обсяг продажів, задоволення попиту споживачів, якість готової продукції. Вченими доведено, що регулярний контроль за підвищенням ефективності виробництва забезпечує виконання основних цілей виробничого процесу підприємства та є гарантом його економічної стійкості [10, с. 87-89]. Підприємство також повинно бачити стратегічне майбутнє свого стану. В цілому забезпечення стабільного розвитку без такого важливого елемента, як стійкість підприємства є неможливою [11].

Висновки. Таким чином, умовою життєдіяльності й основою стабільності підприємства в ринковій економіці є його економічна стійкість. Для забезпечення економічної стійкості підприємств необхідні гнучкість та швидкість реакції на зміни кон'юнктури ринку, підвищення конкурентоспроможності продукції та виробництва, висока інвестиційна активність та фінансова стабільність. Тільки це дозволить підприємству

реалізувати всі існуючі можливості для забезпечення умов сталого розвитку.

Список літератури:

1. Цямрюк Ю.С. Зміст економічної стійкості підприємства та методи її аналізу [Електронний ресурс] / Ю.С. Цямрюк. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : http://suia.edu.ua/projects/icmiu-iep/download/conference-2009-section-2-1-tsyamryuk_yus-report.doc.
2. Колодізев О., Нужний К. Теоретичні аспекти управління економічною стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / О. Колодізев, К. Нужний. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2700/1/19.pdf>.
3. Арєф'єва О.В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Арєф'єва, Д. М. Городинська // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 8 (86). — С. 83-90.
4. Шеремет А.Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : Учебник. — М. : ИНФРА-М. — 2009. — 357с.
5. Харитонов О. С. Економічна стійкість підприємства як основа забезпечення його конкурентоспроможності: Дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. — 2008.
6. Харчук Т.В. Характеристика економічної стійкості підприємства та її елементів / Харчук Т.В. // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2011. — №34. — С.332-335.
7. Аранчій В.І. Інтегральні підходи до оцінювання економічної стійкості аграрних підприємств [Електронний ресурс] / В.І. Аранчій, М.О. Удовіченко. — Електронні текстові дані. — Режим доступу : <http://pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/spec/10.pdf>.
8. Городинська Д.М. Економічна стійкість підприємства / Городинська Д.М. //Актуальні проблеми економіки. — 2008. — №10(42). — С. 141-146.
9. Економіка підприємства / За ред.А.В. Шегди. — К. :Знання. — 2007. — 112 с.
10. Лігоненко Л.О. Економічне управління підприємством / Лігоненко Л.О. //Актуальні проблеми економіки. — 2008. — №8(86). — С. 82-91.

*Ніколенко Лариса Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри аудиту, Державний вищий
навчальний заклад «Київський
національний економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»*

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ ТА БІЗНЕСУ В СУЧАСНОМУ ДІДЖИТАЛ-ПРОСТОРИ

Одним з пріоритетних напрямків сучасного освітнього процесу є максимальне зближення університетів з бізнесом, тобто науку треба розглядати, як інформаційну систему, чиї дослідження та результати це перший крок до переходу в цифровий простір підприємств, як інструмент впливу наукових публікацій на створення інституційних та інфраструктурних умов для розвитку бізнесів та підвищення конкурентоспроможності ринків і галузей. А проблеми і перспективи наступаючої цифровізації науки полягають в тісній комунікації між вченими і їх потенційними «користувачами досліджень».

Економічна система потребує подальшого фундаментального опрацювання та трансформації, наповнення набутими актуальними знаннями, що будуть представляти великий практичний інтерес як захід управління конкурентоспроможністю підприємств у ринкових умовах. Трансформується не тільки ринкове середовище, а й структури та методи збору і використання інформаційних даних. За допомогою інформації здійснюється збір, обробка відомостей про стан керованого об'єкта і передача йому керуючих команд. З цих позицій, управління розвитком економічної системи розглядається як інформаційний процес, який здійснює обмін інформацією між органами управління, керованим об'єктом і зовнішнім середовищем.

Концепція економічного розвитку та інноваційної активності кожного підприємства в умовах динамічних змін зовнішнього середовища, повинна починатися з визнання та оцінки ролі інтелектуальної складової ресурсів підприємства. Керівники компаній серед основних загроз перспективам їх розвитку та перешкодам на шляху до цифрової трансформації називають нестачу кваліфікованих фахівців [1].

І саме системний підхід до формування моделі навчально-наукового процесу в вищих навчальних закладах повинен бути спрямований на

розвиток нових технології, що на сьогодні є пріоритетним напрямком в підприємстві та державній політиці. Сучасна діджиталізація підприємства об'єктивно обумовлює збільшення попиту на працівників, що володіють не тільки теоретичними знаннями, творчим потенціалом і здатністю його реалізувати в ході відтворювального процесу, а й такими інформаційними компетенціями, як управління бізнес-процесами та інформацією за допомогою BigData, комунікацією в цифровому середовищі, використанням цифрового контексту, безпекою та захистом інформації, аудитом та аналізом даних за допомогою штучного інтелекту.

Доцільно розглянути весь спектр мотиваційних можливостей інтелектуальної праці з професійних, матеріальних, статусних і особистісних позицій. Інтелектуальна праця – це головна складова економіки знань, що охоплює весь цикл, від розробки науково-технічної ідеї до її реалізації на комерційній основі. Вона базується на створенні і освоєнні нової техніки, технологій нової продукції та послуг, включаючи пошукові та фундаментальні дослідження, проведення інформаційних, організаційно-економічних та дослідно-конструкторських робіт, маркетинг нової продукції, її освоєння, промисловій реалізації нового продукту, сервісному та ремонтному обслуговуванні [2]. І все це в сучасному діджитал-суспільстві неможливо без кореляції між традиційними дослідженнями та економікою електронної взаємодії.

Підсумовуючи можна зробити висновки: наука в контексті цифрової економіки отримає нові способи оцінки своєї результативності, які будуть пов'язані з позицією експертного співтовариства як з бізнесом, так і з державним сектором. Нові відносини між бізнесом і логікою наукового знання ймовірно можуть сприяти формуванню нового типу освітнього процесу, більш орієнтованого на зближення теорії та практики.

Література:

1. Committed to connecting the world. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.itu.int/en/ITUD>
2. International Scientific Journal “Internauka” <http://www.inter-nauka.com/>

*Пащенко Ольга Павлівна
студентка факультету економіки,
менеджменту та психології
Київського національного
торговельно-економічного
університету*

*Науковий керівник: Ситник Ганна
Вікторівна, кандидат економічних
наук, доцент кафедри економіки та
фінансів підприємства Київського
національного торговельно-
економічного університету*

СТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Здійснюючи господарську діяльність підприємство ефективно поєднує велику кількість організаційних, трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів. Успішність таких дій вимірюється шляхом оцінювання фінансового потенціалу підприємства.

Проблема оцінювання фінансового потенціалу підприємства наразі є досить актуальною. Дослідженню даного питання присвячено велику кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Бикова В.Г., Ситник Г.В., Давиденко Н.М., Ільїна К., Суходоєв Д.В., Ковальов В.В., Бланк І.О., Герасимчук В.Г., Краснокутська Н.С. та інші.

Так Бикова В.Г. визначає фінансовий потенціал як сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності та можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства [1].

Фінансовий потенціал на думку Суходоєва Д.В. – це сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності і який характеризується можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності та певних стратегічних напрямів розвитку підприємства [2].

Ідентичної думки дотримуються В.В. Ковальов та ряд інших авторів [3].

Проаналізувавши ряд визначень різних авторів, можемо дати наступне визначення фінансового потенціалу підприємства – це комплексний, динамічний показник оцінки можливостей підприємства, що характеризується наявним обсягом і рівнем фінансових ресурсів для забезпечення поточної та перспективної ефективної діяльності підприємства, а також рівнем компетенції фінансових менеджерів.

Важливим етапом при здійсненні оцінювання фінансового потенціалу є його декомпозиція, тобто виділення окремих складових. Слід відмітити, що в сучасних дослідженнях відсутній комплексний підхід в якому було б повністю розкрито структуру фінансового потенціалу. Проте найбільш вдалим, на нашу думку є підхід Ситник Г.В. на основі праці Блакити Г.В. Візьмемо за основу дане дослідження та дещо розвинемо [4].

У складі ресурсів для здійснення фінансової діяльності, на наш погляд, не вистачає такого принципово важливого елемента, як інформація. Адже ефективне здійснення підприємницької діяльності не можливе без інформаційних ресурсів.

Наступним елементом автор визначає конфігурацію ресурсів для здійснення фінансової діяльності. Важко не погодитись з визначенням даного елемента фінансового потенціалу підприємства, проте варто додати ще один елемент, такий як якість інформаційної бази. Адже саме від якості інформації, наявної в підприємства залежить правильність прийняття будь-якого рішення.

У визначенні третього елемента фінансового потенціалу ми підтримуємо думку дослідника, але пропонуємо зробити назву більш конкретною: «компетентності фінансових менеджерів». Також пропонуємо змінити наповнення даного елемента, включаючи наступні пункти: стан організаційної структури; стан інформаційного забезпечення; стан фінансового планування; стан фінансового контролю та підходи до стимулювання.

Під визначенням компетентностей фінансових менеджерів розуміємо їхню здатність вчасно і правильно реагувати на зміни, які відбуваються у виробничо-господарській діяльності підприємства:

1. Стан організаційної структури. Від організації виробничо-господарської діяльності залежить якість використання наявних ресурсів для отримання найкращих результатів.

2. Джерела інформації, якість та швидкість надходження інформації до фінансових менеджерів визначають стан інформаційного забезпечення, що в свою чергу впливає на якість прийняття управлінських рішень.

3. Від стану фінансового планування залежать подальші дії щодо організації роботи фінансових менеджерів підприємства.

4. Стан фінансового контролю показує, на скільки якісно була пророблена робота на стадії фінансового планування та на скільки ефективно організована поточна діяльність підприємства.

5. У нашому розумінні підходи до стимулювання мають безпосередній вплив на роботу фінансових менеджерів, адже від рівня заробітної плати та додаткових способів стимулювання праці залежить зацікавленість фінансових менеджерів та якість виконаної роботи.

На підставі даного визначення структуру фінансового потенціалу представлено на рис.1.1.

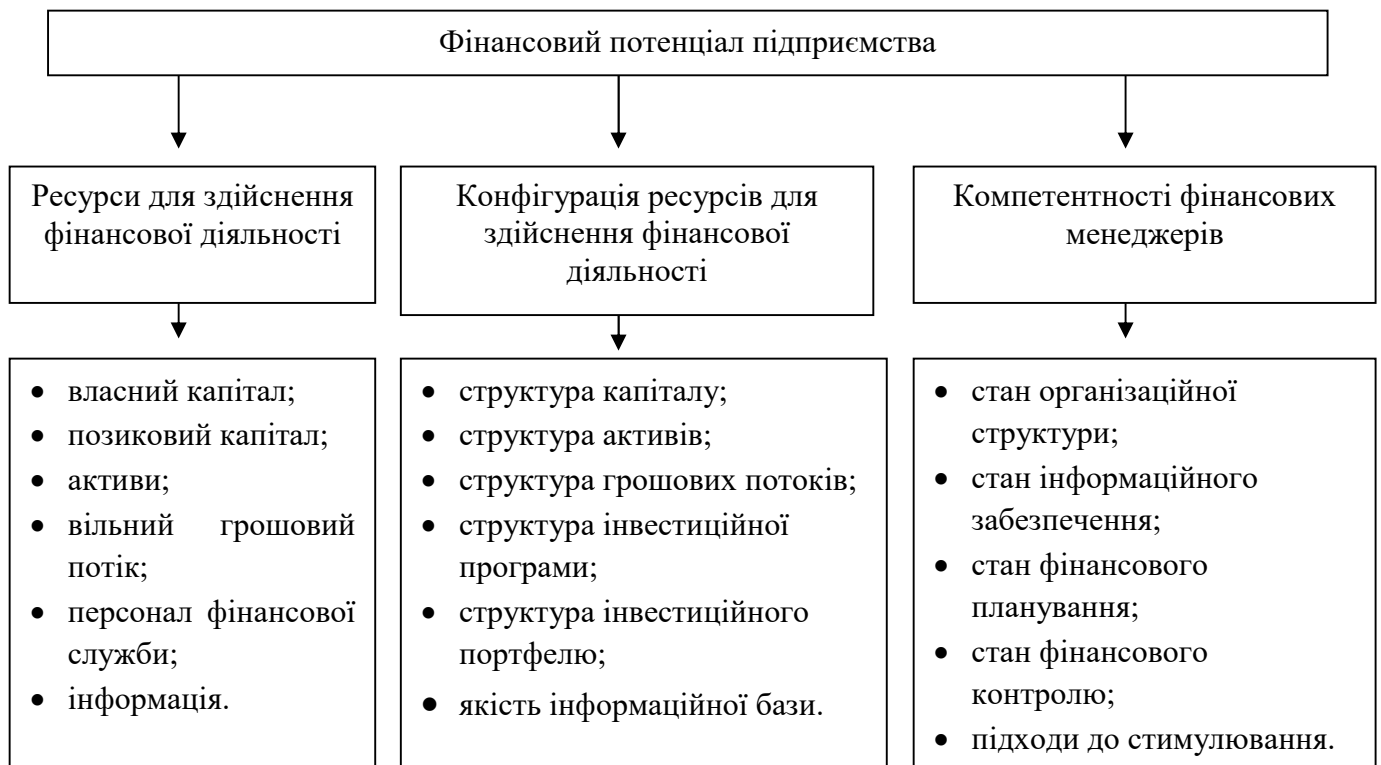

Рис. 1. Складові фінансового потенціалу підприємства
Джерело: доповнено за Ситник Г.В. [4].

Таким чином, можемо дійти висновку, що дослідження складових фінансового потенціалу підприємства є невід’ємною частиною при оцінюванні фінансового потенціалу підприємства. Саме декомпозиція фінансового потенціалу допомагає комплексно підійти до дослідження теоретичних аспектів оцінювання фінансового потенціалу. А також дає можливість розкрити кількісний зв’язок з різними соціально-економічними факторами, які мають вплив на формування фінансового потенціалу суб’єкта господарювання, передбачати та планувати подальше формування та реалізацію потенціалу певного підприємства, забезпечуючи при цьому ефективне управління фінансовим потенціалом з метою підвищення ефективності економічного розвитку.

Література:

1. Бикова В.Г. «Оцінка та планування фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : “Економіка та управління підприємствами” / В.Г. Бикова. – Дніпропетровськ, 2006. – 20 с.
2. Суходоев Д. В. Финансовый потенциал организации / Д. В. Суходоев, П. В. Малахов. – Н. Новгород : Изд-во В ВГАГС, 2005. – 235 с.

3. Ковальов В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. - М.: Финансы и статистика, 2001. - С 273-274
4. Ситник Г.В. Фінанси торгівлі : монографія / Г.В. Ситник – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2014. 672 с.
5. Стецюк П. А. Теоретичні та практичні аспекти організації планування фінансового потенціалу підприємств / П. А. Стецюк, Г. В. Корнійчук // Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2017. - № 4. - С. 12-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esmebi_2017_4_4

*Чуйко Віталій Дмитрович
студент, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого*

*Науковий керівник: Нескородеєв Семен
Миколайович, кандидат економічних
наук, доцент, Національний
юридичний університет імені
Ярослава Мудрого*

ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ РИНКУ

В умовах кризи стратегія розвитку підприємства займає ключове місце в антикризовому управлінні. Беручи до уваги невизначеність зовнішнього середовища в сучасних умовах господарювання, вважаємо, що для ефективного функціонування та розвитку будь-яка корпоративна стратегія повинна бути антикризовою. Це стане запорукою запобігання виникненню криз і забезпечення стійкого розвитку, який дозволить гарантувати на довготривалій основі стабільне економічне зростання при задоволенні потреб і вимог зовнішнього середовища.

Належно від виду кризи та глибини її протікання за умови несприятливої ситуації на підприємстві в цілому навіть короткострокова і локальна криза може призвести до серйозних наслідків. Так, ще китайський правитель Сунь-Цзи у IV ст. до нашої ери точно відзначив, що стратегія полягає у виборі шляху до виживання або зникнення [30].

Слід зазначити, що стійкий розвиток неможливий без збалансованого узгодження інтересів між вхідними ресурсами підприємства, внутрішнім потенціалом і результатами його діяльності, а також цілями та завданнями основних суб'єктів системи його управління. Таким чином, розглядаючи підприємство як динамічну систему, стійкою її можливо визнати у випадку, коли всі ключові елементи економічної

системи перебувають у робочому стані, який вихідні та вхідні потоки (впливи) не можуть змінити протягом тривалого часу.

Економічна стійкість у цьому випадку являє собою здатність підприємства з найменшими втратами адаптуватися до зміни параметрів зовнішнього середовища та збурення внутрішнього середовища, адекватно реагуючи на їх вплив. Показники економічної стійкості характеризують поточний стан підприємства, який у разі виникнення кризових ситуацій потребує впровадження заходів щодо реструктуризації системи його управління та організації діяльності, що стає у базисі формування антикризових стратегій.

Криза є переломною подією, для якої характерна зміна параметрів системи, що викликається як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. Ці зміни зазвичай мають негативний характер, несуть загрозу існування суб'єкту ринку і є складно контрольованими, але можуть виступати і ознакою переходу підприємства до нового етапу розвитку. Відповідно, до цього варто виділити два основних результату прояву кризи – оптимізація у разі здатності системи до адаптації або її руйнація у протилежному випадку.

Дискусійним же, залишається раптовість кризи. Так, дійсно, темпи проявів окремих кризових явищ є різними, але їх симптоматика може бути відстежена за допомогою використання різного методичного інструментарію антикризового управління, що дозволить встановити негативні тенденції розвитку.

Проаналізувавши наявні трактування, можна відзначити, що антикризове управління, суб'єктом господарювання яке є процесом, що полягає у використанні комплексу спеціальних методів та прийомів задля забезпечення сталих та економічно безпечних умов розвитку.

Визначення поняття «антикризова стратегія» у наукових джерелах наведено у табл. 1.2

Таблиця 1.2 Основні визначення поняття «антикризова стратегія»

Автор	Визначення поняття
1	2
Е. Коротков [14]	Комплекс заходів, що дозволяють протистояти змінам зовнішнього середовища, зберігати економічну життєздатність і досягати намічених цілей.
А. Зуб [9]	Стратегія, яка оптимізує поведінку корпорацій в умовах спаду в галузі, стійкого зниження основних фінансових показників діяльності корпорації та загрози банкрутства.
Д. Сльчанінов	Передбачає аналіз середовища, виявлення ключових компетенцій і конкурентних переваг підприємства, опис

[31]	його бізнес-моделі, створення комплексної аналітичної моделі його функціонування в контексті динамічних змін зовнішнього і внутрішнього середовища з метою виявлення та розвитку потенціалу, подолання бар'єрів зростання на основі управління вартістю.
О. Скібіцький [8]	Прискорена і дієва реакція на існуючі зміни навколишнього середовища на основі раніше ретельно розробленої системи альтернативних варіантів управлінських рішень.
Н. Юрик, Н. Кирич [32]	Спосіб досягнення підприємством власних цілей з урахуванням впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які є джерелом виникнення кризових явищ і кризової ситуації, внаслідок котрих підприємство потрапляє в кризовий стан.
В. Король [33]	Довгостроковий курс розвитку підприємства, перелік способів досягнення визначеної мети, який формується на основі власних інтересів і в межах власної політики.
С. Телін [34]	Інструмент вирішення суперечності в процесі розвитку підприємства в умовах прояву кризи або її загрози, при дії кризоутворюючих чинників, на базі обмежених ресурсів.
О. Литовченко [35]	Спосіб досягнення підприємством своїх цілей попри вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, які є джерелами виникнення кризових явищ і стимулюючим імпульсом до їх зростання та перетворення на кризові ситуації й кризовий стан.
Ж. Зосимова [36]	Трансформаційний процес, який включає систему дій щодо реакції підприємства на кризу з метою його адаптації до стану зовнішнього середовища, що характеризується високим рівнем динамічності, складності та невизначеності.

Аналіз наведених підходів дозволяє стверджувати, що сутність цієї категорії є синтезом понять «криза» та «стратегія». Кризу підприємства можна представити з точки зору статичного підходу як порушення стійкості соціально-економічної системи, тобто як руйнування чи перехід у критичний стан певних її складових (підсистем) чи їх зв'язків.

З іншого боку, динамічний підхід дозволяє стверджувати, що криза – це порушення процесів розвитку та/або функціонування соціально-економічної системи, тобто поступального її руху в просторі (чи зміна вектора розвитку). Це явище спостерігається як унаслідок

закономірностей розвитку соціально-економічної системи (тобто критичне вичерпання технологій, ресурсів як виробничого, так і управлінського характеру), так і під впливом зміни факторів впливу зовнішнього середовища. Таким чином, сучасні підходи до визначення сутності кризи підприємства дозволяють стверджувати, що криза порушує динамічну стійкість соціально-економічної системи.

Такий підхід дозволяє розглядати антикризову стратегію як систему цілей і комплекс заходів щодо їх досягнення, які забезпечують трансформаційний процес, спрямований на виявлення й усунення дисбалансу розвитку та наслідків негативних впливів зовнішнього середовища, які спричиняють втрату динамічної стійкості підприємства, (що є підґрунтям виникнення кризи).

Література:

1. Давиденко В.В. Використання превентивного антикризового управління в діяльності підприємств. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2016. № 13. С. 279–283. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_42
2. Дворник М. А. Сучасне розуміння антикризового управління в діяльності вітчизняних підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.4. С. 205–210.
3. Діденко Є.О. Модель антикризового управління підприємством. Є.О. Діденко. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2015. № 3 (87): Серія "Економічні науки". С. 53-58.
4. Єпіфанова І. Ю., Оранська Н. О. Сутність антикризового управління підприємства, Економіка та суспільство. 2016. №2. С. 265-269. URL: www.economyandsociety.in.ua
5. Єпіфанова І. Ю., В. В. Джеджула. Фінансовий аналіз та звітність: практикум, Вінниця: В НТУ, 2017. 143 с.
6. Журавська, А. Р. Теоретичні основи фінансового оздоровлення сільськогосподарських підприємств. Вісник ЖНАЕУ. 2014. № 1-2 (43). Т. 2. С. 176-186.
7. Ансофф І. Стратегическое управление / И. Ансофф – М.: Экономика, 2012. – 519 с.
8. Антикризисное управление: учебник / под ред. проф. Э.М. Короткова. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: ИНФРА-М, 2016. – 620 с.
9. Василенко В.А. Стратегічне управління: навч. посіб. / В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 400 с. 30. Сунь-Цзы. Искусство войны / Сунь-Цзы. – М.: АСТ, 2011. – 192 с.
10. Дикань В.Л. Механизм восстановления машиностроительного комплекса Украины в условиях логистической интеграции / В.Л. Дикань //

- Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – Вип. 47. – С. 9–14.
11. Зосимова Ж.С. Розробка антикризової стратегії підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Ж.С. Зосимова; [Харківський національний економічний університет]. – Х., 2013. – 20 с.
12. Литовченко О.Ю. Вибір та обґрунтування стратегії антикризового управління підприємством / О.Ю. Литовченко // Бізнес Інформ. – 2012. – №12. – С. 308–312.
13. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; пер. с англ. – М.: Дело, 2013. – 704 с.
14. Основы менеджмента [Электронный ресурс]: учебное пособие. – Эл. изд. – Электрон. текстовые дан. (1 файл pdf: 234 с.). – Нижний Новгород: НОО "Профессиональная наука", 2018. – Режим доступа <http://scipro.ru/conf/management.pdf>. Сист. требования: Adobe Reader; экран 10"
15. Шульгина Л.В. Актуальные проблемы разработки антикризисной стратегии промышленного предприятия / Л.В. Шульгина, С.В. Овсянников // ФЭС : Финансы. Экономика. Стратегия. – 2012. – № 3.– С. 11–15.
16. Юрик Н.Є. Антикризова стратегія – умова стабільного розвитку підприємства / Н.Є. Юрик, Н.Б. Кирич // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С. 57 – 62.

Dumik Natalia Anatolievna
National centre of science Institute of
agrarian economy

SYSTEM EFFECTIVENESS OF THE ESTIMATION OF THE PERSONNEL

Now various models and techniques of an estimation of the personnel are developed and approved, however the standard technique is not present till now. With reference to an estimation of system effectiveness of human resource management existing approaches and techniques can be broken into three groups: first, the techniques which are guided by the end results of activity of the organisation (volumes of output, the cost price, profit, profitability, productivity etc.); secondly, techniques with an exit on labour indicators and indicators of social character (labour productivity, working hours use, performance of performance standards, motivation, satisfaction work, a socially-psychological climate); thirdly, the techniques containing attempt to estimate results of activity of directly control system by the personnel (degree of achievement of objects in view in a control system of the personnel, degree of realisation of requirements to effective functioning of the given system). To elements of system of an estimation carry: the subject of an estimation, object of an estimation, an estimation subject, criteria of an estimation, an estimation method, periodicity of carrying out of an estimation, integration with other subsystems of human resource management [1].

The effective system of an estimation of the personnel should be integrated with other subsystems of human resource management, for example, with a subsystem of management of hiring and the personnel account, with a subsystem of management of personnel development, a subsystem of management of motivation of behaviour of employees, a subsystem of management of labour activity, a subsystem of information support of human resource management. It means that for increase of system effectiveness of an estimation it should be really working tool of influence on organizational behaviour of employees, instead of to exist in the organisation formally. The big integration potential has formation of system of an estimation on a basis competence and other approaches.

The factors influencing system effectiveness of an estimation of the personnel, it is possible to classify to various signs, for example, it is possible to allocate: external both internal; objective and subjective; positive and negative; economic, political, technological and socially cultural. Some researchers in

separate groups allocate ecological factors; the factor of the account of groups of interests, and also it is natural - biological, socially - economic, technical - organizational, socially - psychological.

With a view of the analysis of efficiency of actions for an assessment of works and workers it is necessary to define following kinds of expenses: expenses for research of level of return of the occupied workers; expenses for a choice of systems of an estimation for different categories of workers and organisation divisions; expenses for formation of staff of professional appraisers; expenses for introduction of system of an estimation in practice. It is not less important to define effect at the expense of growth of labour productivity of the personnel by effective control behind their work; effect at the expense of reduction of number of the occupied workers; effect at the expense of growth of quality of works, and also effect at the expense of more accurate fastening of duties to each worker [2].

Along with the analysis of economic efficiency of actions for an assessment of works and workers it is necessary to define and social efficiency which is characterised both achievement of positive changes in the organisation, and prevention of negative changes from the social point of view.

As positive changes it is possible to consider improvement of placement of personnel by results of the spent estimation; fuller realisation of labour potential of workers, disclosing of their abilities; personnel development; maintenance of conformity of qualification of workers to requirements of workplaces, and also maintenance of conformity of the maintenance of work to interests and abilities of workers; improvement of a socially-psychological climate in collective; decrease in level of a conflictness in the organisation; improvement of quality of labour life; maintenance of stability of the personnel; formation of favorable image of the organisation as employer. The indicators, allowing to measure social efficiency of actions for perfection of system of an assessment of works and workers, are: reduction of quantity of the workers who are not corresponding on a skill level to requirements of workplaces; reduction of volumes of overtime works counting on one worker; reduction of number of conflicts in connection with unreasonable dismissal of the personnel; increase in a share of the workers satisfied with the maintenance of work and an operating mode; decrease in turnover of staff [3].

Hence, system effectiveness of an estimation of the personnel influence set of factors both objective, and subjective character. For the analysis of system effectiveness of an estimation of the personnel it is expedient to use the techniques, allowing to analyse in a cut of separate elements of system of an estimation. Such elements concern: the subject, object, a subject of an estimation of the personnel, methods, periodicity, procedure, and also integration with other subsystems of human resource management. For each of elements the indicators and criteria of an estimation are offered. Practical

application of a technique is connected with adaptation to features of activity of the organisation, and also functioning of a control system by the personnel. The poelementnyj approach to the analysis of system effectiveness of an estimation of the personnel will allow not only to raise quality of realisation of function of an estimation of the personnel, but also will influence management efficiency the organisation personnel as a whole through possibilities of integration of system of an estimation with other subsystems of human resource management.

Literature:

1. Agarwal D., Lahiri G. Deloitte Global Human Capital Trends: The rise of the social enterprise. Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/us/en/focus/human-capital-trends/2018>
2. Johnson D. Applying the career management framework. Bersin by Deloitte. 2016. P. 11-113.
3. Pelster B., Johnson D. Careers and learning: Real time, all the time. *Deloitte Global Human Capital Trends: Rewriting the rules for the digital age*. 2017. P. 103.

*Євтушенко Ганна Іванівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту, Університет
державної фіскальної служби
України, м. Ірпінь, Україна*

*Сівакова Єлизавета Андріївна
студентка 5-го курсу, Університет
державної фіскальної служби
України, м. Ірпінь, Україна*

ВИРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ «УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ» - ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Управління талантами одна з нових практик підвищення ефективності використання людського капіталу. Конкурентоздатні сфери господарювання все більше потребують креативних творчих працівників.

У сучасних умовах триває процес розвитку та оновлення концепції управління персоналом, при цьому удосконалюються як системи стратегічного управління людськими ресурсами, так і методи та інструменти, що використовуються.

Щоб залишатися попереду, компанії повинні приділяти таку ж саму увагу стратегії управління талантами, як і формуванню інших складових людського потенціалу; будувати систему управління талантами; більше інвестувати в перепідготовку та перекваліфікацію конкурентоздатних працівників, створювати умови для розвитку і їх кар'єрного зростання [1, с. 314].

Останнім часом окреслена проблематика привертає увагу значної кількості науковців, зокрема широкого висвітлення в науковій літературі набули численні аспекти професійної компетентності менеджерів, пріоритетні напрями розвитку їх талантів [2].

Визначення сучасних прийомів, конкретних дій управління талантами у сфері управління персоналом, дасть можливість запропонувати інноваційні практики управління, які допоможуть підприємствам сформувати нові можливості подальшого розвитку і зростання. Саме на цьому повинні зосередити свої зусилля керівники, спрямовуючи свою діяльність на використання стратегії кадрового різноманіття, концепції управління талантами, розвитку креативності, врахування тенденції індивідуалізації особистості [1].

Як зазначають експерти Бостонської консалтингової групи у щорічному звіті «Creating People Advantage» [3, с. 4], управління талантами і лідерством це той напрям діяльності, який нині повинен бути найпріоритетнішими для керівників».

Однією із прогресивних концепцій управління та розвитку персоналу є концепція управління талантами.

Термін управління талантами, був використаний вперше Девідом Уоткінсом з Softscape в статті, опублікованій в 1998 році і надалі розвиненим в книзі «Системи управління талантами» в 2004 році [4].

Поняття «управління талантами» увійшло в бізнес-лексикон наприкінці 1990-х років. Управління талантами - це таке управління персоналом, при якому враховуються індивідуальні особливості розвитку кожного співробітника, надається допомога в удосконаленні його сильних сторін і в поліпшенні тих ділових якостей, в яких, на власну думку, думку колег і лінійних менеджерів, він відчуває нестачу. Таланти - це співробітники з високим потенціалом, розвиток яких пов'язаний із стратегічним кадровим забезпеченням [5, с. 52].

Одним із підходів до побудови системи управління талантами є категоризація і сегментація всього персоналу на групи за критеріями: ефективність, потенціал, компетенції. Це необхідно для того, щоб диференціювати зусилля і витрати компанії на персонал залежно від цінності тієї чи іншої групи співробітників. По-перше, це дозволяє компанії виділити найцінніших співробітників, розвивати, утримувати їх і мотивувати на великі досягнення, призначати на найважливіші позиції в

компанії, де їх здібності дадуть найбільшу віддачу для бізнесу. По-друге, інвестиції в персонал розподіляються цільовим чином, що дозволяє при менших витратах отримати відчутнішу віддачу. Поступово люди, що не відповідають корпоративним цінностям, йдуть, зате в компанії збільшується частка тих, чиє ставлення до роботи і ефективність знаходяться на очікуваному рівні. Кращі співробітники вважають за краще працювати серед колег, здатних досягати високих результатів і виконувати роботу на високому професійному рівні [5, с. 54].

Сучасний світ змінюється дуже швидко, і щоб встигати за цими змінами, компаніям потрібні люди з новими ідеями, з новими нестандартними підходами, здатні зруйнувати стереотипи, що склалися. Ці люди, як правило, мало керовані і погано уживаються в консервативних, стабільних структурах, де цінується досвід, дисциплінованість і вміння жити за регламентом.

Вимогою часу є планування талантів на довгострокову перспективу та інвестування, а не просто реагування на окремі короткострокові тенденції [3, с. 9].

Компанії з прогресивним досвідом аналізують, що буде потрібно, щоб домогтися успіху, і вони планомірно розвивають свої таланти, пропонуючи відповідні тренінги, можливості та програми.

Отже, запорукою успішного управління людськими ресурсами в організації є: вироблення *стратегії «управління талантами»*; створення спеціальних програм і заходів розвитку, мотивування, забезпечення умов, середовища та культури спільної діяльності, переконання, що діяльність талановитих працівників кращим чином відповідають стратегії компанії, посилюючи ефективність її діяльності.

Література:

1. Василик А.В. Сучасні виклики та інноваційні практики управління персоналом / А.В. Василик // Соціально-трудові відносини: теорія та практика-2014. - №1. - С. 306-314. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2014_1_51
2. Євтушенко Г.І, Куценко В.І. Формування менеджера, як фахівця: проблеми та перспективи. *Науковий вісник НУДПС України*, 2012. №1. С. 12-21.
3. Creating People Advantage 2013. Lifting HR Practices to the Next Level / Rainer Strack, Jean-Michel Caye, Carsten von der Linden, Pieter Haen, Filippo Abramo. // October 30, 2013. URL: https://www.bcgperspectives.com/Images/-Creating_People_Advantage_Oct_2013_tcm80-147615.pdf.
4. Schweyer A. Talent Management Systems: Best Practices in Technology Solutions for Recruitment, Retention and Workforce Planning. Toronto, Ont. : Wiley, 2004. 253 p.

5. Демичева М.Ю. Подходы к управлению талантами // Инновационные технологии управления человеческими ресурсами: коллективная монография / Под редакцией к.э.н. А.А. Корсаковой, д.с.н. Е.С. Яхонтовой. М. 2012. С. 52-63.

*Білошкурська Юлія Олександрівна
магістр, Вінницький кооперативний
інститут*

*Науковий керівник: Солоїд Олена
Вікторівна, кандидат економічних
наук, Вінницький кооперативний
інститут*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство як найважливіша ланка усієї економічної системи є основою для задоволення потреб суспільства та держави. Саме тому конкурентоспроможності українських підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках сьогодні набуває особливої актуальності.

Поняття конкурентоспроможності увійшло в економічну сферу порівняно недавно, проте міцно закріпилося і сьогодні є невід'ємною частиною розвитку держав, регіонів, галузей та підприємств. Дане поняття настільки багатогранне, що єдиного підходу до його розгляду немає в жодній із перелічених сфер. Проте існує загальновизнаний взаємозв'язок: конкурентоспроможність країни визначається конкурентоспроможністю регіонів, яку визначають підприємства визначених галузей даного регіону.

Аналіз досліджень [1-3], спрямованих на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, дозволив виділити наступні першочергові напрями:

1. Впровадження систем управління якістю на основі покращення стандартизації та відповідності української продукції міжнародним стандартам, що сприятиме створенню високого іміджу України на міжнародних ринках.

2. Створення умов для розвитку інноваційної діяльності, запровадження у виробництво новітніх технологій, сучасних виробів, нової техніки, запобігання витоку талановитих кадрів.

3. Своєчасність реакції на зміни кон'юнктури ринку, гнучкість та адаптивність: українські підприємства повинні оперативно формувати раціональні та ефективні варіанти відповідей на зміни потреб ринку.

4. Підвищення матеріального стимулювання працівників підприємств, що здійснюють експортні операції.

5. Соціалізація бізнесу за рахунок підвищення соціальної відповідальності, формування позитивного іміджу підприємства, надійності як партнера, екологізація продукції та виробництва.

Отже, конкурентоспроможність підприємств слід розглядати з урахуванням факторів конкурентоспроможності продукції, потенціалу підприємства, галузей, регіонів і країни в цілому. Низька конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародному ринку зумовлена низкою причин, серед яких вагоме місце належить корумпованості, бюрократії, недосконалості податкової системи та надмірному податковому тиску, несприятливому інвестиційному клімату, втраті висококваліфікованих кадрів, зосередження на експорті сировинних товарів замість високотехнологічного обладнання, невідповідності українських товарів міжнародним стандартам. Шляхи подолання зазначених проблем є комплексними і передбачають значні зусилля як з боку підприємств, так і з боку держави та влади.

Література:

1. Сіриченко М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності української продукції на міжнародному ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: kneu.edu.ua/userfiles/conf_sep_14/s1/Sirechenko.docx
2. Олейнікова А.О. Конкурентоспроможність продукції українських підприємств на міжнародних ринках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2009/Economics/44181.doc.htm
3. Формування внутрішніх і зовнішніх умов міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств (організацій) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://msd.in.ua/formuvannya-vnutrishnix-i-zovnishnix-umov-mizhnarodno%D1%97-konkurentospromozhnosti-ukra%D1%97nskix-pidpriyemstv-organizacij/>

Каширук Юлія Анатоліївна
кандидат економічних наук,
Вінницький кооперативний
інститут

Олійник Денис Сергійович
Вінницький кооперативний
інститут

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні ключовою умовою сталого економічного розвитку України є забезпечення фінансової стабільності. Стабілізація ключових параметрів фінансової системи дає можливість здійснити перехід до реалізації

стратегічних цілей вітчизняних підприємств, що безпосередньо впливає на фінансову стабільність країни в цілому.

В узагальненому вигляді фінансова стабільність підприємства являє собою комплексну категорію, що характеризує стан, структуру та напрями використання фінансових ресурсів підприємства, здатність його виконувати свої зобов'язання, а також ступінь захищеності капіталу від фінансових ризиків та можливість забезпечувати розширення діяльності без збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування [1, с. 29].

Ефективність використання ресурсів і підвищення рівня економічної стійкості підприємства в сучасних економічних умовах значною мірою залежить від наявності, використання й вдосконалення економічного потенціалу підприємства. Однією з особливостей нестійкого функціонування сучасних підприємств є кількісна, якісна та структурна недосконалість економічного потенціалу господарюючих суб'єктів, що зумовлена значними втратами ресурсів у здійсненні реформ і складним фінансовим становищем підприємств. Використання й вдосконалення економічного потенціалу повинно надавати можливість ефективного застосування своїх ресурсів, а значить сприяти поглинанню зовнішніх й внутрішніх дестабілізуючих факторів, що є свідченням фінансової стабільності [2].

Серед заходів досягнення фінансової стабільності підприємства найбільш доцільними є:

- пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, що дозволить забезпечити мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу;
- впровадження оперативного механізму фінансової стабілізації, спрямованої на зменшення фінансових зобов'язань та збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання, з метою оптимізації ліквідності;
- оптимізації збутової політики за рахунок забезпечення високої якості продукції та встановлення ціни, нижчої за середньогалузеву; розширення ринків збуту;
- реалізація зайвих виробничих і невиробничих фондів, здача їх в оренду, що дозволяє збільшити грошові кошти на рахунку підприємства, як наслідок, підвищити його ліквідність і дозволить залучати довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності;
- розробка та виробництво нових видів продукції, що дасть змогу стабілізувати і покращити фінансовий стан підприємства.

Отже, досягнення фінансової стабільності підприємства можливе лише за умови використання елементів сучасного менеджменту, своєчасної реакції на зміни зовнішнього середовища та стратегічного бачення майбутнього стану підприємства.

Література:

1. Глазунов В.Н. Аналіз фінансового стану підприємства // Фінанси. – 2007. - №2. – С. 26-29.
2. Корнєва Н.О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств / Н.О. Корнєва, І.О. Шаповалова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/16_13.pdf

*Каширук Юлія Анатоліївна
кандидат економічних наук,
Вінницький кооперативний
інститут*

*Бабій Тетяна Миколаївна
Вінницький кооперативний
інститут*

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

У процесі постійної боротьби за клієнта між банківськими установами головною конкурентною перевагою є банківська послуга належної якості. Відповідно стратегічною метою для банківських установ є підвищення якості. Реалізація даної мети вимагає визначення головних стратегічних завдань управління якістю послуг, які б враховували потреби клієнтів та можливості банку. Щоб вижити в умовах міжнародної конкуренції, банки змушені постійно покращувати свої продукти, удосконалювати свої виробничі та управлінські процеси, шукати нові сфери діяльності. Вихідним елементом процесу управління є визначення глобальної мети (місії) розвитку банку на ринку банківських послуг і виділення загальної стратегії, що сприятиме її досягненню формулювання його загальної стратегії. Стратегічну ціль банку слід розглядати як забезпечення стійкого зростання на банківському ринку за рахунок досягнення конкурентних переваг та максимального задоволення потреб цільових груп клієнтів. Банки повинні здійснювати формування цілей нижчого рівня, що орієнтовані на досягнення їх головної стратегічної мети [1, с. 322]:

1) постійне підвищення кадрового потенціалу як основи конкурентоспроможності банку на глобальному рівні, орієнтованого на: формування клієнтоорієнтованого підходу у працівників (для підвищення лояльності клієнтів до банківської установи), визнання пріоритету навчання персоналу як основи вдосконалення діяльності банку (для

впровадження нових банківських послуг та технологій обслуговування клієнтів, орієнтованих на зростання задоволеності клієнтів запропонованим рівнем сервісу), мотивацію всіх менеджерів банку до активних продаж послуг клієнтам;

2) впровадження активної маркетингової підтримки, спрямованої на постійне оновлення та розширення набору банківських послуг (інноваційна компонента продуктової політики банку), освоєння нових регіональних сегментів банківського ринку та активне формування і підтримку конкурентоспроможного бренду банківської установи.

З фінансової точки зору головною стратегічною метою комерційного банку є зростання його вартості. Прибутковість і стійкість банку в значній мірі залежить від обраної ним стратегії на ринку банківських послуг. Управління комерційним банком на основі виробленої ним стратегії є невід'ємним атрибутом банківської діяльності та засобом отримання максимального прибутку, що передбачає досягнення поставлених стратегічних цілей при дотриманні банком фінансової рівноваги та досягненні конкурентних переваг на ринку [2]. Стратегія управління якістю банківських послуг є невід'ємною складовою та основою загальної стратегії банку.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що важливим завданням управління якістю банківських послуг є впровадження новітніх інструментів дослідження та автоматизації банківських операцій і технологій, вдосконалення наявних, створення та просування нових банківських послуг, поліпшення якості обслуговування клієнтів. Реалізація зазначених завдань сприятиме задоволенню потреб клієнтів, забезпеченню фінансової стійкості та конкурентоспроможності вітчизняних банків.

Література:

1. Базадзе К.М. Якість послуг і банківського обслуговування в системі управління конкурентоспроможністю банків конкурентоспроможністю банків / К.М. Базадзе // Бізнес-інформ. – 2013. - №5. – С.318-324
2. Власко О.О. Стратегія комерційних банків на ринку банківських послуг / О.О. Власко, Ж.В. Гарбар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=23220>
3. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон ; пер. с англ. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 320 с.

*Кушнір Ірина Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри обліку і аудиту, професор
кафедри економіки та
підприємництва Міжнародної
Кадрової Академії*

*Михайлов Андрій Олександрович
студент ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ВДОСКОНАЛЕННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Успішне управління ризиками вимагає введення до штату великих і середніх підприємств менеджера з ризику. Наприклад, на ОКП ВО «Дружківкатепломережа Донецьктеплокомуненерго» його обов'язки покладено на відділ фінансів та частково на відділ економічного планування.

Основними функціями менеджера з ризику є: аналіз причин ризику; визначення величини втрат від ризику; розрахунок показників ризику; прогнозування ризику на перспективу; прогнозування діяльності працівників інших підрозділів підприємства по зменшенню величини втрат від ризику; розробка заходів спрямованих на зниження втрат від ризику.

Серед важливих функцій, що покладаються на менеджера з ризику, є аналіз причин ризику. При його проведенні особлива увага звертається на ті причини, які призвели до значних втрат [1, С. 156]. Це зміна кон'юнктури ринку, порушення умов договорів, зміна цінової політики та інші.

Розробляючи заходи з питань зменшення втрат від ризику, менеджер із ризику повинен: визначити їх характер; встановити перелік майна, що підлягає страхуванню, і частку покриття від збитків; провести детальну оцінку страхового покриття і витрат підприємства, пов'язаних із оформленням потенційних страхових полісів; оцінити можливі варіанти здійснення заходів, надаючи перевагу тим, що потребують менших витрат. Для здійснення своїх функцій менеджер з ризику повинен мати широкі права.

Ефективність діяльності менеджера з ризику в значній мірі визначається системою взаємозв'язків з відділами підприємства, в процесі яких він одержує необхідну для своєї роботи інформацію. Менеджер по ризиках отримує накази від керівника підприємства та подає йому звіти про фінансові потоки, виконані планові завдання тощо. Відповідальність

за прийняття рішень в області фінансування лягає на менеджера по ризиках.

З урахуванням структури фінансового відділу визначимо можливі зони відповідальності, функції менеджменту фінансових ризиків, а також їх виконавців, побудувавши для цього матрицю відповідальності (див. табл.1.).

Таблиця 1.

**Матриця відповідальності ОКП ВО «Дружківкатепломережа
Донецьктеплокомуненерго**

№ п/п	Функції управління ризиками	Менеджер з ризиків	Директор	Виконавці		
				Начальник фінансового відділу	Менеджер по плануванню та прогнозуванню	Головний бухгалтер
1	Планування	+	-	+	+	-
2	Організація	+	-	+	+	+
3	Координація	+	-	-	-	+
4	Регулювання	+	-	+	-	+
5	Стимулювання	+	+	+	+	-
6	Контроль	+	+	-	+	-
7	Розробка стратегії (політики)	+	+	+	-	-
8	Створення ефективних інформаційних систем	+	-	-	-	+
9	Здійснення аналізу	+	-	+	+	+

Такий розподіл функцій та відповідальності виконавців менеджменту фінансових ризиків ОКП ВО «Дружківкатепломережа Донецьктеплокомуненерго» і відображення цього розподілу необхідний для того, щоб не відбувалося «конфліктів» між виконавцями з приводу того, хто і що має виконувати. Визначені функції при необхідності можуть бути деталізовані та конкретизовані.

Література:

1. Овсак О.П., Назаренко О.П., Примаченко О.В. Етапи та складники управління ризиками господарської діяльності підприємства/ О.П. Овсак, О.П. Назаренко, О.В. Примаченко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. Випуск 1(18). – С. 155-161.

*Куцій Діана Юріївна
магістр, Вінницький кооперативний
інститут*

*Науковий керівник: Солоїд Олена
Вікторівна, кандидат економічних
наук, Вінницький кооперативний
інститут*

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ В МАЛОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Мале підприємництво відіграє структуроутворюючу роль в економічно розвинених країнах. В першу чергу, це пов'язано з історичними аспектами становлення економіки, проте не є виключенням і сьогодні. Суб'єкти малого підприємництва є найбільш незахищеними від впливу агресивного зовнішнього середовища. Тому мале підприємництво в Україні потребує особливої підтримки.

Суб'єктами малого підприємництва виступають фізичні особи – підприємці та юридичні особи, у яких середня кількість працівників за рік не перевищує 50 осіб, а обсяг річного доходу не перевищує суму, еквівалентну 10 млн. євро [1]. Роль малого підприємництва полягає в реалізації новітніх технічних і комерційних ідей, надання гнучкості економічному середовищу, формування конкуренції, становленні і розвитку демократії, вирішення проблем соціальної політики, зокрема зайнятості, послабленні соціальної диференціації, пом'якшенні соціальної напруги.

Найпопулярнішою у світі концепцією управління реалізацією стратегії є збалансована система показників (Balanced Scorecard, BSC) за Д. Нортонем та Р. Капланом [2], що розглядає організацію з чотирьох аспектів: фінанси, клієнти, бізнес-процеси, персонал. Для досягнення загальної стратегічної мети пропонуємо використовувати наступні показники, які в сукупності утворюють збалансовану систему.

1. Стратегічна ціль в аспекті персоналу – сфокусувати персонал на потребах клієнтів, для чого необхідно організувати внутрішній аудит і контроль роботи персоналу; підвищити мотивацію персоналу; забезпечити підвищення кваліфікації і зростання компетенцій; удосконалювати та зміцнювати корпоративну культуру.

2. Стратегічна ціль в аспекті бізнес-процесів – конкурентоспроможність продукції. Для досягнення цієї мети необхідно розробити ефективні маркетингові програми; підвищити ефективність обслуговування; розвивати клієнтську мережу і канали просування; оптимізувати витрати; розвивати нові якості та властивості продукції; розширювати асортимент.

3. Стратегічна ціль в аспекті клієнтів – збільшення і збереження клієнтів, що володіють високою і потенційно високою цінністю.

Досягнення цілей даного рівня взаємопов'язане з виконанням цілей другого і першого рівня та являє собою наслідок раніше вирішених завдань. Задоволення клієнтів виражається у вигляді посилення лояльності клієнтів. Проблема підвищення лояльності обумовлена високою конкуренцією. Фактором формування лояльності клієнта повинен слугувати позитивний досвід. Позитивне ставлення клієнтів є основою стабільних доходів.

4. Стратегічна мета в аспекті фінансів – підвищення прибутковості. Стратегічна мета в аспекті фінансів виконується за умови досягнення цілей першого, другого і третього рівнів визначених напрямків поліпшень в аспектах збалансованої системи показників.

Отже, стратегічною метою розвитку малого підприємництва є підтримка конкурентоспроможності, що являє собою процес змін, які потрібно генерувати і мотивувати. Стратегія повинна бути спрямована на збільшення ділової активності та залучення кваліфікованих кадрів. Ці зміни створюють позитивні установки й організаційну культуру, вони сприяють виживанню в агресивному зовнішньому середовищі.

Література:

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. - №3. – С.23
2. Каплан Р.С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон ; пер. с англ. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 320 с.

*Турчак Вікторія В'ячеславівна
кандидат економічних наук,
Вінницький кооперативний
інститут*

*Маліцька Рита Олександрівна
Вінницький кооперативний
інститут*

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Досягнення стратегічних цілей підприємства в майбутньому вже сьогодні потребують рішень щодо залучення необхідних ресурсів. Формування ресурсного потенціалу підприємства – це виявлення стратегічних можливостей та ресурсів, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, зокрема здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства. При цьому ресурсний потенціал підприємства можна охарактеризувати чотирма основними критеріями [1, с. 84-87]:

- реальними можливостями підприємства в тій чи іншій сфері діяльності (також і нереалізовані можливості);
- обсягом ресурсів як залучених, так і тільки підготовлених до використання у виробництві;
- здатністю кадрів (менеджерів) використовувати ресурси, вміння розпоряджатися ресурсами підприємства;
- формою підприємництва та відповідною організаційною структурою підприємництва.

Основними видами ресурсів, що використовуються підприємством для формування шляхів підвищення ефективності його використання є: технічні ресурси, технологічні ресурси, матеріальні ресурси, трудові ресурси, фінансові ресурси, нематеріальні ресурси, просторові ресурси, інформаційні ресурси, час, ресурси організаційної структури управління. Важливими для ефективної діяльності підприємства є його репутація, досвід ділових зв'язків, престиж торгових марок, маркетингові позиції на ринку, стала клієнтура, зв'язки з постачальниками і партнерами [2, с. 65-66].

Величина ресурсного потенціалу підприємства визначається обсягом окремих видів ресурсів, які перебувають у розпорядженні підприємства.

Ресурсне забезпечення діяльності підприємства має здійснюватись у відповідній формі на основі розробки ресурсних стратегій, які сприяють розв'язанню таких завдань:

- визначення перспективних потреб підприємства в ресурсах всіх необхідних видів;
- розрахунок припустимих ресурсних обмежень і формування прогресивних норм витрат ресурсів різних типів;
- визначення «зон стратегічних ресурсів», можливостей їх використання балансуванням обсягів і складу, термінів постачання з динамікою використання;
- розробка заходів щодо раціонального транспортування, зберігання та використання;
- використання підходів з позиції логістики щодо системи реалізації ресурсних стратегій.

Отже, формування шляхів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства повинно відбуватися із врахуванням

чинників, які не є уречевленими та кількісно визначеними, проте саме вони відіграють вирішальну роль і обумовлюють ефективність використання матеріальних та інших ресурсів.

Література:

1. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
2. Підлісецький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу //Економіка АПК. - 2008. - № 5. - С. 65-66.

*Турчак Вікторія В'ячеславівна
кандидат економічних наук,
Вінницький кооперативний
інститут*

*Навроцька Лариса Олександрівна
Вінницький кооперативний
інститут*

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Прибуток є відображенням всіх видів діяльності підприємства – операційної, фінансової, інвестиційної. Тому на його розмір здійснюють вплив всі сторони діяльності підприємства. Головною метою управління прибутком підприємства є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді. Удосконалення процесу управління прибутком повинно відбуватись в певній послідовності і відповідати головній меті та задачам ефективного управління ним.

Управління формуванням прибутку виконує низку завдань: збільшення обсягу прибутку за рахунок його збільшення від основної та інших видів діяльності; зниження витрат у процесі формування прибутку; забезпечення стабільності в одержанні прибутку [1, с. 109-112].

Ефективне управління прибутком досягається за умов наявності достатньої інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень. Таку базу формують результати аналізу прибутку, доходів та витрат. Вихідні дані для проведення такого аналізу містить річна фінансова звітність підприємства та маркетингові дослідження ринку [2, с. 82-84].

Ключовим фактором досягнення стійкої конкурентної переваги є розробка і реалізація ефективної стратегії управління прибутком на основі

загальної стратегічної його орієнтації. Розробка дієвої стратегії потребує комплексного впровадження відповідних традиційних і сучасних методів та інструментів. Система управління прибутком забезпечує його максимізацію та формування відповідно до ресурсного потенціалу підприємства; оптимальну пропорційність між рівнем прибутку та рівнем ризику; високу якість прибутку, що формується; необхідний рівень доходу на інвестований капітал; формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства у перспективі; зростання ринкової вартості підприємства; ефективність програм участі персоналу щодо прибутку [3, с. 183-185].

Необхідними умовами для ефективного стратегічного управління прибутком є:

1) розробка стратегії діяльності підприємства та стратегічного управління у довгостроковому періоді;

2) прийняття рішень з врахуванням стратегії діяльності підприємства;

3) наявність сформульованих конкретних цілей діяльності підприємства;

4) аналіз та оцінка умов, при яких здійснюється діяльність підприємства, та чинників, які впливають на остаточні результати діяльності;

5) формування ефективної політики з урахуванням правильної оцінки поточної та майбутньої ситуації з погляду прояву критичних чинників, які її лімітують.

Тільки збалансована система управління прибутком здатна забезпечити цілеспрямований, систематичний процес підготовки, оцінки, відбору та реалізації альтернативних управлінських рішень з усіх питань формування, використання та розподілу прибутку.

Література:

1. Блонська В.І. Прибуток торговельного підприємства та напрямки ефективного його використання / В.І. Блонська, Н.М. Іляш // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.10. – С. 108-114.
2. Андрющенко Л.О. Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємств торгівлі і громадського харчування // Фінанси України. – 2010. - № 8. – С. 81-85
3. Блонська В.І. Прибуток – особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством / В.І. Блонська, І.В. Паньків // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.5 - С.179-185

*Черняєва Олександра Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та управління
підприємством, Навчально-науковий
інститут менеджменту, економіки
та фінансів Президентського
університету ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

*Белашов Іван Ігорович
студент ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПАНАЦЕЯ-ФАРМ» НА ОСНОВІ ЇЇ КОМПЛЕКСНОЇ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Мережа аптек ТОВ «Панацея-Фарм» здійснює продажі, тому багато бізнес-процесів тут таких, як і в звичайному магазині, але в аптечній справі існує чимало специфічних бізнес-процесів, що вимагають нестандартного підходу та інших алгоритмів рішення.

По-перше, аптечні мережі працюють з величезним асортиментом і практично всі товари мають терміни придатності. Це пред'являє специфічні вимоги до інформаційної системи(ІС), яка повинна розташовувати функціоналом для обліку термінів придатності декількох тисяч позицій. ІС повинна дозволяти переглядати і вибирати товарні позиції, переміщаючись по каталогу товарів, створюючи підгрупи в межах однієї групи товару, допомагати оперативно шукати препарат в процесі роботи з клієнтом.

По-друге, в аптеках ведеться суворий партійний облік відповідно до вимог GMP, особливо якщо є власне виробництво.

Сьогодні вимога ринку - це системи управління з можливістю прогнозування попиту, управління поставками, товарною номенклатурою, оптимізації складських запасів та ін. Величезну допомогу у вирішенні цих важливих завдань надасть автоматизація процесів торгівлі. Розробимо ієрархію цілей проекту комплексної автоматизації ТОВ «Панацея-Фарм» за допомогою критеріїв SMART [1, С. 35].

Конкретність мети(S): автоматизація основних бізнес-процесів аптек ТОВ «Панацея-Фарм» за допомогою електронного торговельного обладнання та автоматизованої системи управління.

Вимірність цілі(M): автоматизація процесів закупівлі товару, повернення, роздрібного продажу, взаєморозрахунків з контрагентами.

Досяжність мети(A): це процес, який знаходиться в тимчасовому проміжку між двома подіями – моментом постановки мети і моментом отримання кінцевого результату.

Орієнтованість на результат(R): сам по собі контроль над бізнесом можна умовно вважати результатом, а от досягнення контрольованого і керованого бізнесу, поза всяким сумнівом, є результатом.

Визначення у часі(T): оптимальним терміном впровадження в нашому випадку вважається термін в один місяць.

При автоматизації аптек, практично всі експерти зауважують збільшення товарообігу, скорочення витрат, зростання виручки і прибутку. За рахунок формалізації технологічних процесів: покращуються показники продаж і динаміка розвитку аптеки в цілому; обороти виростають на 10-40 %; збільшується асортимент лікарських засобів.

Один з важливих результатів автоматизації - розширення можливостей по боротьбі ТОВ «Панацея-Фарм» зі зловживаннями: ІС дозволяє повністю контролювати хід всіх основних процесів і оборот товарів усередині системи. Крім того, посерійний облік і перевірка забракованих серій, наявні сьогодні в кожній серйозній ІВ для аптек, - важливі функції, що перешкоджають попаданню на прилавки неякісного товару. Істотно поліпшується робота з планування закупівель і поставок, що відбивається на динаміці діяльності розподільного центру та окремих торгових точок.

На основі експертної оцінки припускаємо, що за рахунок автоматизації, виручка аптек збільшиться на 30%, крім того, за рахунок терміналів оплати - ще на 5%. У сукупності ми вважаємо, що виручка аптек зросте на 35%. Впровадження комплексної автоматизації, здатне підвищити ефективність роботи ТОВ «Панацея-Фарм» і зміцнити його фінансовий стан.

Література:

1. Doran, G. T. (1981). There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. Management Review, Volume 70, Issue 11(AMA FORUM), pp. 35-36.

*Папоян Арутюн Мікаелі
кафедра маркетингу, Київський
національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ У СФЕРІ МАРКЕТИНГУ МІСТ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток міст в рамках як соціально-економічних наук, так і архітектурно-містобудівних набув широкого поширення протягом ХХ ст. Спочатку розвиток міст вивчався різноманітними дисциплінами з точки зору галузевого інтересу без спроб осмислення наявного досвіду та інтегрування його в єдину наукову парадигму.

Необхідність комплексного вирішення економічних, екологічних та соціальних проблем на конкретних територіях привела до появи такої сфери наукової діяльності, як регіональна наука. У 1954 р американський економіст У. Ізард (Walter Isard), який очолював відділення міського та регіонального планування в Масачусетському технологічному інституті, став ініціатором формування Асоціації регіональної науки, яка об'єднала під своїм початком науковців у сферах географії, соціології, економіки та інших вузьких фахівців, зайнятих питаннями територіального розвитку [1, с. 14].

Міські території також стали об'єктами пильного вивчення науковою спільнотою. Процеси джентрифікації в Америці, субурбанізації в Європі сприяли деградації міських спільнот, що, в свою чергу, призвело до необхідності прийняття місцевою владою конкретних управлінських рішень, обґрунтованих просторово і економічно.

Термін «маркетинг» (англ. *Marketing*) означає – систему методів і засобів руху товарів або послуг від виробника до споживача, що включає аналіз ринку, дизайн, розробку упаковки, систему збуту, реклами [2].

Словник української мови визначає термін «територія», як частину земної кулі (суходіл, води й повітряний простір над ними), що належить певній державі або входить до складу якої-небудь частини світу [3].

Водночас в умовах глобалізації та підсилення значимості міст на світовій арені, а також жорстокої конкуренції мегаполісів за якісні трудові ресурси і фінансові потоки на рівні території (місто, регіон) все активніше застосовуються традиційні ринкові (комерційні) інструменти управління. Одним з них є маркетинговий підхід, спрямований на підвищення конкурентоспроможності території, формування позитивного стійкого

іміджу та залучення широкого кола цільової аудиторії для розвитку місцевості.

Залежно від типу території виділяються відповідні види маркетингу: маркетинг країни (групи країн), маркетинг регіону (регіональних утворень), муніципальний маркетинг або маркетинг міста, маркетинг населених пунктів і т. д. Таке видове різноманіття маркетингу характеризує не принципово нові типи маркетингу території, а, скоріше, напрямки, рівні, масштаби, можливості і особливості застосування даної концепції [4, с. 99].

Зазначимо, що маркетинг товару і маркетинг території має принципово різні значення, так маркетинг товару направлений на задоволення споживчих переваг і застосовується як інструмент вирішення фінансово-економічних проблем певної компанії.

Якщо порівнювати джерела формування, то маркетинг товару формується під впливом таких суб'єктивних факторів, як: виробник, якість сировини і матеріально-технічного оснащення, це – нові умови, що складаються на ринку, характер споживчого попиту, наявність конкурентного середовища і т.д. У свою чергу, істотними факторами розвитку території і стратегії маркетингу території виступають об'єктивні умови функціонування території: природно-ресурсний потенціал і кліматичні умови, геополітичне положення, інфраструктура і потенціал, фінансові, трудові, організаційні та інші ресурси. І, нарешті, на відміну від маркетингу товару, маркетинг території за своєю суттю є некомерційним, для нього не характерні конкретні акти купівлі-продажу, хоча важливих опосередкованих економічних результатів такого маркетингу можна назвати достатньо багато.

Ресурси, які задіяні при дослідженні маркетингу територій зображені на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Ресурси маркетингу територій

Це ефекти реалізації географічних, фінансових виробництв та активізація зовнішньоекономічної діяльності, результати участі в міжнародних проектах та інше.

Аналіз наукових праць Ф. Котлера, К. Асплунда, В. Старовойтова, А. П. Панкрухіна і ряду інших вчених показав, що основною метою маркетингу території виступає вивчення її конкурентоспроможності, в першу чергу за рахунок підвищення конкурентоспроможності її підприємств, галузей і формування кластерів.

Пов'язуючи цілі сталого розвитку і маркетинг територій приходимо до висновку, що високий рівень життя населення знаходиться у прямій залежності від показників конкурентоспроможності території. Це відбувається за рахунок концентрації технології і капіталу в економіці, що веде до підвищення продуктивності праці. Збільшити цю концентрацію дозволяє грамотна економічна політика, яка також є фактором конкурентоспроможності, якщо врахувати, що ефективність економіки визначається її здатністю генерувати резерви при більш високому рівні доходів населення.

Звертаючись до досліджень зарубіжних дослідників, привертають увагу погляди науковця Г. Вуалі, на думку якого саме місцеві жителі є ключовою ланкою в життєдіяльності території

На думку Ю. М. Старцева, для підвищення конкурентоспроможності території в першу чергу необхідно вирішувати завдання по формуванню її позитивного іміджу, а отже, створювати сприятливі умови для використання з осередком на території природних, фінансових, матеріально-технічних, трудових, організаційних, соціальних та інших ресурсів, а також можливостей їх реалізації та відтворювання [5, с. 12].

Г. М. Лаппо, один з найбільших геоурбаністів, сприймає місто як «...дивовижне явище, яке характеризує незвичайну багатогранність. Це інтеграл людської діяльності, складний соціально-економічний організм... багат шарове історико-культурне утворення, втілення синтезу мистецтв, арена знаменних подій. Це середовище з особливими властивостями, дзеркало країни, модель суспільства і т. д...» [6, с.23].

На думку О. Демидової, маркетинг міста – це діяльність, що дозволяє в систематизованому вигляді розробити комплекс заходів в рамках міської політики з залученням основних маркетингових технологій, інструментів і стратегій. Цей комплекс спрямований на найбільш ефективне і вигідне для міста використання наявних і залучення додаткових необхідних ресурсів з метою підвищення якості життя та конкурентоспроможності міста у зовнішньому середовищі [1, с.15].

Поняття «*place marketing*» (міський маркетинг) вперше було розроблено Філіпом Котлером (Philip Kotler), а в подальшому вивчалось і розвивалось Саймоном АнХольт (Simon Anholt), Елі Авраа-мом (Eli

Avraham) і Ірен Кеттера (Eran Ketter), Sipo Райністо (Seppo Rainisto) та іншими.

У 1993 році вийшло перше видання монографії Ф. Котлера, Д. Хайдера, І. Рейна «Маркетинг місць: залучення інвестицій, промисловості і туризму в міста, штати і країни» [7, с. 112], в якій маркетинг представлений як механізм розвитку і просування території.

У 1998 році ще один дослідник С. Ворд опублікував працю [8, с.288] у якій розширив історичні рамки існування територіального маркетингу, проаналізував його використання відносно промислових міст в ХХ столітті та прийшов до висновку, що даний вид маркетингу – це не тільки напрямок міської політики, а й важлива сторона державно-приватного партнерства. Саме з праці С. Ворда питання територіального маркетингу набуває популярності та привертає увагу багатьох як зарубіжних. Так і вітчизняних дослідників. Найважливішими висновками до яких прийшли дослідники, це виокремлені дві позиції розуміння міста, зображені на рис. 1.2.

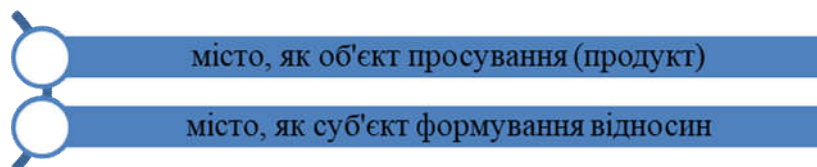

Рис. 1.2. Наукові погляди на розуміння міського маркетингу

Разом з тим у науковій думці також існує поняття регіонального маркетингу, введенного в наукову думку дослідникам А. М. Лавровим та В. С. Сурніним на основі економіко-географічного підходу. Регіональний маркетинг визначається як елемент системи ринкових відносин на месо рівні (області), який передбачає вивчення ринку, попиту і пропозиції на продукцію регіону [9, с. 30].

Переходячи від тлумачення регіонального маркетингу до маркетингу міста звернемось до досліджень Д. В. Візгалова, який концентрує увагу на тому, що інтереси міста визначити і консолідувати набагато легше, ніж інтереси регіону і тим більше країни, тому міський маркетинг, на його думку, представляє більший практичний інтерес.

Розглядаючи поняття територіального маркетингу, приходимо до висновку, що проблематика є багатоаспектною і комплексною та є характерною для концепції маркетингу територій. Дана концепція найбільш повно представлена у наукових роботах А. П. Панкрухіна, який визначає територіальний маркетинг як «маркетинг в інтересах території, її внутрішніх суб'єктів, а також тих зовнішніх суб'єктів, в увазі яких зацікавлена територія». При цьому територіальний маркетинг дослідник розділяє на:

- маркетинг території, об'єктом уваги якого виступає територія в цілому з позиції її відповідності специфічним потребам різних цільових груп споживачів території; він здійснюється як всередині території, так і

за її межами;

- маркетинг на (всередині) території, об'єктом уваги якого є відносини з приводу конкретних товарів, послуг та ін., - здійснюється в межах території [10, с. 10].

Приходимо до думки, що сучасна теорія маркетингу територій спирається на ряд наукових концепцій з суміжних галузей знання, які дозволяють розширити її рамки і поглибити зміст.

Отже, маркетинг території повинен спрямовуватися на економічне зміцнення адміністративно-територіальної одиниці. В основі економічного зміцнення лежить сталий розвиток територій і перш за все місцевої економіки. Сьогодні маркетинг може бути частиною всієї діяльності територіального управління та кожної особи. Його області застосування можуть бути самими широкими. Він може втілюватися в діяльності з виявлення взаємозв'язків між культурою і економічним розвитком з метою вдосконалення політики влади. В останні десятиліття вчені відзначають важливість м'яких факторів, що визначають конкурентоспроможність міста. Завдання політиків при реалізації стратегічного планування повинні включати виявлення специфічних характеристик території, що формують конкурентоспроможність.

Література:

1. Демидова Е. В. Маркетинговые стратегии городов как инструмент территориального развития. *Академический весник УРАЛНИИПРОЕКТ РААСН*. 2010. №2. С. 14-16.
2. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. Merriam-Webster Inc. 1998.
3. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/terytorija> (дата звернення: 8.12.2019 р.)
4. Кирьянко А. В. Теоретические подходы к понятию маркетинга территории. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2009. № 26 (164). С. 98–103.
5. Старцев, Ю. Н. Территориальный маркетинг: учеб. пособие / Ю. Н. Старцев. Челябинск: Челяб. гос. ун-т, 2004.
6. Блинов А. Территориальный маркетинг и управление развитием муниципального образования. *Маркетинг*. 2002. №4.
7. Котлер Ф., Асплунд К., Рейн И., Хайдер Д. Маркетинг мест. СПб.: Стокгольмская школа экономики, 2005. 390 с
8. Stephen V. Selling Places: The Marketing and Promotion of Towns and Cities 1850-2000 (Planning, History and Environment Series). Routledge: 1998. 288 p.
9. Лавров А. М., Сурнин В. С. Реформирование экономики: региональные аспекты. Ч. 2. Региональный маркетинг и тенденции его развития. Кемерово : Кузбассвуиздат, 1994. С. 3, 30.
10. Панкрухин А. П. Маркетинг территорий: учеб, пособие. М.: Изд-во РАГС, 2002. С. 10.

*Кушнір Ірина Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри обліку і аудиту, професор
кафедри економіки та
підприємництва Міжнародної
Кадрової Академії*

*Бойко Ірина Віталіївна
студентка ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Необхідність ефективного управління економікою країни взагалі, а також фінансово-господарською діяльністю малих підприємств зокрема, потребує економічного контролю як важливої й автономної спостережно-аналітичної функції управління, результативної практичної реалізації цієї функції.

Єдиної системи визначень видів економічного контролю у літературі ще не сформувалося. М.Т. Білуха виділяє загальноекономічний контроль, що здійснюється на макрорівні, та фінансово-господарський, що досліджує фінансово-господарську діяльність підприємств [1, с. 32]. Існує точка зору, що економічний контроль поділяється на фінансово-економічний і фінансово-господарський (ФГК).

На мікрорівні відповідно до чинного законодавства здійснюється ФГК та інші види контролю. Сутністю ФГК є вивчення й оцінка господарської та фінансової діяльності підприємств і виявлення відхилень їх показників від запрограмованих, а також дотримання підприємствами законодавства, що регулює різні сфери їх діяльності. Його завдання можна поділити на три групи: загальні, окремі й особливі.

Основними загальними завданнями ФГК є оцінка фінансово-господарських показників підприємств, можливостей укріплення їх фінансової системи, виявлення та профілактика правопорушень у виконанні грошових зобов'язань перед державою, банками, іншими контрагентами та ін.

Загальними завданнями перевірки усієї господарської діяльності є також визначення рентабельності, конкурентоспроможності продукції, дохідності фінансово-економічної діяльності господарюючих суб'єктів.

ДФС України організовує облік і контроль за постановкою на облік усіх платників податків, контроль за дотриманням платниками податкового законодавства, правильністю нарахування й своєчасністю сплати податків. Сфера підприємництва повністю контролюється органами ДФС.

Таким чином, установлені кожною з форм контролю недоліки у фінансово-господарській діяльності та порушення законодавчих актів, а також взаємовідносини з бюджетами, з партнерами, відносяться на винних працівників, на яких покладається матеріальна та юридична відповідальність.

Для суб'єктів підприємництва велике значення може мати стратегічний аудит в системі прогнозування, розвитку маркетингу, розширенні комерційної діяльності на внутрішньому й міжнародному ринках.

Таким чином, аудит вивчає й подає дані про підприємство в статистиці та ретроспективі, формує прогнозну інформацію для обґрунтування його перспектив. Інтереси в отриманні аудиторської інформації виходять за рамки потреб власника підприємства, оскільки потреби в ній є у всіх працівників підприємства, а також взаємопов'язаних структурних формувань ринкової інфраструктури, державних виконавчих органів.

Всі форми контролю встановлюють факт матеріальної відповідальності за завдані збитки підприємствам і окремим громадянам, розмір відповідальності визначається відповідно до положень законодавства, інших нормативних актів. У випадках спорів розмір збитків, виявлених ревізією і аудитом, підтверджується СБЕ. В цьому виявляється єдність функцій цих форм контролю. Усі форми контролю встановлюють причини, якими зумовлені матеріальні збитки. Однак, лише за правоохоронними органами залишається право визначити інші суми збитків.

Література:

1. Бодюк А.В. Методологічні та нормативно-правові аспекти підприємницької діяльності: Монографія / А.В. Бодюк. – К.: Кондор, 2005. – 356 с.

Банківська справа. Гроші, фінанси і кредит

*Малишко Віталіна Валеріївна
кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

*Євтушенко Наталія Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

*Городніченко Юлія Вадимівна
кандидат економічних наук,
старший викладач, доценти кафедри
фінансів, обліку і оподаткування,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Державні фінанси відіграють важливу роль у розвитку країни.

За економічною сутністю вони являють собою сукупність економічних відносин у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту, національного доходу з метою формування й використання централізованих грошових фондів задля виконання державою поставлених функцій. До найбільш вагомих складових системи державних фінансів належать бюджетна система, державний кредит, фінанси державного сектору економіки та система державних цільових фондів соціального страхування [1, с. 78].

Стан і тенденції розвитку державних фінансів, центральною ланкою котрих є державний бюджет, належать до ключових чинників економічного зростання як розвинутих країн, так і країн, що розвиваються [2, с. 58].

Питання визначення змісту і складових державних фінансів є дискусійними. Вони не мають однозначного трактування в працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Нерідко їх розгляд зводиться до визначення підходів, які мають дещо загальний характер та потребують

подальшої конкретизації. До того ж у чинних законодавчих документах України не наводиться визначення змісту державних фінансів [3, с. 54].

Оцінка стійкості державних фінансів великою мірою сприяє своєчасному прийняттю управлінських рішень, спрямованих на недопущення розбалансування та погіршення розвитку цих фінансів протягом середньострокового й поточного періодів. Проведення такого аналізу передбачає формування переліку цільових індикаторів, а також їхніх граничних значень, яких треба дотримуватися при управлінні фінансовими операціями державного сектору економіки. Перелік індикаторів стійкості державних фінансів із метою їх використання в Україні доцільно формувати з урахуванням таких можливостей: якомога повнішого охоплення динаміки фінансового розвитку державного сектору; створення інформаційної бази для проведення аналізу таких індикаторів у розрізі особливостей розвитку України; використання наукових і методичних розробок щодо стійкості державних фінансів, підготовлених (і запроваджених) в Україні та за кордоном; застосування системи індикаторів у практичній діяльності (з урахуванням як сектору загалом, так і його окремих складових) протягом коротко- й середньострокового періодів; моніторингу прийнятих індикаторів у автоматичному режимі впродовж установлених періодів; реалізації стандартного набору заходів із підтримки державних фінансів у стійкому стані (на основі визначення їх переліку з метою запобігання відхиленням від рекомендованих значень) [4, с. 11].

Недоліком чинної системи класифікації сектору державних фінансів в Україні є її незіставність з діючими міжнародними нормами і стандартами. Зокрема, в нашій країні не повною мірою використовуються рекомендації МВФ щодо статистики державних фінансів.

Першочерговими проблемами, вирішення яких має стати основою реформування системи державних фінансів у середньостроковій перспективі, є: низький рівень розвитку економіки; деструктивна торгова політика; високий рівень інфляційних коливань; надмірна централізація бюджетної системи; неефективна структура бюджетних видатків. Стабільне фінансове становище держави є передумовою її економічного зростання та досягнення високого рівня життя її громадян. Визначальний вплив на стійкість державних фінансів має загальний рівень розвитку економіки країни, який вимірюється за показником ВВП на одну особу за паритетом купівельної спроможності (ПКС) [5, с. 61].

8 лютого 2017 р. на засіданні Уряду було затверджено нову Стратегію управління державними фінансами на період 2017-2021 рр., розроблену Міністерством фінансів України. Метою Стратегії є побудова сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка здатна надавати якісні державні послуги, ефективно акумулювати ресурси

та розподіляти їх у чіткій відповідності з пріоритетами розвитку держави у середньо- та довгостроковій перспективі.

Для забезпечення ефективної реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки особливу увагу доцільно приділити в першу чергу постійному розвитку кадрового потенціалу та широкому застосуванню інформаційних технологій [6, с. 59].

Сучасна система державних фінансів відіграє найважливішу роль у фінансовій системі держави, а вагомим завданням держави є підвищення ефективності управління державними фінансами.

Література:

1. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. 2-ге вид., без змін. Київ : КНЕУ, 2006. 239 с.
2. Молдован О.О. Новий етап реформи системи державних фінансів України: ключові пріоритети та завдання. *Фінанси України*. 2014. №8. С. 57–69.
3. Коркач І.В. Розвиток державних фінансів України та зарубіжних країн. *Молодий вчений*. 2016. №6. С. 54–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_16.
4. Уманський І.І. Стійкість державних фінансів в умовах євроінтеграційних процесів. *Фінанси України*. 2015. №1. С. 9–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_1_3.
5. Малік Є.О., Табакова Т.В. Сучасний стан державних фінансів України: пріоритети, стратегія та ризики. *Проблеми економіки*. 2016. №3. С. 60–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2016_3_9.
6. Момот Т.В., Краївська І.А., Краївський Б.Б., Тумієтто Д. Бюджетна безпека в умовах реформування системи управління державними фінансами в Україні : виклики та протиріччя. *Комунальне господарство міст*. 2018. Вип. 6. С. 54–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kgm_econ_2018_6_13.

*Горбунова Аліна Євгенівна
студентка Університету митної
справи та фінансів, м. Дніпро*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Одним із найактуальніших питань в умовах бюджетного реформування є підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів, а точніше виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій, які сприятимуть її підвищенню. Оскільки місцеві бюджети суттєво впливають на соціальний, культурний та економічний розвиток конкретних адміністративно-територіальних одиниць та держави, постає проблема вироблення дієвих напрямів, що забезпечать розстановку пріоритетів, та призведуть до підвищення ефективності та результативності спрямування бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання удосконалення використання коштів місцевих бюджетів, в науковій літературі, розглядаються такими вченими, як М.А. Латиніна [2], О.В. Панченко [3], Н.М. Позняковської [4], Ю.Д. Радіонова [5].

Виклад основного матеріалу. Найважливішим в питанні використання бюджетних коштів місцевих бюджетів є виконання державою та органами місцевого самоврядування покладених на них завдань, з яких є задоволення потреб населення, регулювання суспільного відтворення, функціонування національної оборони, забезпечення охорони правопорядку, управління державою, охорона навколишнього середовища, здійснення міжнародного співробітництва та інше [1].

Одним із головніших результатів в управлінні місцевими бюджетами є ефективне використання коштів місцевих бюджетів, досягнення і покращення якого сприятиме покращенню механізму розподілу та використання бюджетних коштів. Для підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів України настає необхідність перегляду існуючої системи використання коштів місцевих бюджетів. Місцеві фінансові органи та органи місцевого самоврядування міських (міст районного значення), сільських та селищних рад в межах прийнятих законів, загальних правил відповідно до законодавства України мають ефективно виконувати власні та покладені на них повноваження. Фінансування діяльності галузей освіти, охорони здоров'я, науки й культури з метою забезпечення соціально-економічного розвитку територій є найважливішим. Але, соціально-економічне спрямування коштів місцевих бюджетів з'єднується з обмеженістю цих коштів на виконання передбачених законодавством повноважень. І як наслідок цього є

погіршення основоположних показників, які характеризують соціальну забезпеченість та економічне зростання для України.

Для підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів потрібно:

- здійснення оцінки ефективності використання коштів місцевих бюджетів;
- удосконалення форм звітності та моніторингу показників результативності для посилення орієнтації на результат, включення до форм звітності результатів аналізу причин відхилень фактично отриманих значень від норм показників та надання економічно обґрунтованих пропозицій для усунення причин;
- постійний перегляд норм та критеріїв оцінки показників з урахуванням впливу змін в економіці, суспільному житті та інших факторів на використання коштів місцевих бюджетів;
- стимулювання та мотивація керівників органів місцевого самоврядування до ефективного використання коштів місцевих бюджетів шляхом здійснення покарань за неефективне використання коштів місцевих бюджетів і заохочень за ефективне використання коштів.
- контролю за результатами оцінки використання коштів місцевих бюджетів з метою уникнення [5].

Отже, найголовнішим завданням для підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів має бути не просто виконання зобов'язань, а й забезпечення їх ефективності. Ефективність використання коштів місцевих бюджетів України забезпечується, якщо увага зосереджується на вирішенні питань, що одержує суспільство за ті кошти, які воно витрачає і чи витрачання бюджетних коштів відповідає поставленим задачам. А також наскільки при досягненні цілей місцевої та державної політики ефективно витрачаються кошти.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : закон України : від 8 липня 2010 року № 2456-VI // URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Латинін М. Фінансово-економічне забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування в Україні / М. Латинін // Публічне управління: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С. 29-35.
3. Панченко, О. В. Проблеми ефективності використання бюджетних коштів органами виконавчої влади в Україні / О. В. Панченко // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 1(42). – С.78-85. 3.
4. Позняковська, Н. М. Облік доходів і видатків місцевих бюджетів України : монографія / Н. М. Позняковська – Рівне: УДУВГП, 2002. – 230 с.
5. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // Фінанси України. – 2011. - № 5. –С. 45-55.

Романко Ольга Петрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри теорії економіки та
управління, Івано-Франківський
національний технічний університет
нафти і газу

СУТНІСТЬ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ

Регіональний рівень впливу на інноваційно – інвестиційну діяльність не має компетенції здійснити фундаментальні зміни для кардинально – векторних здвигів для даної діяльності, однак має свої незамінні особливості та можливості. В багатьох країнах з розвинутою економікою саме регіональний рівень здійснює апробацію певних заходів впливу, які після отримання ефективних результатів і модернізації впроваджуються на національному рівні. Так, із підтримкою регіональних органів влади можуть створюватися чи зароджуватися процеси, які будуть мати достатньо сильний, позитивний вплив державного значення для підвищення конкурентоспроможності.

Активізація інноваційно – інвестиційної діяльності – це система методів та механізмів впливу на регіональні суб'єкти господарювання, посилення їх діяльності в створенні та використанні інноваційних процесів, здійснення інвестицій в інноваційну діяльність. Регіон не тільки здійснює підбір і розроблення способів впливу на інноваційно – інвестиційну діяльність, але й формує пріоритетні напрямки розвитку діяльності для збільшення регіонального добробуту на межі суміжності та синергії регіональних галузей з інноваційною. Визначення таких напрямів є для регіональних суб'єктів управління ключовим, оскільки забезпечує підвищення конкурентоспроможності регіону, а за декількома складовими елементами одночасно, а саме: ділової активності такі активності інноваційно – інвестиційної діяльності регіону. Тим паче, що таке ділове поєднання і об'єднання дає взаємодоповнений цикл розвитку різних сфер та галузей практично не вичерпних можливостей.

Зосередивши увагу на регіональному рівні активізації інноваційно – інвестиційної діяльності, можна, опираючись на світовий досвід,

рекомендувати визначитися регіонам не тільки з механізми здійснення активізації, але й і з напрямками (шляхами) застосування впливу. Такі напрямки мають базуватися на регіональній інноваційній існуючій діяльності або бути новим викликом для неї. В будь-якому випадку такий вибір може мати велике значення для економіки регіону та підвищення рівня конкурентоспроможності. А при ефективній політиці активізації інноваційної та інвестиційної діяльності допоможе стати передовими регіонами даного напрямку.

*Каменева Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та управління
підприємством, Навчально-науковий
інститут менеджменту, економіки
та фінансів Президентського
університету ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

*Аблогіна Крістіна Валер'ївна
студентка ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

МИТНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основою логістичної функції зовнішньоекономічної діяльності приватних підприємств України є логістична організація процесу митної переробки вантажів, яка об'єднує процеси реалізації митних режимів, пов'язаних з фізичним переміщенням зовнішньоторговельних вантажів через митний кордон [1, С. 29].

Митна логістика повинна забезпечити узгодженість матеріальних (товарних), інформаційних та фінансових потоків прискорення цього процесу, а також відпрацювання стандартних логістичних вимог як по відношенню до митних режимів (тобто стосовно митниць), так і до учасників зовнішньоторговельних операцій (експортерів, імпортерів, перевізників).

Декларування вантажів та транспортних засобів – це повідомлення митному органу необхідних для митного оформлення та митного контролю відомостей про вантажі і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон, про їх митні режими та інше.

Товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів і транспортних засобів. При цьому декларантами-особами, які здійснюють декларування товарів і транспортних засобів, можуть бути підприємства або громадяни, яким належать товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважені ними митні брокери (посередники).

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей

про товари і транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлень.

Декларування виконує декілька основних функцій: забезпечення митних органів необхідними відомостями про товари та транспортні засоби; підтвердження декларантом правомірності вчинених дій щодо товарів і транспортних засобів, які поміщаються під обраний режим; контрольна.

На підставі декларування митні органи перевіряють відповідність заявлених у декларації відомостей про товари і транспортні засоби фактичним даним.

Таким чином, оформлена відповідно до вимог митного законодавства вантажна митна декларація (ВМД) - це документ, що засвідчує надання державою суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності права на розміщення товарів та/або транспортних засобів у визначений митний режим [2, С. 72].

Залежно від митного режиму оформлена ВМД може закріплювати за зазначеним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності певні зобов'язання, а в разі вивезення товарів і транспортних засобів також засвідчує право суб'єкта на одноразове переміщення їх через митний кордон України. Оформлена відповідно до вимог митного законодавства ВМД - це правовий документ, який у разі необхідності підтверджує певні права або права та обов'язки суб'єкта за умов здійснення ним правових, фінансових, господарських та інших видів діяльності. Термін дії ВМД не обмежується часовою нормою.

Література:

1. Іваницька Л.Л. Логістичні системи зовнішньоекономічної діяльності // Формування торговельних режимів у перехідних економіках в умовах глобалізації (приклад України). – К., 2011. – С. 29–30.
2. Пашко П.В., Марініч В.К., Муратов І.М. Порядок заповнення вантажної митної декларації: Посібник / За ред. П.В.Пашка; Акад. мит. служби України. – К.: Знання, 2015. – 399 с.

Буй Фионг Лінь
студентка 4 курсу бакалаврату,
Одеський національний економічний
університет

Уханова Інна Олегівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародних економічних
відносин, Одеський національний
економічний університет

ЕКЗОГЕННІ ТА ЕНДОГЕННІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Останнім часом експортна діяльність стає все більш значущою частиною зовнішньоторговельної діяльності держави в цілому та загальної фінансово-господарської діяльності підприємств. Однак досягти поставлених при здійсненні експортної діяльності цілей можливо лише у випадку, якщо врахувати особливості та чинники проведення такої діяльності (Рис. 1).

На діяльність підприємства на зовнішніх ринках, у тому числі на проведення експортної діяльності, вказує вплив чисельність зовнішніх макроекономічних чинників:

- попит і пропозиція на світовому ринку є основними факторами: чим вище попит на продукцію, тим більше зацікавлені в розвитку експорту. До зниження експорту призводить надлишкова пропозиція на зовнішніх ринках;
- висока світова ціна призводить до збільшення експорту. Розвитку експортної діяльності сприяє зростання курсу іноземної валюти, і навпаки, його зниження призводить до скорочення обсягів експорту;
- за допомогою зовнішньоторговельної політики в галузі експорту держава створює експортерам умови, що сприяють просуванню і реалізації їх продукції та підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку. Держава регулює обсяги експортної торгівлі, збільшуючи або зменшуючи експортні мита [1, с. 112].

Макроекономічні чинники, що впливають на експортну діяльність

підприємства можна охарактеризувати так:

- до економічних факторів належать попит і пропозиція на світовому ринку; співвідношення світових і внутрішніх цін; курси валют; зовнішньоторговельна і внутрішня макроекономічна політика. Грошово-кредитна політика держави здатна вплинути на експорт тільки в умовах плаваючого валютного курсу. Зниження курсу національної валюти призводить до зростання експорту і навпаки;
- податково-бюджетна політика держави також ефективна при плаваючому валютному курсі. При стимулюючій фінансовій політиці курс національної валюти зростає, а експорт знижується;
- до політичних факторів належать політична інтеграція і характер політичних зв'язків. Створення преференційних режимів для підприємств стимулює зовнішню торгівлю;
- під соціальними факторами розуміється рівень розвитку соціального обслуговування, ступінь розвитку соціальної інфраструктури, рівень доходів населення тощо;
- територіально-географічні чинники полягають в нерівномірності розподілу сировини і трудових ресурсів. Країна буде спеціалізуватися на виробництві тих експортних товарів, для виготовлення яких є надлишкові фактори виробництва;
- спільна наукова, технічна діяльність, міжнародний обмін досвідом та інформацією, науково-технічними досягненнями створюють передумови розвитку експортної діяльності та інтеграції в світову торгівлю;
- останнім часом все більшого значення набувають екологічні фактори. Виробництво екологічної продукції дає конкурентні переваги підприємству, створюючи передумови розширення експортної діяльності [2, с. 82-83].

Важливою є класифікація чинників експортної діяльності за ступенями контролю над ними: ендогенні - пов'язані із діяльністю фірми, її зовнішньоекономічною, маркетинговою стратегією, характеристиками менеджменту та екзогенні - включаються характеристики політичного, географічного, природно-кліматичного середовища, внутрішнього та експортного ринків (Рис. 2).

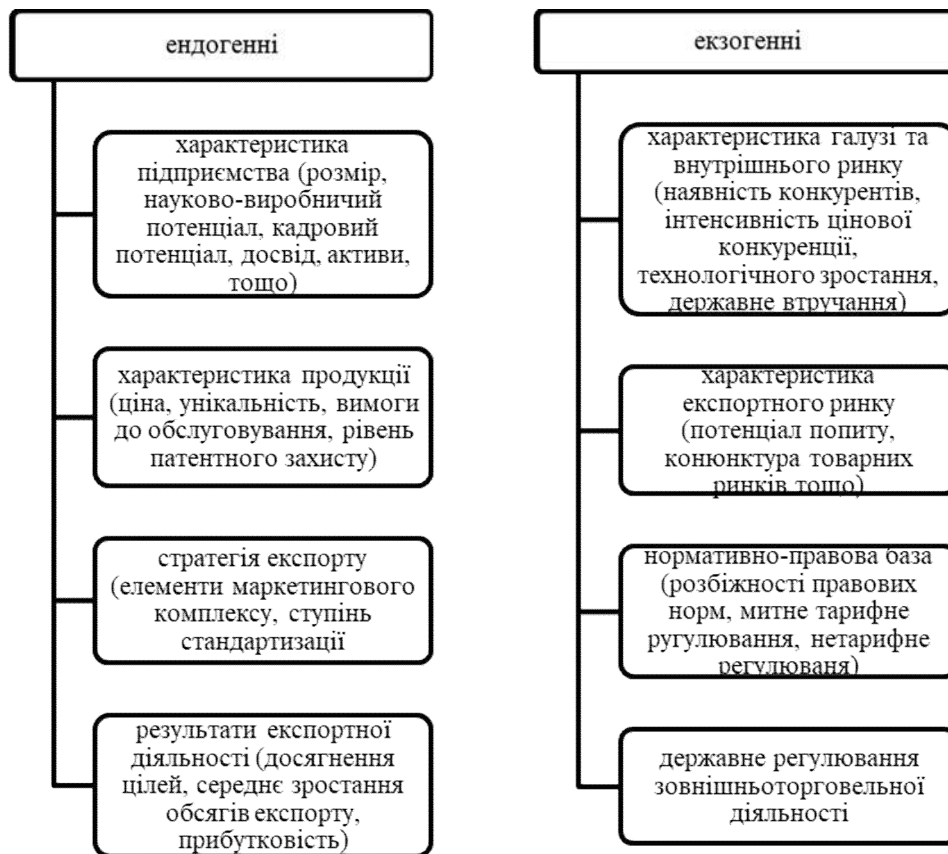

Рис. 2. Ендогенні та екзогенні чинники експортної діяльності
Джерело: [3, с. 16].

Важливими з точки зору забезпечення економічної безпеки підприємства є питання стійкості експортного потенціалу та експортної діяльності до негативного впливу екзогенних факторів. У зв'язку з питаннями стійкості доцільно розділяти фактори, які можуть бути прогнозовані досить добре, і фактори, які прогнозуються погано.

Література:

1. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції: монографія. — К.: КНТЕУ, 2007 — 431 с.
2. Непомнящий Е.Г. Организация и регулирование внешнеэкономической деятельности. Таганрог: Изд-во ТИУиЭ, 2012. — 176 с.
3. Долгих Р.Н. Формирование и реализация экспортной стратегии предприятий электротехнической промышленности: автореф. дис. канд. экон. наук. — Самара, 2008. — 38с.

*Каменева Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та управління
підприємством, Навчально-науковий
інститут менеджменту, економіки
та фінансів Президентського
університету ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

*Соколенко Антон Вадимович
студент ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ ДОГОВІР ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) є однією з основних форм економічних відносин України з іноземними державами. Під поняттям зовнішньоекономічного договору розуміють матеріально оформлену угоду двох чи більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямовану на встановлення, зміну чи припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у ЗЕД. Суб'єкти ЗЕД діяльності мають право укласти будь-які договори, крім тих, укладення яких заборонено законодавством України [1, С. 12]. У понятті зовнішньоекономічного договору вказується, що він є “матеріально-оформленою угодою”. Тому, коли сторони хочуть більш детально врегулювати їх відносини, вони мають укласти письмовий ЗЕД договір, який більш повно та детально закріпить зовнішньоекономічні відносини між сторонами зовнішньоекономічного договору. Форма зовнішньоекономічної угоди визначається правом місця її укладення. Так, якщо угода була укладена за правом іноземної держави у формі, яка не передбачена законодавством України, то даний договір не може бути визнаний недійсним.

КМУ з метою забезпечення відповідності зовнішньоекономічних договорів законодавству України може запроваджувати їх державну реєстрацію. Значну роль для реєстрації зовнішньоекономічних договорів відіграє режим ліцензування.

Передумовами використання захисних застережень є: ризиковий характер ЗЕД; необхідність розподілу такої ризиковості; тривалий характер виконання зовнішньоекономічних договорів та ін.

Гіпотеза застереження –це вказівка на певну гіпотетичну обставину або певний перелік таких обставин, що може залишатися відкритим чи закритим, із настанням якої у дію автоматично вводиться диспозиція застереження.

Диспозицію застереження утворюють положення, які регламентують права та обов'язки сторін договору у випадку настання передбачених гіпотезою обставин.

Кваліфікаційні ознаки обставин, що вводять у дію захисні застереження, доцільно поділити на загальні та спеціальні. Загальні кваліфікаційні ознаки це ознаки, які притаманні майже усім обставинам, що вводять у дію більшість захисних застережень.

Спеціальні кваліфікаційні ознаки це ознаки, які притаманні лише окремим обставинам, що здатні ввести у дію лише певний різновид застережень. Вважаємо за необхідне у вітчизняному праві розподілити спеціальні кваліфікаційні ознаки на дві категорії: на обов'язкові та факультативні. Під спеціальними обов'язковими кваліфікаційними ознаками, слід розуміти ознаки, які завжди притаманні обставинам, що вводять у дію певний різновид застережень. Під спеціальними факультативними кваліфікаційними ознаками – ознаки, самостійно сформульовані сторонами чи запозичені ними з нормативних актів як міжнародного, так і національного характеру. Вони являють собою доповнення до загальних та спеціальних обов'язкових кваліфікаційних ознак, та у будь-якому випадку не повинні суперечити їм.

На наш погляд, у вітчизняному праві положення щодо загальних та спеціальних обов'язкових кваліфікаційних ознак із метою упорядкування ЗЕД у договірній формі з участю вітчизняних підприємців слід закріпити в імперативній нормі.

Література:

1. Коломацька С.П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення: Навчальний посібник/ С.П. Коломацька. – К.: ВД «Професіонал», 2017. – 288 с.

*Литвинов Павло Павлович
аспірант кафедри міжнародних
економічних відносин, Київський
національний торговельно-
економічний університет, м. Київ,
Україна*

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПОЛІТИК КРІЗЬ ПРИЗМУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ЕКСПОРТУ

XXI століття не даремно вважають періодом економіки знань, яка повинна бути побудована за рахунок високотехнологічних виробництв, нанотехнологій, наукомістких видів продукції. Сьогодення потребує від держав змагання за першість у досягненнях науки, авангардних неймовірно ефективних та досконалих технічних засобів з застосуванням

прогресивних інновацій (завдячуючи „know how“, які дійсно є „стовбуровими клітинами економічного зростання“, як влучно сказав Ю. Бажал [1]), всебічних перспективних та передових винаходів, та намагались якомога швидше впроваджувати у виробництво найсучасніший продукт (на рівні „high technology“). Сучасний еволюційний етап економічного розвитку рівня „четвертої промислової революції“ [2; 3] вимагає від держави переходу до технологій шостого технологічного укладу (до речі вважається, що частка п'ятого технологічного укладу в економіці України складає лише 4 %, приклад, США мають 60 % п'ятого технологічного укладу і 5 % шостого, у Росії п'ятий технологічний уклад складає 10 % [4]).

Отже, інтелектуальна складова, інтелектуальний капітал стає як ніколи вагомою конкурентною перевагою, вирішальним важелем, і фактично принципом життя для всіх господарюючих суб'єктів. Таким чином базовою основою економіки кожної держави є капітал перш за все інтелектуальний і передові технології. В економічній площині ця концепція розвитку повинна реалізовуватися через вплив перш за все економічних важелів відповідної політики держав. Завдячуючи зовнішньоторговельній політиці експортна та імпортна продукція, постійно конкуруючи між собою (в процесі чого вона удосконалюється в ще більш прискореному темпі), проникає на ринок іншої держави. Для України вищезазначені процеси стають актуальними як ніколи, зважаючи на вкрай важливу потребу у переорієнтації країни на зовнішні ринки та подальшу економічну інтеграцію у світовий простір.

В розрізі вищесказаного для нашої держави очевидним є основний вектор змін у головному напрямку - прориву експортної складової зовнішньої торгівлі і перш за все основної компоненти цієї складової - високотехнологічного експорту (автор дозволив собі назвати це „мозком експорту“).

Експорт сприяє сукупному економічному зростанню нації в цілому, а крім того, що це по великому рахунку вирішальною складовою (підсумком і наслідком зовнішньоторговельної політики), також має вагоме значення для можливості держави вести дипломатичні відносини у зовнішній політиці на найвищому рівні, та займати позицію, релевантну до сучасного геополітичного її положення і національних інтересів. Здорове бажання організацій-експортерів торгувати, експортуючи при цьому послуги або товари (перш за все конкуруючи в тих сферах, де вони володіють порівняльними або абсолютними перевагами), має всебічно заохочуватися на державному рівні, через державні інститути, відповідні закони та постанови, політичну волю відповідних можновладців, які і є виконавцями і носіями політики держави у сфері зовнішньої торгівлі, її зовнішньоторговельної політики, у тієї чи іншої країни.

Які наслідки сприяння, заохочення експортерів до експансії існують в цьому напрямку:

- суттєве покращення рівня життя;
- поява нових робочих місць та покращення умов для вже працюючих в процесі збільшення розміру ринків;
- зміна курсу валют та обсягу валютних резервів країн експортерів;
- збільшення грошової маси (ліквідності), а у зв'язку з цим і гармонізація інфляційних процесів в державі;
- принципове сукупне збільшення доходів, надходжень.

Тепер перейдемо до фактичного стану справ в Україні та в загальному розрізі проведемо короткий компаративний аналіз - огляд політики інших країн через аспект високотехнологічного експорту.

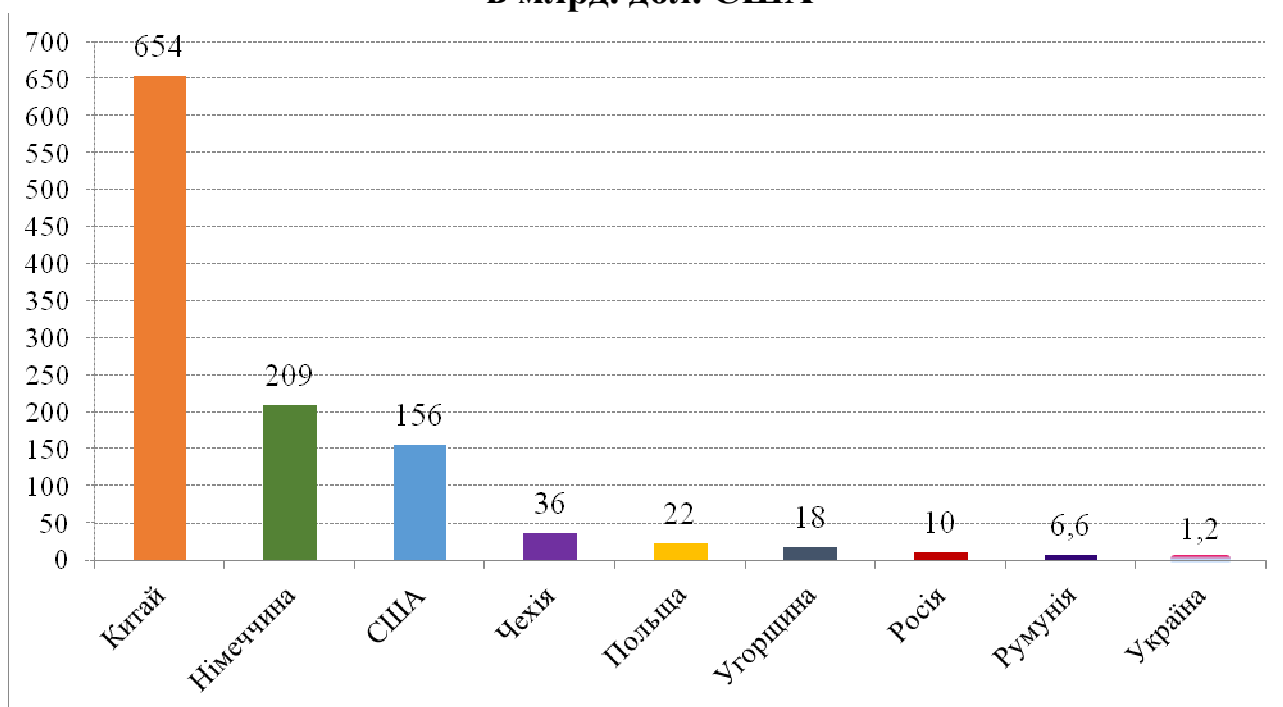
Сировинний експорт у структурі експорту України 2004-2018 рр.

Роки	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Відсотки % від сукупног о експорту	70.8	75.7	74	71.5	74.7	69.2	63.9	73.1	70.2	71.6	74.9	75.1	74.6	66.9	72.3

В даній таблиці «всі ми» і є, і наша зовнішньоторговельна політика, яку дійсно легко критикувати, але складно і сумно констатувати, та це так - іноді здається, що українська економіка „завмерла на місці“, і не тільки не рухається до шостого технологічного укладу, а і навіть ті 4 % частки п'ятого технологічного укладу лише „примара“. Сировинна складова фактично залишається в тому ж розмірі, що й 20 років тому, відсоток середньо-високотехнологічної продукції наближається до 13 %. Основними напрямками українського експорту є: металургійна продукція, продукти рослинного походження і машинобудування (в достатньо невеликому обсязі).

А що ж відбувається на економічних теренах інших держав сьогодні, на якому технологічному укладі вони знаходяться? Ось невеликий з огляду на формат цієї доповіді аналіз даних в напрямку компаративного аналізу високотехнологічного експорту, як одного з основних компонентів зовнішньоторговельної політики деяких країн.

**Обсяг експорту високотехнологічної продукції 2018 р.
в млрд. дол. США**

Також представлені данні, які демонструють той „шлях“ конкурентної боротьби, які пройшли країни за останні 15 років, результат моделей зовнішньоторговельних політик наслідком чого є їх теперішнє становище.

Питома вага високотехнологічного експорту у загальному обсязі експорту країн

Період дослідження 2004-2018 рр.																
Країни експортери	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
США	25,952	24,967	30,057	30,5	29	25	23,1	21,1	20,7	20,7	21	21,9	23	19,7	18,9	
Японія	24,104	22,981	22,057	20,1	18,9	20,6	19,2	18,4	18,3	17,8	17,8	18,1	17,3	17,6	17,3	
Китай	30,064	30,844	30,514	30,17	29,39	31,95	32,15	30,5	30,86	31,58	29,7	30,43	30,25	30,89	-	
Німеччина	17,817	17,423	17,136	15,5	15,1	16,9	17	16,4	17,4	17,4	17,3	17,9	18,1	15,9	15,7	
Чехія	13,19	12,95	14,32	15,23	15,77	17,43	17,87	18,71	18,59	17,35	17,4	17,79	16,99	17,9	19,56	
Росія	12,925	8,438	7,777	6,878	6,475	9,229	9,066	7,972	8,375	10,006	11,452	13,76	10,719	11,524	11	
Угорщина	29,05	25,83	24,12	25,98	24,94	26,71	25,9	25,15	21,2	19,36	16,68	-	17,47	17,3	16,91	
Польща	3,337	3,79	3,741	3,8	5,2	7,1	7,7	6,6	7,9	8,8	10,2	11	11	10,9	10,6	
Болгарія	4,063	4,771	6,119	6,3	7	8,7	8,4	7,8	8,1	8,3	7,4	8,2	8,9	9,5	10	
Румунія	3,726	3,842	4,827	4,4	6,9	10,4	12,5	11,6	8,1	7,4	8,4	9,4	10,4	9,8	10,1	
Молдова	2,681	3,96	4,78	5,1	4,2	5,8	9,7	7,4	5,1	2,8	5,3	4,6	3,5	5,4	2,5	
Україна	6,3	3,725	3,4	3,7	3,3	5,6	4,3	5	6,9	6,7	7,5	8,5	7,2	6,3	5,4	

Джерело: Розроблено та складено автором за даними КНОЕМА, - Режим доступу <https://knoema.com/atlas>

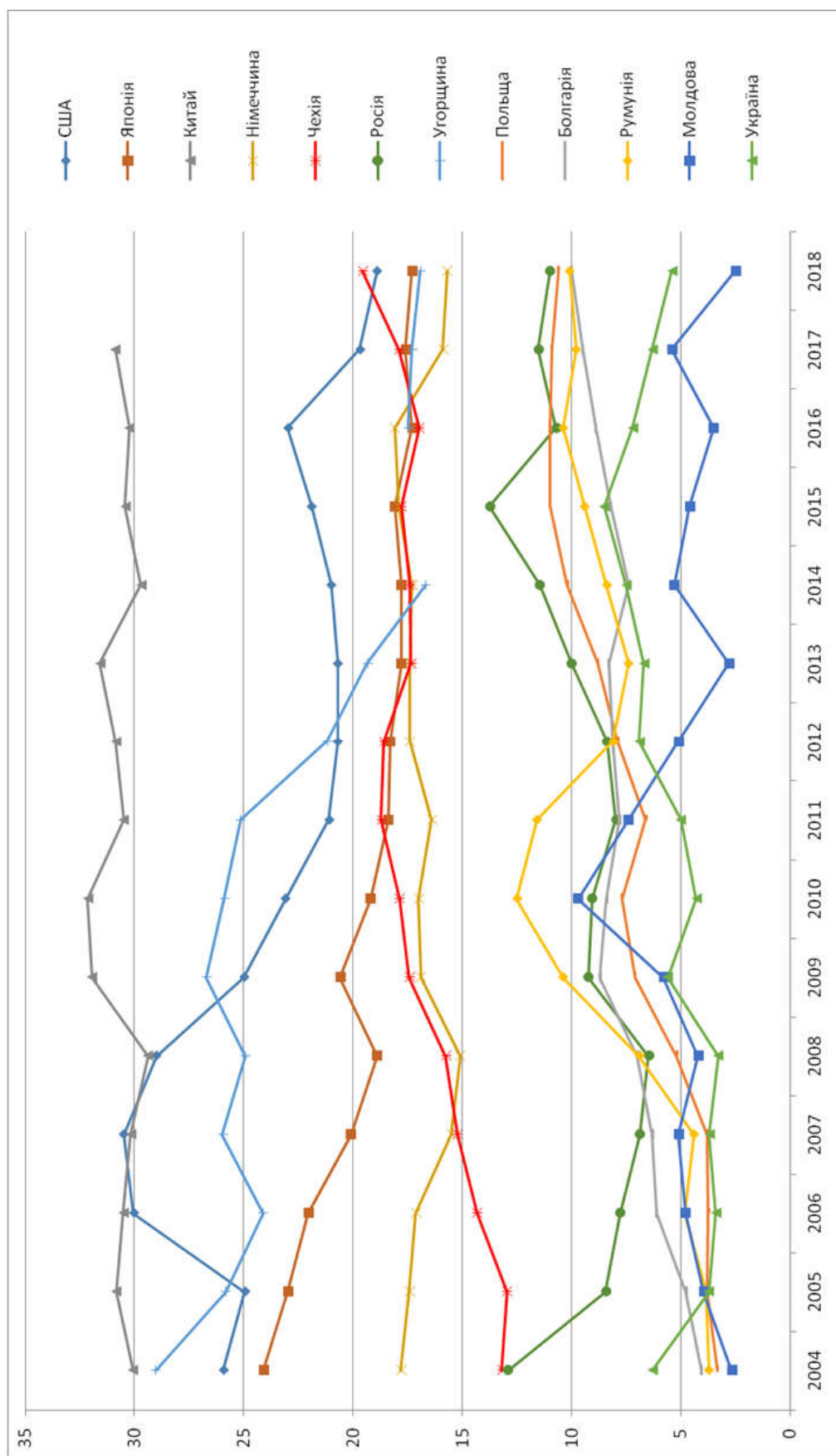

Рис. Питома вага високотехнологічного експорту у загальному обсязі експорту країн.

Роблячи висновки хотілось би зазначити, що деякі "оптимісти" неоліберального спрямування кажуть, що Україна шукає свій шлях, який самобутній і лежить в площині якихось „хімерних“ можливостей, її унікальних особливостей, які не вкладаються в рамки звичайних тенденцій... У зв'язку з цим одразу згадується позиція Джерарда Лайонса ((економіста, якого The Times вважає "одним з найвпливовіших аналітиків світової економіки"), переконаного прибічника концепції "жорсткого" плану по виходу Великої Британії зі складу Європейського Союзу, плану, яких він сам називає "чистий Brexit"). Впевнено дивлячись у майбутнє Великої Британії Джерард так аргументує перспективи країни: "Зрештою, якщо на початку цього століття частка торгівлі з ЄС у Британії складала 60%, то на сьогодні – лише 44%. Тобто, з рештою світу ми торгуємо більше, аніж з Євросоюзом. І значна частина цієї торгівлі регулюється через наше членство у СОТ" [5]. Дійсно, так може казати економіст, який розуміє силу та гнучкість зовнішньоекономічної політики своєї держави, можливість переорієнтовуватись на інші ринки, наявність для цього сукупності можливостей, єдності бажань державотворців, гармонічного зв'язку між суспільством і державою. Нажаль, але поки так впевнено сказати про політику України у сфері зовнішньої торгівлі, навіть виходячи з наведених даних лише по одному з найголовніших її показників, основних компонентів, як експорт, і особливо «мозок експорту», - високотехнологічний експорт, неможливо.

Література:

1. Бажал Ю. Інновації як стовбурові клітини економічного зростання // Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. - К.: Заповіт, 2018. - С. 8 - 15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libr.rv.ua/ua/virt/78/>
2. Четвёртая промышленная революция [Електронний ресурс].– Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Четвёртая_промышленная_революция
3. Шваб Клаус. Четвертая промышленная революция: [перевод с английского] /. Клаус Шваб. - М.: Издательство “Эксмо”, 2018. - 288 с.
4. Технологический уклад [Електронний ресурс].– Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Технологический_уклад
5. "Brexit должен стать благом для украинского экспорта. Особенно – жесткий" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/interview/2019/10/3/7101447/>

*Любчик Катерина Леонідівна
аспірант кафедри Міжнародного
обліку та аудиту, Державний вищий
навчальний заклад «Київський
національний економічний
університет ім. В. Гетьмана»*

*Науковий керівник: Галенко Оксана
Миколаївна, доктор економічних
наук, професор, Державний вищий
навчальний заклад «Київський
національний економічний
університет ім. В. Гетьмана»*

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ МЕДІЙНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У характеристиці причин, що породили усталений і незворотний тренд медійної глобалізації, не можна оминати увагою і динамічне нарощування масштабів світового виробництва теле- і радіоапаратури, розширення їх цінової доступності для широких верств населення, зниження абонентської плати за користування теле- і радіосигналами, активну підтримку медіабізнесу у багатьох країнах та значне розширення підприємницької діяльності медіа-холдингів. Окремо слід сказати також про фундаментальні зміни у світовій політичній й економічній системах кінця 1980-х років, пов'язаних з руйнуванням системи соціалізму, а отже – усуненням бар'єрів її конфронтації з державами західної демократії, формуванням колосального глобального споживчого попиту на програмні продукти, їх швидким проникненням в усі сфери людської життєдіяльності та перетворенням на найбільш економічно доцільний інструмент постачання інформаційно-розважального контенту у будь-яку точку планети. Дане явище професор Технологічного університету Квінсленда М. Флю дуже влучно кваліфікує глобалізацією засобів масової інформації як головного джерела інформування світової спільноти про актуальні події у різних куточках світу, коли інформація та зображення починають відігравати ключову роль у розбудові загальносвітової системи взаєморозуміння різних народів, регіонів і культур.

Інституційно-регуляторною «реакцією» на подібні фундаментальні тенденції медійної глобалізації стали докорінні зміни діючих міжнародних торговельних режимів, що суттєво «полегшили» зовнішню експансію медіа-корпорацій та відкриття для них нових регіональних ринків. Принагідно відзначити, що Сполучені Штати Америки найбільш послідовно й активно відстоюють позицію щодо включення засобів

масової інформації і торгівлі медійними продуктами у міжнародні торговельні угоди, зокрема, Генеральну угоду про тарифи і торгівлю (ГАТТ), Уругвайський раунд переговорів СОТ, Північноамериканську угоду про вільну торгівлю (НАФТА), Торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) та ін. Саме положення цих угод «примусили» країни відкрити свої медійні ринки для вільної конкуренції і міжнародної торгівлі медіа-продуктами насамперед на основі урегулювання найбільш проблемних питань, пов'язаних з транскордонним рухом аудіовізуальних і пов'язаних послуг, захистом авторських і суміжних прав на створені у медійному бізнесі продукти і послуги, передачею патентів і ліцензій на права інтелектуальної власності, наданням концесій операторам медіа-ринку та ексклюзивних прав на розміщення медіа-реклами тощо.

Проте, доволі багато країн неохоче відкривають національні ринки іноземним операторам медійної індустрії, домагаючись від СОТ виключати режими функціонування засобів масової інформації з передбачених даною міжнародною організацією режимів найбільшого сприяння. Найменш розвинутим країнам світу було також надано право на відносно тривалий термін часу утримуватись від повного виконання міжнародних норм щодо захисту авторських і суміжних прав. Саме цим пояснюється той факт, що навіть за умов глобальної лібералізації й інформаційної відкритості світова індустрія медіа і розваг і дотепер залишається однією з найбільш захищених, з точки зору надходження прямого іноземного інвестування, сфер. Зокрема, опитування топ-менеджменту глобальних корпорацій, проведене експертами ЮНКТАД у 2017 р., засвідчує, що сектор медіа і розваг зазнає потужного цифрового впливу: це відзначили 62% опитаних респондентів (рис. 1). Одночасно 50% з них наголошують на тому, що медіа є закритим для притоку іноземного інвестиційного капіталу сектором, що справляє потужний гальмуючий вплив на процеси його фінансування (рис.2.).

Доволі велика кількість країн, у тому числі найрозвинутіших (Канада, держави Європейського Союзу) дотепер встановлюють пороговий рівень мінімального ефірного часу, який мають займати лише місцеві мовники. Наприклад, головна директива ЄС у галузі аудіовізуального мовлення «Телебачення без кордонів» (ст. 4) вимагає від телерадіокомпаній відведення 50%-ї обов'язкової квоти інформаційного контенту, який має мати виключно європейське походження.

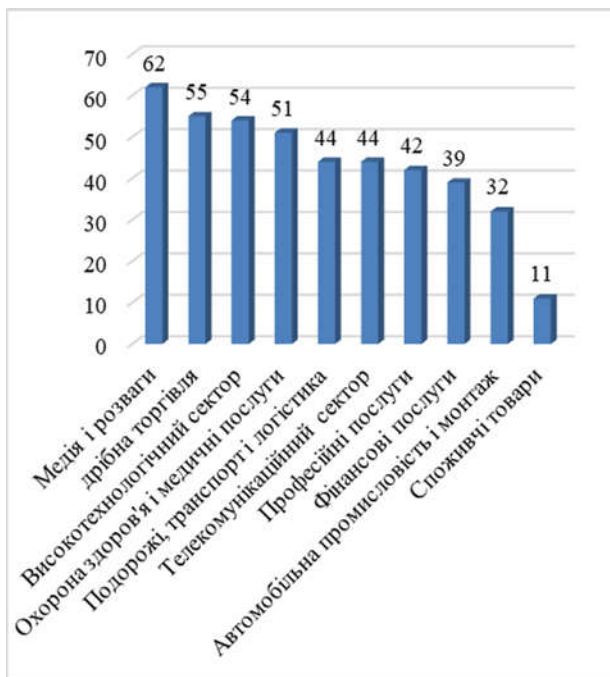

Рис.1. Рейтинг галузей за рівнем цифрового впливу, % респондентів

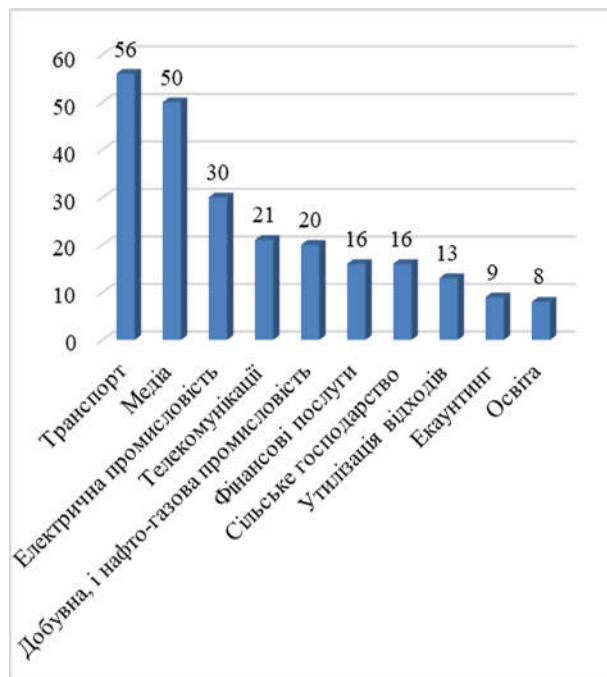

Рис. 2. Рейтинг галузей за рівнем обмежень прямих іноземних інвестицій, % респондентів

Водночас, Європейська конвенція про транскордонне телебачення 1989 р. передбачає норму щодо 83% прибутку від медіа-реклами, що має залишатись у Європі, а ціла низка європейських країн (на кшталт Франції, яка активно проводить політику франкофонії) розробили навіть спеціальне законодавство, що містить більш жорсткі норми щодо присутності в інформаційному просторі іншомовних представників. Це дає змогу ефективно захищати європейський інформаційний простір від іноземного втручання, забезпечувати реалізацію спільної інформаційної політики ЄС та вільний доступ усіх європейських агентів до регіональних інформаційних ресурсів, а також стимулювати міждержавне співробітництво країн Євросоюзу у сфері інформації і комунікацій.

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

Гора Лариса Віталіївна
студентка юридичного факультету
Національного авіаційного
університету

Пильгун Наталія Василівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права, Національний
авіаційний університет

ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПОСТУЛАТІВ ПРАВА

Право є настільки унікальним, складним і суспільно необхідним феноменом, що протягом усього часу його існування науковий інтерес до нього не тільки не зникає, а навпаки постійно зростає. Для вирішення важливої дискусійної юридичної проблеми сучасності, тобто встановлення сутності, змісту права, введено правовий термін «праворозуміння». Питання праворозуміння належать до «вічних» тому, що людина на кожному з витків свого індивідуального та суспільного розвитку відкриває у праві нові якості, нові аспекти співвідношення його з іншими явищами та сферами життєдіяльності соціуму. У світі існує безліч наукових ідей, течій і точок зору з приводу того, що є право. Проблема праворозуміння стосується і України, адже воно має не тільки значну пізнавальну і теоретичну цінність, а й практичну, тому що законодавцеві надзвичайно важливо в правотворчій діяльності враховувати домінування в суспільстві оптимальних типів праворозуміння.

Сучасні наукові теорії праворозуміння можна звести до трьох підходів:

- ідеологічний (аксіологічний), або природно-правовий: вихідна форма буття права - громадська свідомість. При такому підході право і закон розмежовуються, першість віддається праву як нормативно закріпленій справедливості, а закон розглядається як його форма, покликана відповідати праву як його змісту, саме він враховує і поєднує усе цінне в зазначених концепціях праворозуміння;

- нормативний (позитивістський): право - норми, викладені в законах та інших нормативних актах. При такому підході відбувається

ототожнення права і закону. Водночас нормативне праворозуміння орієнтує на такі властивості права, як формальна визначеність, точність, однозначність правового регулювання;

- соціологічний: вихідна форма буття права - правовідносини. При такому підході правом визнається його функціонування, реалізація, його «дія» у житті - у сформованих і таких, що формуються, суспільних відносинах, а не його створення правотворчими органами у формі закону та інших нормативно-правових актів. При усій цінності врахування «життя» права в суспільному середовищі, прихильники цього підходу плутали самостійні процеси правотворчості та застосування права, тоді як умовою дотримання і забезпечення режиму законності може бути діяльність правозастосувальника в межах, встановлених законом [1, с. 240].

Якщо, говорити, про праворозуміння, то це один із постулатів права як відображення «згустків» правової реальності, а розуміння права – це саме його пізнання, водночас як розуміння у праві – це пізнання того, що пов'язано з правом, його формуванням та реалізацією. Тобто, праворозуміння - це наукова категорія, що відображає процес і результат цілеспрямованої розумової діяльності людини, і включає пізнання права, його сприйняття (оцінку) і ставлення до нього як до цілісного соціального явища. Суб'єктом праворозуміння завжди виступає конкретна людина, наприклад: індивід, який володіє деякими знаннями права і на практиці зіткнувся з конкретною правовою проблемою; юрист-професіонал, який має достатній запас знань про право, здатний застосовувати і тлумачити правові норми; учений, людина з абстрактним мисленням, яка займається вивченням права, володіє сумою історичних і сучасних знань, здатна до інтерпретації не тільки норм, а й принципів права, володіє певною методологією дослідження. Об'єктом праворозуміння можуть бути право в планетарному масштабі, право конкретного суспільства, галузь, інститут права, окремі правові норми. Зміст праворозуміння складають знання суб'єкта про його права та обов'язки, зобов'язування, заборони, а також оцінка і ставлення до них як до справедливих або несправедливих. Залежно від рівня культури, методичної оснащеності суб'єкта і вибору предмета вивчення праворозуміння може бути повним або неповним, правильним або спотвореним, позитивним або негативним [2, с.9-21].

В цілому, природа праворозуміння зумовлена наявністю в ньому двох основних компонентів: природного і позитивного. Такий розподіл свідчить про діалектичний характер розвитку права, що включає абстрактно загальні (природно-правові) і конкретні (позитивні) сторони.

Природне право (*jus naturale*) - це природжені, невідчужувані, невід'ємні, зумовлені природою людини, людським розумом, загальними етичними принципами правила поведінки, які існують незалежно від держави і поширюються на всі часи і народи. Природне право є

сукупністю ідеальних, глибоко етичних і надзвичайно справедливих уявлень про право. Воно виникало задовго до держави і може існувати поза нею.

Позитивне право - закріплений в офіційних джерелах права нормативний регулятор, на основі якого визначаються межі дозволеної та належної поведінки людей, а компетентними державними органами виносяться юридично обов'язкові рішення. Позитивне право є результатом державної правотворчої діяльності. Офіційні джерела права виражають лише деяку частину природного права. Вся решта права існує у вигляді принципів, правосвідомості, інших правових явищ [3, с.208].

Отже, праворозуміння є науковою категорією, що пов'язується з науковим пізнанням права. Тобто праворозуміння відображає розумову діяльність людини, спрямовану на пізнання права та правової дійсності, його оцінювання і ставлення до нього як до соціального явища й фундаментальної цінності сучасної цивілізації.

Література:

1. Волинка К. Г. Поняття праворозуміння та його основні напрями / К. Г. Волинка // Теорія держави і права : навч. посіб. / К. Г. Волинка. – К. : МАУП, 2003. – 2013. – 240 с
2. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні / М. Козюбра // Право України. – 2010. – № 4. – С. 9–21
3. Максимов С. І. Основні типи праворозуміння: правовий позитивізм і природно-правове мислення / С. І. Максимов // Філософія права / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. ; за ред. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2017. – 208 с

*Ремізова Олеся Володимирівна
здобувачка ступеню доктора
філософії, аспірантка кафедри теорії
права та держави Київського
національного університету ім.
Т. Шевченка*

КОНЦЕПЦІЯ ГЕРМЕНЕВТИКИ В. ДІЛЬТЕЯ

Величезний вплив на розвиток гуманітарних наук початку ХХ століття справило розроблення філософсько-теоретичних засад історії на основі герменевтики. Важливе місце серед мислителів, які розробляли дану проблематику доцільно відвести Вільгельму Дільтею. Адже саме В. Дільтей був першим, хто чітко поставив питання про герменевтику як теорію історичного пізнання, започаткувавши новий напрям розвитку цієї науки. До Дільтея герменевтика розглядалася як допоміжна дисципліна,

набір технік оперування текстом, після - як філософська, мета якої - створити можливість гуманітарного дослідження [8].

Між іншим, методу герменевтики Дільтея властиві спільні та відмінні риси, як з природно-науковим пізнанням, так і з безпосередньою художньою інтуїцією. Крім того, Дільтей висунув ідею розуміння герменевтики як наук про дух, на відміну від властивого наук про природу пояснення. Водночас необхідно зауважити, що В. Дільтей лише розробляє найбільш загальні підходи до застосування герменевтичного методу не демонструючи при цьому безпосередньо його використання [2, с. 34].

Герменевтика В. Дільтея розвивається в межах психологічного підходу в основі якого розгляд трьох послідовних процесів, серед яких: переживання, вираження і розуміння. При чому, як свідчить аналіз літературних джерел, ключовою категорією у тріаді герменевтичної концепції В. Дільтея виступає саме розуміння [1, с. 169].

Згідно з поглядами Дільтея, немає такого переживання, яке б повністю виключало розуміння і не потребувало вираження; аналогічно справа йде з розумінням, яке передбачає як обов'язкову умову переживання, а в якості неминучого наслідку - вираз, який, будучи формою екстеріорізації переживання, не тільки має потребу в розумінні, точніше в саморозумінні, але і розрахований на розуміння з боку інших. Ця остання, інтерсуб'єктивна функція розуміння і спонукає Дільтея визнати його найбільш адекватним і відповідним чином для вивчення проявів як суб'єктивного, так і об'єктивного духу, трактованого в гегелівському сенсі культурних і цивілізаційних досягнень. У своєму технічному застосуванні воно є відтворенням в життєвому досвіді дослідника зображеного в досліджуваних їм творах живого духовного досвіду. Подібна практика стає можливою з огляду на те, що розуміючий та розумівшийся в рівній мірі належать до духовно-історичної дійсності. Аби пізнати об'єктивований у текстах або творах мистецтва духовний світ, необхідно перейнятися уявленнями, зрозуміти мотиви, прийняти ідеали, їх творця. Інструментом, який дозволяє це зробити, у Дільтея, являється емпатія - застосування, перевтілення в іншого, ототожнення себе з ним [4, с. 32].

Дослідження показало, що у герменевтиці Дільтея розуміння себе через іншого досягається не у безпосередньому, живому спілкуванні із сучасником, а при звертанні до історії культури як сфери об'єктивних, письмово зафіксованих проявів життя. Метод Дільтея по суті має на увазі перенесення сьогодення в минуле і впорядкування цього минулого як справжнього.

У своїх пізніх працях В. Дільтей підсилює зв'язок між переживанням і розумінням, представляючи їх як дві сторони одного процесу. Згідно концепції так званої «розуміючої герменевтики», саме переживання як

реальне проживання, участь у життєвих взаємодіях, в яких здійснюються одиничні і унікальні психічні зв'язки, є основою для народження розуміння, повне досягнення якого, на думку автора, є неможливим. Але для самої можливості переживання необхідний збір історичного матеріалу емпіричного характеру, повне і докладне вивчення якого і дозволяє реконструювати життя іншого, а реконструювавши, пережити його як своє і тим самим зрозуміти [3].

Водночас необхідно зазначити, що згідно з поглядами В. Дільтея на «розумінні» ґрунтується методологія гуманітарних наук. У той же час, наукам природним властиво «пояснення». На його думку, якщо механізм пояснення - це логічний висновок, то розуміння є неформалізованим методом проникнення в сенс предметів, що є створенням людського духу.

Герменевтика постає у Дільтея як основоположна наука про розуміння, яка має справи зі свідомістю суб'єкта, опосередкованою в знаковій формі. Такий опредмечений прояв духовного життя Дільтей назвав об'єктивуванням. Він вважав, що тільки на основі «розуміння» аналізу об'єктивацій людського духу можливий науковий підхід до життя свідомості і до розуміння культури.

Характерно, що введений Дільтеєм дихотомізм між поясненням і розумінням як дихотомізм між різними методологіями знайшов як прихильників, так і критиків. Так, зокрема, дещо критичні погляди до такого підходу висловлює Поль Рікер. Він погоджується з Дільтеєм в тому, що текст як об'єкт герменевтики є об'єктивації: в ньому об'єктивовану «дискурс». Однак, на відміну від Дільтея, він вважає, що інтерпретація тексту відбувається в формі діалектичного взаємодії процесів розуміння і пояснення [7, с. 36]. Зауваження П. Рікера видається цілком слушним.

Необхідно також зазначити, що у вищих формах розуміння доводиться до певного спеціалізованого мистецтва, що в його застосуванні до фіксованих життєвих висловлювань В. Дільтей називає тлумаченням. Згідно своєї концепції Дільтей тлумачення являє собою сукупність мисленнєвих зусиль і відповідних правил. Це «інтелектуальне зусилля з розуміння внутрішнього духовного значення за тими або тими зовнішніми його вираженнями» [1, с. 169], - вважає Дільтей. У свою чергу, з набуттям зовнішнім вираженням вербальності таке тлумачення трансформується в інтерпретацію.

Не можна не зважати й на те, що Дільтей значно розширив круг герменевтичної інтерпретації. Дільтей відстоює концепцію герменевтичного кола за якою, з одного боку, сенс твору як цілого має бути зрозумілим з його окремих частин (слів, речень), а з іншого боку, розуміння окремо взятих частин виокремлених з цілого тексту передбачає певне загальне розуміння цілого, без чого вирвані з контексту слова

здаються позбавленими сенсу [1, с. 169]. Тобто, неможливо зрозуміти частини без розуміння цілого, і навпаки.

Втім попри усі намагання ученого, об'єктивно-загальнозначущого розуміння в «науках про дух», об'єктивності гуманітарного знання Дільтею через недостатність філософського фундаменту обґрунтувати не вдалося. Більш продуктивний розвиток методологічних принципів, які прагнув розробити Дільтей, вимагав більш глибинних філософських засад [6, с. 36].

З огляду на вищенаведене, можна дійти висновків про те, що В. Дільтей намагався розв'язати філософські проблеми, що опинилися в центрі уваги світової філософської думки наприкінці ХХ ст., а саме: розуміння, об'єктивності гуманітарного знання, відношення до класичної філософії, історизму, інтерсуб'єктивності тощо.

Концепція герменевтики В. Дільтея заклала фундамент формування герменевтики як теорії історичного пізнання. Вчений зробив значний внесок у розвиток цієї науки. Втім окремі концептуальні положення науковця мають дещо спірний характер, а отже, концепція герменевтики В. Дільтея потребує подальших наукових досліджень.

Література:

1. Вільгельм Дільтей і філософія «духовно-наукового» знання \ за заг. Ред. М. Марчука. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т. 2011. 232 с.
2. Дубініна В. Герменевтичний проект В. Дільтея. *Вісник Львівського ун-ту*. 2018. №16. С. 31-36.
3. Кистова А.В. Методологическое значение «понимающей герменевтики» Вильгельма Дильтея для социально-философского исследования современных социокультурных феноменов. *Современные проблемы науки и образования*. 2013. № 3. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=9331> (дата обращения: 11.02.2020).
4. Коваль О.А., Крюкова Е. Б. В. Дильтей и Х.-Г. Гадамер: от теории исторического понимания к универсальности понимания языка как истории. *Вестник ВГУ. Серия: Философия*. 2016. №2. С. 28-37.
5. Недугова И. А. Герменевтический круг как подход к анализу культуры. *Альманах современной науки и образования*. 2014. № 11 (89). С. 98-101.
6. Одарченко М. М. Значення інтерпретацій В. Дільтею класичної німецької філософії для генезису методології філософії життя. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2003. № 473. С. 31-36.
7. Соболева М.Е. Философская герменевтика: понятия и позиции. М.: Академический Проект, 2013. 151 с.

8. Филимонова И. А. Герменевтика Х. Г. Гадамера как методология социокультурного действия: автореф. дис. ... кандидата философских наук. 2003. Ростов-на-Дону, 2003. 400 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/germenevtika-kh-g-gadamera-kak-metodologiya-sotsiokulturno-go-deistviya> (дата звернення: 10.02.2020)

*Скрипниченко Юрій Федорович
учитель географії ЗОШ II-III ст.
№ 69 м. Харкова, здобувач кафедри
«Історія України», Харківський
національний педагогічний
університет імені
Григорія Сковороди*

РОЗДРІБНА ТОРГІВЕЛЬНА МЕРЕЖА В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ХАРКІВЩИНИ

В період нацистської окупації на Харківщині працювала роздрібна торговельна мережа. Прикладом може бути діяльність «Торг-Харків». Головними показниками діяльності «Торг-Харків» у квітні, травні 1943 року були:

Таблиця № 48зв.

Роздрібна торговельна мережа «Торг-Харків»

Назва показників	Одиниці вимірювання	Крамниці			Разом
		Харчові	Промтоварні	Змішані	
I. Кількість закладів					
а) на I.IV-1943 р.	крамниця	1	3	-	4
б) на I.V. -1943 р.	крамниця	4	5	-	9
II. Персонал					
а) на IV – 1943 р.	осіб	7	16	-	23
б) в т. ч. продавців	осіб	4	7	-	11
в) на V – 1943 р.	осіб	26	26	-	52
г) в т. ч. продавців	осіб	15	13	-	28
III. Товарообіг					
а) за квітень 1943 р.	т. карб.	122,7	45,3	-	168,0
б) травень 1943 р.	т. карб.	487,7	444,6	-	932,3
IV. Реалізація з баз та склепів «Торг-Харків»					
а) за квітень 1943 р.	т. карб.	-	-	-	218,8
б) за травень 1943 р.	т. карб.	-	-	-	1178,9

[1, арк.48зв].

Аналіз статистичних даних таблиці дає можливість зробити висновок про те, що в квітні, травні 1943 року, в Харкові працювало 13 крамниць роздрібної торгівельної мережі «Торг-Харків». Із них: харчових – 5, промтоварних – 8, змішаних – 0. В закладах роздрібної торгівельної мережі «Торг-Харків» загальна кількість працюючих, в зазначений період – 114 осіб. Із них в харчових крамницях-52 особи, в промтоварних - 62. Оскільки, в квітні, травні 1943 року змішаних крамниць у Харкові не існувало то і немає кількості і працюючих в цих закладах. Від загальної кількості працюючих, продавці становили-39 осіб, решта – обслуговуючий персонал. Загальний товарообіг продукції харчових, промтоварних крамницях в зазначений період складав – 1100,2 тисяч карбованців. Якщо порівнювати квітень з травнем, то товарообіг в травні (932 т. карб.), порівняно з квітнем (168,0 т. карб.) виріс майже в п'ять раз. Загальна реалізація продукції з баз та склепів «Торг-Харків» в квітні, травні 1943 року склала 1397,7 тисяч карбованців. Якщо в квітні, вона становила 218,8 т. карб., то в травні 1178,9 т. карб., тобто реалізація продукції з баз та склепів роздрібної торгівельної мережі «Торг-Харків» виросла майже в п'ять разів.

В цілому, показники роботи роздрібної торгівельної мережі в різний період нацистської окупації Харківщини були різними.

Література:

1. Державний архів Харківської області. – Ф. Р. – 2982. – Оп.1. – Спр.317.

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

*Maksurov Alexey Anatolevich
PhD in Law, Professor, Kiev National
University named after
Taras Shevchenko*

CATEGORY “COORDINATION” IN THE UNITED KINGDOM LAW: PROBLEMS OF LIMITATION FROM RELATED CONCEPTS

An analysis of British law indicates that the United Kingdom is in the process of creating coordination rules of law, including in the process of coordination itself. In this case, the new rule of law is the result of coordination.

Of particular importance in this connection is the correct understanding of the category of “coordination”. Usually this kind of understanding is in line with legal doctrine.

At the same time, in a memorandum incorrectly mixed categories of interaction and coordination: «This Order may be cited as the European Communities (Definition of Treaties) (Economic Partnership, Political Coordination and Cooperation Agreement between the European Community and its Member States and the United Mexican States) Order 1999. It shall come into force in respect of the treaty specified in the Schedule to this Order on the date on which the treaty enters into force for the United Kingdom. This date will be notified in the London, Edinburgh and Belfast Gazettes».

Coordination parameters defined in the The Airports Slot Allocation (Amendment) Regulations 2011 [1], где указано, что «After regulation 6 insert — “Coordination parameters – Olympic Games. 6A. — (1) A determination made under regulation 6, in relation to an Olympic coordinated airport, may be modified by the Secretary of State. In making such modification, the Secretary of State shall adopt the approach set out in paragraphs 1 and 3 of Article 6 of the council regulation».

The earlier Act on the same subject - The Airports Slot Allocation Regulations 2006 [2] – it was determined that «The managing body of an airport which is designated (or deemed to have been designated by regulation 3(2)) as a coordinated airport shall establish and maintain a coordination committee in accordance with Article 5 of the council regulation. Any original committee shall be deemed to have been established in accordance with Article 5 of the council regulation».

The parameters of coordination were regulated more clearly and unambiguously: «6. The managing body at each coordinated airport shall determine the parameters for slot allocation biannually in accordance with

Article 6 of the council regulation. 11. — (1) In the circumstances described in paragraph (2), the managing body of a coordinated airport shall — (a) convene a meeting of the coordination committee for that airport to examine possible means of remedying serious capacity problems at that airport; and (b) invite the Commission to attend the meeting. Process of slot allocation: 8. — (1) The managing body of a coordinated airport shall — (a) be the competent body for the purpose of approving any local guidelines proposed by the coordination committee at that airport in accordance with paragraph 5 of Article 8 of the council regulation; and (b) give written notice to the Secretary of State of the adoption, amendment or revocation of any such local guidelines.

Literature:

1. The Airports Slot Allocation (Amendment) Regulations 2011 // <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2011/1610/regulation/7/made#text%3Dcoordination>
2. The Airports Slot Allocation Regulations 2006 // <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2006/2665/contents/made?text=coordination#match-1>

*Гусак Марія Володимирівна
студентка магістратури навчально-
наукового інституту «Юридичний
інститут ДВНЗ Київський
національний економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник: Колодій
Анатолій Миколайович, доктор
юридичних наук, професор, директор
навчально-наукового інституту
«Юридичний інститут ДВНЗ
Київський національний економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»*

СУДОВА РЕФОРМА - ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

На нинішньому етапі судова реформа має чимало не вирішених проблем, навіть їх більше, аніж розв'язаних. За пройдений час від 2014 р було прийнято чимало важливих законів, котрі приводили діяльність судової гілки влади до сучасних вимог і наближали її до європейських

стандартів. Основними кроками у реформуванні, що сприймаються позитивно, слід вважати: удосконалення процесуального законодавства щодо доступу до правосуддя й гарантування права на справедливий суд; перезавантаження судів, появу нових підходів у боротьбі з корупційними проявами у судах; можливість оцінювання суддівського корпусу, беручи до уваги критерії: доброчесності, етики і професійної компетентності.

Нагальними питаннями для оновленої влади у державі повинні були б стати чіткі орієнтири та дієві заходи у зв'язку із удосконаленням суддівської роботи у першій інстанції, внесення змін до процесуальних законів, система подолання перешкод на шляху реформування. Проте судова реформа у сьогоденні обрала інший варіант змін як процесуального законодавства, так і повного «перезавантаження» судової гілки влади [1].

Передумовою до законодавчих перемін слугувало залучення фахівців – міжнародних експертів. Проте плідність співпраці не позбавляє ризиків у законодавчій діяльності.

Реформа, на жаль, не долає усієї низки питань, котрі постають перед судовою системою щодня. Вони назріли і потребують вчасного реагування.

Звісно, суспільством схвально сприймається мета судової реформи, яка направлена на справедливий судовий розгляд справ кожній людині, бо має бути незалежний і неупереджений суд, а ефективність реформування та її виправдані кроки варто оцінювати через призму умовних критеріїв – доступу до правосуддя в Україні, який підтверджує змогу кожного, хто хоче захистити свої права зробити це в судовому порядку й вимірюється наявністю кількісного критерію щодо справлення правосуддя; критерію рівня довіри народу до судової гілки влади, який показує наскільки суспільство впевнено у добросовісності та суддівській доброчесності, це своєрідний якісний критерій. Саме про такі визначення глибоких оціночних позицій щодо судової системи зазначається у Законі України «Про судоустрій та статус суддів» [2].

Ще один пласт проблемних моментів лежить у площині прозорості судової реформи, тому для більш якісного перебігу подій варто залучати міжнародних експертів – представників міжнародних організацій. Поле для співпраці досить обширне – запобігання та протидія корупції, прозорість конкурсних відборів, незалежність ВККС тощо.

При їх допомозі ймовірно більш ретельно вдасться підійти до прозорості та підзвітності членів ВРП та ВККС в ході їх практичної діяльності. Це вкрай необхідно, бо передбачається розгляд скарг на суддів здійснювати впродовж місячного терміну, з часу їх отримання і надати процедури прозорості [3]. Але й слід подбати також про випадки, коли дисциплінарна скарга необ'єктивна та наносить шкоду у моральному

плані суддівському корпусу, який теж має право на справедливе ставлення до них у суспільстві.

Лише прозорість та справедливість ухвалених рішень додадуть авторитетності тим, хто їх приймає і зміцнять незалежний статус судів та суддів.

Нині проблема неукомплектованості суддівськими кадрами суддів спричиняє затримку строків розгляду справ. А також внаслідок звуження повноважень ВККС і зміцнення позиції ВРП, зростає ризиковий варіант, що порушує баланс, із – за його зміщення, у використанні прав на врядування суддів.

На мою думку, доволі спірним є скорочення чисельності ВККС до 12 членів, бо це ускладнює прийняття рішень, звужує шанс на їх конструктивність та прозорість. Доволі неоднозначним у сприйнятті є прагнення скоротити кількість суддів у Верховному Суді до ста, це призведе до непопулярних наслідків, адже якість судового розгляду справ знизиться з причин, незалежних від самих суддів, оскільки тягар «перевантаження» справ дасться взнаки.

Доводом цьому є 50 тисяч справ, що перейшли на касаційну інстанцію від попередників. Тому варто підкреслити, що Пленум Верховного Суду не погоджується з подібними законодавчими ініціативами. Непоодинокими є слушні зауваження, що такі положення пов'язані із ризиком щодо гарантій незалежності судової системи.

Свою позицію з цього приводу висловили й ВРП, Рада суддів України у вигляді зауважень, зазначивши про негативний вплив від виконання таких норм, котрі не сприятимуть здійсненню верховенства права в Україні. Адже тоді вірогідно наслідки позначатимуться на усю систему суддівської гілки влади, коли вища касаційна інстанція матиме непомірне завантаження, а швидкі зміни не поліпшать в цілому їх роботу, реформа буксуватиме.

Список використаних джерел:

1. Еволюція: судебная реформа или кризис судебной системы? URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2020/01/22/7238120/> (дата звернення 14.02.2020)
2. Судова реформа 2015-2019 в Україні: наскільки виправдане її проведення? URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/146653-sudova-reforma-v-ukrayini-naskilki-vipravdane-yiyi-provedennya> (дата звернення 14.02.2020)
3. Судова реформа: які зміни очікують на стратегію реформування URL: <https://mind.ua/openmind/20201470-sudova-reforma-yaki-zmini-ochikuyut-na-strategiyu-reformuvannya> (дата звернення 14.02.2020)

*Кундіренко Олександра Олегівна
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного
університету імені Ярослава
Мудрого, м. Полтава, Україна*

*Науковий керівник: Божко
Володимир Миколайович, доцент,
доктор юридичних наук,
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

РОЗДУМИ НАД ДОЦІЛЬНІСТЮ УСУНЕННЯ ПРАВОВОЇ НАВИЗНАЧЕНОСТІ ЩОДО ЧИСЕЛЬНОСТІ ВІЩЕ-ПРЕМ'ЄР- МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Курс на європейську інтеграцію для України має стратегічне значення. На нашу державу покладено цілу низку обов'язків, наприклад, захищати права та свободи людини і громадянина, демократичні принципи та цінності.

Стосовно цього принципово важливим є визначення ролі виконавчої гілки влади, а саме Уряду України, у реалізації поставлених перед державою цілей та завдань. Специфіка правового статусу цього колегіального органу полягає в розробці певної стратегії дій та розвитку виконавчої влади, а також у належному функціонуванні демократичної політичної системи України. Саме тому важливо унормувати відносини формування складу Кабінету Міністрів України як не просто зібрання посадових осіб, а як цілісного механізму з чітко визначеним колом повноважень. Проблематика встановлення чисельності Уряду зумовлена недостатньою правовою визначеністю статті 114 Конституції України, а також періодичними змінами форми правління української держави.

Проблема формування чисельності Уряду України має надзвичайно важливе значення не тільки через необхідність утворення ефективної системи органів виконавчої влади, але ще й із точки зору політичної доцільності, оскільки Кабінет Міністрів України має визначальний вплив на соціальну, економічну і політичну сфери життя нашого суспільства [1].

Вивченням окреслених питань займалися такі вітчизняні дослідники, як: Ю. М. Бисага, В. М. Шаповал, Р. М. Фрідманський, Д. М. Белов, В. Л. Федоренко, О. В. Совгиря, В. Ф. Погорілко, В. В. Крейденко, А. Л. Деркач, С. О. Телешун, В. Б. Авер'янов та інші.

Перш за все варто вказати, що порядок формування Уряду регламентується Конституцією України, а також Законом України «Про Кабінет Міністрів України». Відповідно до положень даного Закону, формування вищого органу виконавчої влади віднесено до компетенції

Верховної Ради України, адже в Україні проголошено парламентсько-президентську форму правління.

Як зазначає Р. М. Фрідманський, майже у конституціях усіх держав світу відсутнє чітке закріплення чисельного складу та структури Уряду. Науковець пояснює це саме значним впливом національних традицій, різними угодами між органами вищої державної влади тощо [1].

Відповідно до статті 114 Конституції України, до складу Уряду входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри та міністри України [2]. Аналогічна норма міститься в Законі України «Про Кабінет Міністрів України», а саме в статті 6 [3]. Проте ані в Основному Законі України, ані в Законі України «Про Кабінет Міністрів України» немає конкретної чисельності віце-прем'єр-міністрів, яка може бути у складі Уряду.

О. В. Совгиря дослідила постанови парламенту та виявила тенденцію до збільшення кількості віце-прем'єр-міністрів з 2 до 6 осіб упродовж 2005-2010 років [4].

Якщо ж проаналізувати останні постанови Верховної Ради України щодо чисельності Уряду, то можна виявити дещо іншу тенденцію: зменшення кількості віце-прем'єр-міністрів з 5 до 2 осіб за період 2014-2019 років.

Зокрема відповідно до постанови Верховної Ради України «Про формування складу Кабінету Міністрів України» від 29 серпня 2019 року до складу Уряду входять Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України та Віце-прем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації України [5].

Якщо проаналізувати вислови окремих науковців стосовно законодавчої невизначеності чисельності віце-прем'єр-міністрів, то можна дійти висновку про потребу в її усуненні. Вчені стверджують, що може відбуватися, наприклад, необґрунтоване розширення складу Кабінету Міністрів України задля тимчасового призначення на посади окремих політиків, а також виникнення певних конфліктів стосовно розподілу повноважень та безвідповідальності урядовців [6].

Ф. М. Фрідманський слушно зазначає, що зменшення чисельності членів Уряду України може підвищити ефективність його функціонування [1].

Проаналізувавши чинні нормативно-правові акти та праці різних науковців, доходимо висновку, що невизначеність щодо чисельності віце-прем'єр-міністрів у складі Кабінету Міністрів України має чимало негативних аспектів. Адже формування складу Уряду України має бути результатом компромісу різних політичних партій, котрі мають свої фракції у вітчизняному парламенті. На наш погляд, вказану вище невизначеність варто усунути не у тексті Конституції України, а у Законі України «Про Кабінет Міністрів України», через зазначення конкретної чисельності віце-прем'єр-міністрів.

Література:

1. Фрідманський Р.М. Склад та порядок формування уряду України *Гельветика. Серія право*. 2013. №21. С. 152-156.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата зверення: 22.12.2019).
3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18> (дата зверення: 22.12.2019).
4. Совгіря О. Формування уряду України за конституцією України, зі змінами 2004 року: проблемні аспекти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2014. Вип. 1. С.14-18.
5. Про формування складу Кабінету Міністрів України: Постанова Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/12-20> (дата зверення: 22.12.2019).
6. Розвиток публічного права в Україні (доповідь за 2007-2008 роки) / за заг. ред. Н. В. Александрової, І. Б. Коліушка. Київ: Конус-Ю, 2009. 584 с.

*Пірог Артем Сергійович
студент юридичного факультету
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

*Науковий керівник: Заворотченко
Тетяна Миколаївна, кандидат
юридичних наук, доцент кафедри
теорії держава і права,
конституційного права та
державного управління юридичного
факультету Дніпровського
національного університету імені
Олеся Гончара*

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ НА ТЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ СВОЇХ ПОЛОЖЕНЬ І МОЖЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ФАКТИЧНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ЕКВІВАЛЕНТУ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ СУСПІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Конституціоналізм, особливо український, є дуже складним і суперечливим процесом спроби регулювання суспільних відносин і регламентації такого регулювання з боку держави. Слово «спроба» в попередньому реченні займає своє місце не випадково і досить доречно,

адже воно відображає стан розвитку і проблеми в цій сфері. Конституція України була прийнята з конкретною, вираженою в самому Основному Законі України, ціллю: «Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя... - приймає цю Конституцію - Основний Закон України» [1]. Однак, турбота про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя нерідко стає об'єктом зневажання як на рівні повсякденного життя, коли подекуди та чи інша норма українського законодавства порушується суб'єктами права, так і на рівні законодавчому, коли законодавчі акти суперечать один одному, виникають колізії, невідповідність Конституції, але не це є першочерговою проблемою в контексті даного дослідження. Наразі цікаво зафіксувати свою увагу на самому факті можливості порушення того суспільно-правового режиму, який зафіксований Конституцією. Кожний випадок відходження від загальноприйнятих норм створює свого роду унікальну ситуацію, керування якою таким чином зосереджено не тільки в компетенції визначених законодавством осіб, а й залежить від волі і дій осіб, винних у порушенні права. Створюються відносини, як конфліктують і суперечать законодавству, і можливі випадки, коли ці відносини складно зупинити, вони настільки тривало і міцно розвиваються, що створюють свої власні, не завжди правила ведення певних відносин у певних сферах. Це є негативним чинником, який певним чином змінює відносини, створюючи самотутні унікальні напівлегальні правила. Однак, можливі і досить розповсюджені випадки автономної регуляції відносин в межах правового вектору, без порушення законодавства. Саме з цього приводу сучасна правова наука почала користуватися поняттями не тільки юридичної, а й фактичної Конституції.

Юридична конституція є системою норм, які регулюють певне коло суспільних відносин, а фактична – це і є ті відносини, які склалися у суспільстві. Проте, поява першої зовсім не означає зникнення останньої. Більш того, факт появи юридичної конституції матеріалізує ускладнення правової матерії у сенсі співіснування двох конституцій. Адже суспільні відносини, зафіксовані в юридичній конституції статичні, тому й зафіксовані, фактичні ж покликані до життя розвитком, удосконаленням, тому вони є динамічними [2].

Отже, Конституція України являє собою позитивний ідеал, а реальний стан речей у суспільстві демонструє постійний розвиток і намагання його домогтися, але особливість українського аспекту розподілу реальності і гіпотетичної законодавчої регуляції в тому, що

законодавчий рівень також можна в певних випадках віднести до фактичного конституціоналізму. Як? Відповідь на це питання дає сама Конституція України в ст. 147: «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України» [1].

Не зважаючи на ст. 8 Конституції («Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.»), Закони України у випадку визнання їх Конституційним Судом України невідповідним положенням Конституції України, можуть до цього юридичного факту деякий час регулювати суспільні відносини фактичним чином, створюючи ситуацію ігнорування верховенства права. Безумовно, випадки невідповідності нормативно-правових актів Основному Закону існують аналогічним чином і в інших країнах, але тільки в Україні ці проблеми настільки яскраво переплетені з політично-історичним розвитком країни в контексті міжнародних відносин. Ілюстрацією цьому служить конституційне закріплення визначення політичного курсу України: «Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України всіх національностей, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, приймає цю Конституцію - Основний Закон України» [1].

Як висновок, є доцільним зазначити, що Основний Закон України на даний момент часу задає чіткий вектор розвитку суспільних правових відносин, і є дуже важливим, щоб тенденція зближення цього нормативно-правового акту з реально існуючим станом українських суспільних відносин зберігалася. Така тенденція дозволить межі між поняттями юридичної Конституції України і її фактичного еквіваленту стертися, в проголосити абсолютне верховенство права в нашій державі.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №30 зі змінами та доповненнями станом на 30.09.2016 р.
2. Сліденко І. Проблеми співвідношення юридичної і фактичної Конституції України з позицій світового конституційного виміру / І. Сліденко // Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми : зб. наук. праць / відп. ред. П.Ф.Мартиненко, В.М.Кампо. – К. : Купріянова, 2007

*Пасічна Юлія Павлівна
почесний працівник прокуратури
України, член Української асоціації
прокурорів, член Союзу юристів
України*

ПОРУШНІСТЬ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА – ЗАГРОЗА СТАТУСУ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Визначення і дію в Україні принципу верховенства права закріплено в ст. 8 Конституції України, відповідно до якої Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Стаття 1 Конституції України визначає, що Україна є правова держава, в якій відповідно до ст. 3 Основного Закону людина є найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Конституційні права і свободи людини і громадянина відповідно до ст. 64 Конституції України не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України [1].

Водночас конституційна практика, тобто досвід реалізації конституційних приписів (принципів та цінностей) свідчить нажалі про протилежне.

Держава в особі органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, які зобов'язані згідно із ст. 19 Конституції України діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України не забезпечила дотримання правового порядку прав і свобод людини і громадянина, їх гарантованості і рівності, у тому числі щодо невідчужуваності та непорушності шляхом звуження змісту та обсягу, при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів (ст. ст. 21, 22, 24 Конституції України).

Ігнорування Законами України принципу верховенства права, зокрема задекларованого в ст. 43 Конституції України, права кожного на працю та гарантованого державою захисту громадян від незаконного звільнення, набуває сталої тенденції [1].

Як приклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України із реформи органів прокуратури» від 19 вересня 2019 року № 113-ІХ. Згідно з п. п. 1-3 Розділу I цього Закону внесено зміни до ст.ст. 32, 40, 42, 42-1, 49-2, 49-4, 74, 121, 252 Кодексу законів про працю України, якими змінено порядок переведення та скорочення прокурорів, особливості звільнення їх окремих категорій

тощо, та водночас суттєво обмежено трудові права прокурорів у порівнянні з іншими категоріями громадян.

Зокрема, п. 6 Розділу II «Прикінцеві і перехідні положення» указанного вище Закону України визначено, що з дня набрання чинності цим Законом, тобто 25 вересня 2019 року, усі прокурори Генеральної прокуратури, регіональних прокуратур, місцевих прокуратур, військових прокуратур вважаються такими, що персонально попереджені у належному порядку про можливе майбутнє звільнення [2].

Такий спосіб попередження є грубим порушенням, не лише задекларованих Конституцією України сталих гарантій, а й норм Кодексу законів про працю України, який згідно із Рішенням Другого Сенату Конституційного Суду України від 04.09.2019 № 6-р(II)/2019 (справа № 3-425/2019(6960/18) є основним нормативно-правовим актом, який регулює трудові правовідносини в Україні [3].

Адже, по-перше, незалежно від форм організації чи виду діяльності працівник повинен бути повідомлений про своє наступне вивільнення персонально не пізніше, ніж за два місяці (ч. 1 ст. 49-2 Кодексу законів про працю України).

По-друге, якщо працівник перебуває на лікарняному, у відрядженні чи у відпустці, він не може бути звільнений, оскільки у ці періоди за такими особами повинно бути збережене місце роботи (ст. 74, ч. 3 ст. 121 Кодексу законів про працю України).

По-третє, положення ст. 42 Кодексу законів про працю України щодо переважного права на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці не вступають у суперечність із необхідністю додержання високого рівня професійних знань та умінь працівників, оскільки при скороченні чисельності чи штату працівників за вказаних вище обставин переважне право на залишення на роботі надається працівникам з більш високою кваліфікацією і продуктивністю праці, інші ж преференції щодо залишення на роботі надаються за умови рівної продуктивності праці і кваліфікації [4].

Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, відповідно до ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства України. Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР ратифіковано Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція). Згідно із ст. 1 цієї Конвенції Високі Договірні Сторони (Уряди держав) гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.

Відповідно до ст. 14 Конвенції (Заборона дискримінації) користування правами та свободами, визначеними в цій Конвенції, має

бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статті, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою [5]. У даному випадку такою іншою ознакою є наявність у працівників статусу прокурора.

Згідно з інформацією, розміщеною на офіційному веб-порталі «Судова влада України Державної судової адміністрації України тільки в період з 1 жовтня 2019 року до 29 січня 2020 року до Генерального прокурора та/або Офісу Генерального прокурора подано 370 позовних заяв про визнання протиправними дій та скасування наказів про звільнення, поновлення на посаді [6]. Не виключено, що на черзі ще більша кількість таких позовів до керівників регіональних та/або обласних прокуратур.

Колективний дискримінаційний підхід у нормах Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України із реформи органів прокуратури» від 19 вересня 2019 року № 113-IX, наслідком якого є численні порушення конституційних прав людини і громадянина, зокрема прав працюючого громадянина не є виключенням та єдиним «прикладом» порушення принципу верховенства права.

Подібний «прецедент» вже попередньо закладено в Законі України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року № 1682-VII, що спонукало громадян на вжиття заходів з метою поновленням порушених прав, у тому числі шляхом звернення до судових інстанцій не лише національних судів [7]. Так, у справі «Полях та інші проти України» (заяви №№ 58812/15, 53217/16, 59099/16, 23231/18 та 47749/18) Європейський суд з прав людини 17 жовтня 2019 року виніс рішення, яким одноголосно визнав порушення ст. 8 Конвенції, а саме права на повагу до приватного життя широко кола осіб унаслідок масового звільнення та наслідків, яке воно мало для них [8]. Такі рішення для України в підсумку несуть не лише репутаційні втрати, як правової держави, у тому числі шляхом зневіри в справедливість національної судової системи, а обтяжливі наслідки для державного бюджету у вигляді стягнення справедливої сатисфакції.

Порушення конституційного права громадян на працю та гарантованого державою захисту від незаконного звільнення, основу яких закладено в указаних вище Законах України, не повинно мати своє продовження при прийнятті надалі одного із проектів Закону про працю від 28 грудня 2019 року № 2708 чи альтернативних: від 11 січня 2020 року № 2708-1 та від 16 січня 2020 року № 2708-2, які розміщені на сайті Верховної Ради України. Мають бути забезпечені державні гарантії

трудових прав громадян шляхом створення ефективних механізмів захисту від раптової втрати роботи [9].

У разі протилежного, відбудеться втрата, закріплених в Конституції України та міжнародно-правових документах принципів правового статусу людини і громадянина: рівності конституційних прав і свобод громадян України та їх рівності перед законом; невідчужуваності та непорушності основних прав і свобод людини; неприпустимості обмеження конституційних прав і свобод; гарантованості основних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.

Система українського конституціоналізму містить такі складові (елементи): принципи та цінності, зафіксовані в Конституції України; конституційні доктрини, у тому числі теорія Конституції; конституційна практика, тобто досвід реалізації конституційних приписів [10].

Чи не призведе в підсумку, наведене вище щодо порушення принципу верховенства права, до втрати нерозривного зв'язку теоретичного та нормативного аспектів конституціоналізму в Україні – системи ідей і поглядів щодо організації державного і суспільного життя, його змісту і форми згідно з Конституцією, із практичним аспектом пов'язаним з реалізацією положень Конституції України? Чи потребують на сьогодні захисту базові цінності, закріплені в Конституції України та охорона Конституції України в цілому? На ці питання мають відповісти та надати відповідні пропозиції (рекомендації) науковці в галузі конституційного права. У свою чергу суб'єкти, до числа яких також віднесено Верховну Раду України, мають забезпечити охорону Конституції України, у тому числі шляхом непорушності принципу верховенства права, збереження та недопущення втрати Україною статусу правової держави.

Література:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України із реформи органів прокуратури: Закон України від 19.09.2019 № 113-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.02.2020).
3. Рішення Другого Сенату Конституційного Суду України від 04.09.2019 № 6-р(П)/2019 (справа №3-425/2019(6960/18). URL: <https://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 15.02.2020).
4. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.02.2020).
5. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція 1950 р. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.

6. Веб-портал «Судова влада України». URL://<https://www.court.gov.ua> (дата звернення 13.02.2020).
7. Про очищення влади: Закон України від 16.09. 2014 № 1682-VII. URL: // <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.02.2020).
8. Полях та інші проти України. Європейський суд з прав людини: Рішення від 17.10.2019. URL: // <https://www.ukrinform.ua> (дата звернення 15.02.2020).
9. Про працю: Проекти Законів України від 28.12.2019, від 11.01.2020 № 2708-1, від 16.01. 2020 № 2708-2. URL://<https://rada.gov.ua> (дата звернення 15.02.2020).
10. Конституційне право України: навчальний посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання/(Т.М. Слінько, І.І. Дахова, Л.І. Летнянчин та ін.). – Харків: Право. 2019.- 292 с.

*Ситник Олеся Вікторівна
студентка магістратури навчально-
наукового інституту «Юридичний
інститут ДВНЗ Київський
національний економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник: Рижук Юлія
Миколаївна, кандидат юридичних
наук, доцент, заступник завідувача
кафедри навчально-наукового
інституту «Юридичний інститут
ДВНЗ Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ»

Практика досліджень конституційних основ місцевого самоврядування в Україні може бути успішною лише із дотриманням принципу об'єктивності та неупередженості, а теоретичні висновки мають ґрунтуватись лише на фактах.

Конституційні основи місцевого самоврядування представляють собою сформовані історично та відтворені в теорії конституціоналізму, правотворчій і правозастосовній практиці систему зразків та цінностей, що окреслюють конституційні засади територіальної, публічно – владної

та фінансово – матеріальної основи, що пов'язані із організацією та діяльністю місцевого самоврядування в окремій державі чи групі держав [1, с. 24-26].

Треба розрізняти категорії «конституційні основи місцевого самоврядування» та «конституційна модель місцевого самоврядування», вони споріднені, проте не тотожні. Оскільки перше поняття охоплює ті ідеї, принципи та цінності місцевого самоврядування, що закріплені в Конституції України, а друге – включає їх параметри, зокрема: територіальну організацію місцевого самоврядування, систему органів місцевого самоврядування, місцеву демократію та методи й механізми її втілення, а також визначає практичні здобутки чи інші виміри в реалізації в конкретно взятій державі [2, с. 37-44].

До ознак конституційних основ місцевого самоврядування належать: теоретико – методологічні основи місцевого самоврядування та територіальної організації публічної влади на місцях. Вони знаходять своє місце у державних стратегіях, програмах розвитку та реформування місцевого самоврядування, а також у конституційних концепціях та теоріях.

Варто вивчати успішні та усталені історичні традиції, які стосуються врядування та територіальної організації місцевого самоврядування, зокрема Магдебурське право, котре відстежується в історичних джерелах права.

Не менш важливі й документи сучасного періоду та ще й у порівнянні з минулими актами, що подають закріплення територіальної, публічно – владної та фінансово – матеріальної основи щодо організації та функціонування місцевого самоврядування, корисно переглянути конституційні норми та закони, інші акти – статuti територіальних громад або комун, гмін.

Має суттєве значення узгодженість між конституційними основами місцевого самоврядування та глобальними й регіональними договорами та документами міжнародного характеру, котрі встановлюють виміри міжнародних стандартів у сфері місцевого самоврядування та локальної демократії. Для України та держав – учасниць ЄС основоположними є положення ЄХМС.

Ефективне забезпечення діяльності публічної влади на місцях можливе при достатніх фінансових, матеріально – технічних, кадрових та організаційних ресурсах, при наявності співпраці громад. За таких обставин належною є владоспроможність територіальних громад або комун, гмін, тощо.

Для налагодження відносин між центральними владними органами та місцевим самоврядуванням, їх посадовцями діють основні принципи територіальної публічної влади – децентралізація та субсидіарність.

Ознакою конституційних основ є й розвинута система локальної демократії, де є ефективні форми для доступу населення до влади, шлях вияву активності громадян через місцеві вибори, референдуми, місцеві ініціативи і тп.

Зрілість держави та органів врядування перевіряється через наявність дієвих механізмів захисту прав та свобод людей, гарантії культурного й іншого розвитку національних меншин на місцевому рівні.

Актуальними є партнерські стосунки, що складаються між інститутами громадянського суспільства, тобто органами самоорганізації населення, громадськими об'єднаннями, локальними ЗМІ та органами й посадовими особами місцевого самоврядування.

В цілому конституційні основи місцевого самоврядування знаходяться в полі зору теорії та практики, це предмет уваги українських конституціоналістів та зарубіжних вчених [3, с. 128–137].

Аналізуючи тенденції під впливом реформ органів місцевого самоврядування в Україні, варто зауважити, що ними отримані ті функції та повноваження, які відкривають змогу самостійно вирішувати місцеві проблеми, займатись перспективами розвитку. Але є ще чимало резервів для пошуку нових підходів з метою удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування, запровадження демократичних форм врядування, спільної участі громадян у справах місцевої ваги.

Список використаних джерел:

1. Чернеженко О.М. Територіальний устрій в Румунії: сучасний стан. Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 25–26 січ. 2019 р.). Львів : Центр прав. ініціатив, 2019. С. 24–26.
2. Федоренко В.Л., Чернеженко О.М. Реформа місцевого самоврядування та територіальна організація публічної влади в контексті децентралізації: досвід Польщі для України (частина перша). Публічне право. 2015. № 2 (18). С. 37–44.
3. Стешенко Т.В., Луніна Ю.О. Основні моделі організації місцевого самоврядування. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2012. Вип. 23. С. 128–137.

*Ускова-Мельничук Лілія Геннадіївна
студентка магістратури навчально-
наукового інституту «Юридичний
інститут ДВНЗ Київський
національний економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник: Рижук Юлія
Миколаївна, кандидат юридичних
наук, доцент, заступник завідувача
кафедри навчально-наукового
інституту «Юридичний інститут
ДВНЗ Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»*

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На нинішньому етапі децентралізація як одна із системних реформ займає чільне місце в українських реаліях. Вона націлена на побудову нової територіальної основи, яка характерна для функціонування органів влади, що поширюють свій вплив на громади та райони. Серед важливих аспектів слід виділити передачу повноважень від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, бо їх розмежування повинно пройти із дотримання принципу субсидіарності. Не менш відповідальним у реформуванні є наявність для реалізації повноважень органів місцевого самоврядування потрібної бази. Виникає потреба сформувати ефективну систему кадрової служби, що має бути дієвою в органах місцевого самоврядування. У сьогоднішній є новий виклик- упорядкувати систему державного контролю та здійснити забезпечення нагляду за дотриманням законності в роботі органів місцевого самоврядування. Не обійтись у сучасних умовах і без розвитку форм прямого народовладдя, що знаходять всій вияв в ході виборів, референдумів тощо [1].

Суттєвою рисою децентралізації є її добровільність, що слугує стимулом для розвитку місцевої демократії. Практика показує, що розробка структури та утворення ОТГ, підготовка перспективного планування на обласному рівні [2], відкрила можливість чималій кількості громадян України набути, починаючи від 2015р. в ході об'єднання громад, відповідний досвід в налагодженні дій, маючи здобуті ресурси.

Від початку 2019р. український уряд повідомив про старт другого

етапу децентралізації [3], це план дій на 2019 – 2021 рр. Реформування повинно завершити об'єднання громад і оптимальний варіант, якщо даний процес пройде до осені 2020р, адже по переду в державі місцеві вибори. Фактично нинішній етап децентралізації передбачає чимале кількісне скорочення районів та появу нових виконавчих комітетів (це нововведення) для органів самоврядування обласної та районної ланки. Тобто є наміри завершити реформування територіального устрою в нашій країні, забезпечивши два рівні – місцевий та районний належним управлінням, і тим самим згуртувати державу. Такий підхід досить актуальний, бо військові дії на сході України – це виклик, перевірка на міцність духу та відстоювання територіальної цілісності. Проте, як вважають досвідчені політики та науковці, цю амбітну програму реалізувати важко, тому повне оновлення структури відносин центру й периферії ліпше очікувати до кінця другого етапу реформування.

Безумовно, ми знаходимось на етапі змін інституційної основи районів та областей, коли безпосередньо обрані ради будуть формувати власні виконавчі комітети, створювати структуру – департаментів, управлінь, відділів. А це відповідно вимагатиме закріплення структури і в Конституції України. Тоді б радам не потрібно було б здійснювати передачу повноважень державним адміністраціям, а права та обов'язки органів самоврядування та регіональних керівників один одному не суперечили би. Новацією має стати структура із функцією державного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування, головне, щоб її призначення не ставало на заваді розвитку регіонального та субрегіонального самоврядування.

Децентралізація на етапі, якому передуює завершення щодо конституційних змін. Не всі науковці погоджуються з цією думкою. Втім, для утвердження верховенства права без внесення змін до Основного Закону країни, ніяк не обійтись. Важливо привернути увагу до того, що у законодавстві таке поняття як «громада» не виокремлено, у такій ситуації нині функції адмінтериторіальних одиниць базового рівня покладені на географічні утворення, тобто міста, селища та села. Крім того, загальновідомо, що дотепер виконавча влада на обласному й районному рівнях перебуває у місцевих держадміністраціях. Це призводить до змішування функцій держави та місцевого самоврядування і в цілому обмежує незалежність рад [4].

На підставі діючого Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» перспективні плани розглядають та затверджують обласні ради, але іноді простежується політична амбітність замість вияву пріоритетності спільних інтересів територіальних громад. Тому на мою думку доречно, щоб на законодавчому рівні парламентарі надали право затвердження перспектив формування ОТГ виключно КМУ. З огляду на

реалії децентралізація має згуртувати країну, бо інтереси громад, кожної особистості мають перебувати під захистом Конституції та чинного законодавства, а реформа – дати позитивні зрушення.

Список використаних джерел:

1. Пальчук В. Зміни до Конституції України: що ще треба зробити для децентралізації влади URL: http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4303:perspektivi-prosuvannya-detsentralizatsiji-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350 (дата звернення 14.02.2020).
2. Ведерникова, И. Автор реформи децентралізації Анатолій Ткачук: “Сейчас нельзя менять Конституцию. Усилим регионы — потеряем страну” URL: https://zn.ua/interview/avtor-reformy-decentralizacii-anatoliy-tkachuk-seychas-nelzya-menyat-konstituciyu-usilim-regiony-poteryaem-stranu-330506_.html (дата звернення 14.02.2020).
3. Досягнення та перспективи реформ децентралізації в Україні з 2014 року URL: <https://voxukraine.org/uk/dosyagnennya-ta-perspektivi-reform-detsentralizatsiyi-v-ukrayini-z-2014-roku/> (дата звернення 14.02.2020).
4. Децентралізація: реформа vs міфи URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2020/01/13/7237213/> (дата звернення 14.02.2020).

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне
право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне
право. Міжнародне приватне право. Трудове право та
право соціального забезпечення**

*Гуйван Петро Дмитрович
кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України,
професор Полтавського інституту
бізнесу*

**ЩОДО СУТНОСТІ ТА ПІДСТАВ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПОЗОВНОЇ
ДАВНОСТІ**

Слід зазначити, що широко вживане в законодавстві та цивілістиці визначення «відновлення позовної давності» не зовсім точно відображає сутність даного явища. Якщо бути пунктуальним, то необхідно звернутися до буквального тексту відповідної норми ЦК України, в якій йдеться про реалізацію права на судовий захист поза межами строку існування такого права на захист. Отже, мова йде про відновлення примусової здатності охоронного матеріального права, а не самого перебігу строку. При цьому такий захист відбудеться вже після закінчення існування матеріального права на позов в силу разового поновлення саме охоронно-правової здатності права [1, с. 398]. Власне, в цивілістичній літературі немає різнобачень з приводу того, що термін «відновлення позовної давності» є умовним, і саме в такій іпостасі він має використовуватися при правозастосуванні. Дійсно, він не містить у собі того змісту, який стосується зміни порядку обчислення строку. Результативність даного механізму полягає у отриманні правоволодільцем можливості державного захисту свого права, коли його домагання пред'явлене після закінчення встановлених строків, але такий пропуск відбувся за поважних обставин. Мова йде не про відновлення пропущеного строку, а про відновлення механізму судового захисту, який мав би застосовуватися при своєчасному зверненні до суду. Тож, коментована термінологія застосовується радше для зручності практичного застосування певного юридичного механізму, сутність якого викладена в главі 19 ЦКУ. Отже, аби не припуститися методологічної помилки, неприпустимо вести мову про подовження позовної давності або встановлення нового строку.

В деяких випадках питання щодо обґрунтованості механізму відновлення давності взагалі не досліджувалися в нашій літературі. Зокрема, безспірним є факт закінчення позовної давності у разі

припинення зобов'язання, за яким вона починала свій перебіг. Таке припинення може відбутися, наприклад, за волею учасників відносин: виконанням, заліком, за згодою сторін. Та буває, що припинення в подальшому визнається незаконним та скасовується. Що ж відбувається із позовною давністю при такому скасуванні? Припинення зобов'язання скасовується з моменту, коли воно відбувалося і зобов'язання відновлюється саме з цього моменту. Можна було б припустити, що і позовна давність за попередніми вимогами вважається продовженою з даного моменту. Але між часом прийняття рішення про скасування незаконного припинення зобов'язання і моментом припинення зобов'язання може пройти значний проміжок часу, що призведе до спливу позовної давності на час прийняття рішення. Розв'язок даного питання законодавством не врегульований. З одного боку, можна говорити про переривання позовної давності скасуванням незаконного припинення зобов'язання. Однак, класичне переривання позовної давності відбувається тільки під час її перебігу: новий перебіг відразу починається спочатку. Між попереднім перебігом і наступним немає проміжку часу. Початок нового перебігу з моменту неправомірного припинення зобов'язання є неприйнятним з огляду на можливий суттєвий проміжок часу між прийнятим рішенням та скасованою подією. З іншого боку, відновлення зобов'язання шляхом скасування його припинення можна було б розглядати як підставу для зупинення давності [2, с. 100]. Але така думка теж є хибною, оскільки про початок та про обставини зупинення особа має знати на момент зупинення перебігу позовної давності. Отже, виглядає цілком логічним, що подальше скасування припинення зобов'язання могло б слугувати підставою для відновлення позовної давності. Залишається лише додати, що запропонований порядок виключається, якщо кредитор знав або мусив знати про незаконність припинення зобов'язання.

Щоправда, в цивільному законодавстві раніше існували норми, які передбачали право судового органу на продовження позовної давності, якщо причини її пропуску будуть визнані поважними (ст. 49 ЦК 1922 р.). Власне, мова велася про продовження давнісних строків. А це, в свою чергу, передбачає встановлення судом певного проміжку часу, на який подовжується визначена законом тривалість позовної давності. В подальшому як наукова доктрина, так і законодавство відмовилися від саме такого механізму відтворення права особи на судовий захист [3, с. 188], і відновлення позовної давності звелось до відтворення можливості захисту, а не до механічного подовження давнісного строку на певний період. Відтак, сама ідея продовження строку давності не стала предметом серйозного наукового дослідження, а більшість вчених просто ототожнювали поняття “відновлення” та “подовження” позовної давності

[4, с. 20]. На перший погляд, подовжувати позовну давність недоцільно та практично досить складно. Скажімо, кредитор з-за хвороби не мав можливості звернутися до суду з позовом в межах перебігу позовної давності, що призвело до її пропуску на один місяць. Якщо строк хвороби був менше місяця, то продовження давності нічого не дасть позивачу, позов задоволенню не підлягає з причини пропуску позовної давності. Якщо строк хвороби виявиться більшим за місяць, це вплинуло на неможливість пред'явлення домагання лише у разі, коли людина хворіла в останні місяці перед закінченням перебігу давності. Тому можна погодитися, що при пред'явленні позову правові наслідки продовження давнісного строку та його відновлення однакові, до того ж механізм захисту цивільного права після спливу давності набув достатньої визначеності у вітчизняній практиці.

Разом з тим, нормативне встановлення правила про продовження позовної давності на період хвороби чи дії інших обставин, що не зазначені в якості таких, які зупиняють давнісний перебіг, дозволило б вирішити іншу задачу: зменшити суддівський суб'єктивізм при застосуванні дискреційних повноважень стосовно визначення поважності підстав пропуску давнісного строку. Річ у тім, що заради досягнення правової визначеності при здійсненні судочинства цивільне законодавство багатьох країн наразі рухається по шляху обмеження підстав для відновлення давності. І, хоча українське законодавство поки що таких обмежень не містить, їх введення, на нашу думку, вже є нагальною потребою. Про це свідчить досить довільне трактування судами поважності підстав для відновлення можливості захисту порушеного права та впливу цих підстав на пропуск встановленого строку. З іншого боку, вводячи зазначені обмеження можна позбавити правового захисту суб'єктивні права за умови наявності дійсно поважних причин, які, однак, залишилися поза межами встановлених законодавством критеріїв.

Тож, на наше переконання, слід розглянути і інші можливі юридичні конструкції. Давайте проаналізуємо окремі випадки, коли є очевидна необхідність для захисту порушеного цивільного права, але не досить вдалою видається можливість такого захисту шляхом відновлення позовної давності. Аргументи на користь того, що відновлення строку єдиний можливий варіант захисту порушеного права, лунають досить переконливо, якщо підстав для переривання чи зупинення давності немає. Але з огляду на багатоманітність передумов для відновлення строку, давайте визначимося, що все-таки перспективніше, розширення до повної невизначеності кола підстав для судового відновлення строку чи коригування чинного законодавства?

Скажімо, договір, за умовами якого відбулося виникнення, зміна чи припинення прав та обов'язків, в тому числі і стосовно третьої особи

(перевід боргу, уступка вимоги, поручництво тощо), визнаний недійсним. Можна погодитися з тим, що сторона договору, визнаного в подальшому недійсним, мала би на час його укладення знати чи усвідомлювати ті підстави, які в подальшому призвели до недійсності правочину. Тому його учасники не мають права на відновлення можливості судового захисту за зобов'язаннями, які поновилися після рішення суду. Дана теза, разом з тим, не є абсолютно безспірною. Законодавчо встановлені підстави недійсності правочинів досить різноманітні і не завжди передбачають винну поведінку контрагентів. А безвинна поведінка не тільки, як правило, призводить до скасування цивільної відповідальності, але, на нашу думку, може слугувати підставою і для усунення інших негативних для особи наслідків. В даному разі це стосується можливості захисту поновленого права після пропуску строку на пред'явлення позову. І все ж наведені міркування стосуються переважної більшості практичних ситуацій. Але щодо третьої особи, права якої виникли чи поновилися при визнанні недійсним правочину, вказане положення неприйнятне. Як уже зазначалося, відновлення судом позовної давності для захисту такого права хоча і можливе, але недоцільне. Правильніше було б до даних відносин застосувати правило про поновлення перебігу позовної давності з самого початку, або, щонайменше, на два останніх місяці.

Відтак пропонується розглянути питання про запровадження правила про подовження позовної давності в окремих випадках. Зокрема, тоді, коли тривалість обставин, що зумовили вимушену втрату частини строку дії права його носієм, можна чітко визначити, а також якщо дана обставина є безспірною, тобто має об'єктивний характер і нормативно передбачена. Особа мусить знати наперед, що у зв'язку з певними причинами тривалість належного їй права на позов подовжується до конкретного терміну і вона може в подальшому його реалізувати. Натомість, зворотне в часі визнання строку таким, що був подовжений (тобто, заднім числом), неприпустиме, бо не дає можливості нової реалізації закладених у праві повноважень протягом додаткового строку. Якщо уявити судову фіксацію того, що у особи було подовжене право на позов, дане право має якимось чином бути реалізованим. Але нової можливості звернутися до правозастосовного органу у позивача не виникає. Та навіть, якби все-таки таке право з'явилося, то йшлося б про подальший перебіг давності за тими ж вимогами до того ж боржника після пред'явлення позову, що є нонсенсом.

Перелік використаної літератури:

1. Гуйван П.Д. Позовна давність. Монографія. Харків: Право, 2012. 448 с.
2. Добровольский А.А. Исковая форма защиты права. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1965. 189 с.

3. Лебедева К.Ю. Исковая давность в системе гражданско-правовых сроков: дис. ... канд. юрид. наук. Томск, 2003. 243 с.
4. Фролов Ю., Фролова Г. Некоторые проблемы применения сроков исковой давности, их отличия от иных сроков в гражданском праве. Підприємництво, господарство і право. 2001. №10. С. 45- 47.

*Чайка Інна Миколаївна
студентка Національної академії
внутрішніх справ України*

*Науковий керівник: Петровський
Андрій Володимирович, кандидат
юридичних наук, доцент,
Національна академія внутрішніх
справ України*

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БАТЬКІВ ЗА ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ СІМ'Ї, ЯКИЙ ВПЛИВАЄ НА ФОРМУВАННЯ ДИТИНИ

Кожна родина є маленьким осередком власних неповторних переживань, які наповнені емоційними фарбами найрізноманітніших відтінків. І кожен член родини відчуває атмосферу настрою, адже постійно перебуває в ній.

Психологічний клімат в сім'ї - це велика рушійна сила, яка здатна вплинути на кожного в родині, а особливо на дитину.

Понад три мільйони дітей в Україні щороку спостерігають за актами насильства у сім'ї або є їхніми вимушеними учасниками.

З огляду на це 07 грудня 2017 р. в Україні було прийнято Закон "Про запобігання та протидію домашньому насильству" №2229-VIII, який набув чинності 07 січня 2018 р.

Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних стосунках чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

До форм домашнього насильства, що впливають на формування дитини належать:

- **Економічне насильство** - умисне позбавлення житла, їжі, одягу, коштів, документів, залишення без догляду чи піклування, примушування до праці, заборона навчатися та багато іншого;

- **Психологічне насильство** - словесні образи, погрози, приниження, переслідування, залякування, що спричиняє емоційну невпевненість, нездатність захистити себе;

- **Фізичне насильство** - це ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру;

- **Сексуальне насильство** - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності [1].

Відповідальність батьків за психологічний клімат у родині має бути щоденною турботою дорослих, оскільки загальний настрій, який панує в сім'ї (той що склався на протязі кількох років) і є психологічним кліматом родини.

Відтепер, під поняттям «домашнє насильство» підпадають усі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, вчинені між колишнім чи теперішнім подружжям або людьми, які разом живуть чи жили.

Отже, якщо в родині панує будь-яка форма домашнього насилля, то відтепер, згідно із законом, матері чи батькові можуть обмежити спілкування з дитиною на кілька місяців, якщо побиття чи насильство сталося в присутності дитини.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 №2229 – VIII ст. 29, 30.

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче
право. Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура
та адвокатура**

*Miakota Oksana Viktorivna
student, Faculty of Law, Ternopil
national university of economics*

**ROLE AND PLACE OF THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE IN
THE LAW ENFORCEMENT SYSTEM**

Actuality of theme. Today, the protection of national statehood and the fight against organized crime and the fight against corruption are key problems these exist in our country. Therefore, in order to ensure and counteract these negative phenomena, one of the most powerful law enforcement agencies, namely the Security Service of Ukraine, was created.

Analysis of recent research and publications. The activities of law enforcement agencies in the field of ensuring the protection of the national sovereignty of the state and its territories, as well as international and national experience in the exercise of these functions, have repeatedly attracted the attention of such scientists as: Kokin SA, Okipniuk VT, V.S. Zelenetsky. A.F. Zelinsky, M.Y. Korzhansky, OM Kostenko, V.M. Kudryavtseva, NF Kuznetsova, OM Litvak, MI Melnika, G.M. Minkovsky, MI Panova.

The purpose of the article is to determine the place of the Security Service of Ukraine in the system of subjects of fight against crime; to find out the characteristic features inherent in the Security Service of Ukraine as a law enforcement agency which has special purpose.

Presenting main material. On March 25, 1992, a new Law of Ukraine was adopted that played an important role in the further development and reform of law enforcement agencies, called, "On the Security Service of Ukraine". Preventing, detecting and exposing crimes against the peace and security of mankind, terrorism, corruption and organized crime in the areas of governance, the economy and other unlawful acts that directly threaten Ukraine's vital interests are the main priorities of the work of such a powerful security body as Ukraine. In addition, this state structure is today a state body of special purpose, with law enforcement functions that ensures the national security of Ukraine. Reported to the President of Ukraine.

The main principles of labor are legality, justice, transparency, the rule of law, the protection of all human and citizens their rights and freedoms. The priority functions of the Security Service of Ukraine are protection of state

sovereignty, constitutional order, territorial integrity, economic, scientific and technical, defense potential of Ukraine, legitimate interests of the state and citizens' rights from the intelligence activities of foreign special services, subversive encroachments on the part of individual organizations and individuals. In addition, this law enforcement agency has certain features that distinguish it from other bodies, in particular: the presence of a special purpose, the implementation of separate law enforcement activities, the investigation of only certain categories of offenses, has a special legal status, and its own development strategy [3, p. 1].

Therefore, the role and place of the Security Service in the system of other law enforcement agencies lies primarily in its particular legal status and its competences. Therefore, the main activity The security service of Ukraine was and is counterintelligence.

The tasks of the Security Service of Ukraine as specifically mandated of a new government body in the field of counterintelligence activities are the following: 1) extraction, analysis, the accurate processing and use of information that contains signs or facts of intelligence, terrorism and other activities of special services of foreign countries, as well as organizations, individual groups and persons at to the state security of Ukraine. Therefore, the activity of the Security Service of Ukraine in the field of international cooperation is aimed at maximum assistance in the implementation of the main onesthe tasks of the Service through counteracting national and international security threats with our partners terrorism, international organized crime, cybercrime, the proliferation the fight against corruption, smuggling, and illegal migration [3, p. 23].

Conclusions. So, in my opinion, the Security Service of Ukraine plays an important role in the system of other bodies that ensure the security of Ukraine. In addition, this institution occupies a leading position in the exercise of its authority at the highest level in compliance with all rules of Ukrainian law. Also, the specific status confirms the nature and degree of severity of the investigation of those unlawful actions aimed at preventing and stopping the efforts of the Security Service of Ukraine. After all, crimes against peace and security of mankind, terrorism, corruption and organized crime are those criminal offenses that affect the legitimate interests of not one person but the entire community and may have an interstate character.

Literature:

1. CRIMINAL PROCESSUAL CODE OF UKRAINE. -S .: "GDP Natis Ltd.", 2018 – 336p.
2. Legal dictionary / Ed. VM Koretsky and others. K, 1983 – 871p.

3. Law of Ukraine "About the Security Service of Ukraine"/ TheVerkhovnaRada of Ukraine. - Officer kind. - Kyiv: Parlami. Kind-in, 1992, № 27 – 382 p
4. The Constitution of Ukraine -X.: Odysseus Ltd, 2008. 48p

*Кицан Юрій Іванович
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри правових та інформаційних
технологій Хмельницького
інституту соціальних технологій,
м. Хмельницький*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

Процес здійснення судово-правової реформи в нашій державі закономірно зумовлює потребу передбачає удосконалення правових та організаційних засад діяльності органів досудового розслідування та прокуратури. У зв'язку із внесенням численних змін до КПК України 2012 р., створенням нових правоохоронних органів (НАБУ, ДБР), ліквідацією слідчого апарату органів прокуратури, наявна гостра потреба науково-теоретичного дослідження проблемних питань підслідності кримінальних проваджень. У науці кримінального процесу залишаються дискусійними питання щодо визначення поняття підслідності, її правової природи, ознак та видів, підстав для визначення законодавцем предметної та інших видів підслідності кримінальних проваджень. Відсутність єдності у підходах вчених до розуміння ключових моментів підслідності кримінального провадження ускладнює як тлумачення відповідних положень кримінального процесуального законодавства практичними працівниками, так і розробку змін та доповнень до КПК України. Складається доволі суперечлива судова практика, зустрічаються окремі випадки ухвалення виправдовувальних вироків з підстав недоведеності вини обвинуваченого через порушення правил підслідності кримінальних проваджень.

Погляди вчених до розуміння терміну "підслідність" істотно відрізняються, причому відмінності у підходах доволі істотні, окрема стосуються змісту та обсягу цього поняття. Варто зауважити, що найбільшого поширення набув підхід, згідно з яким це поняття пов'язується з властивостями (ознаками) кримінальних проваджень, залежно від яких законодавець відносить їх до компетенції того або іншого органу досудового розслідування.

Деякі процесуалісти, даючи визначення підслідності, акцентують увагу на повноваженнях саме слідчих. Викликає певні сумніви підхід авторів, які вважають, що компетенція слідчих розпізнається лише за категоріями злочинів, що розслідуються. На думку О.В. Мічуріної, компетенція визначається як коло повноважень, реалізація яких можлива тільки в межах, установлених законом, і ці межі – низка кримінальних справ, оскільки перелік процесуальних прав усіх органів дізнання при провадженні у кримінальних справах різні [1, с.7]. М.С. Городецька зазначає, що ст. 112 КПК України 1960 р. визначала предмет відання слідчих органів, розподіляючи підслідність. Використовується цей термін не досить коректно, оскільки в межах однієї статті він вживається у сполученнях "підслідність злочинів" та "орган, до підслідності якого належить злочин". Не зрозуміло: чи в законодавстві визначений предмет відання слідчих органів безпосередньо як підслідність, чи через властивість кримінальних проваджень належати до їх відання? Ототожнення підслідності з властивістю кримінальних справ належати до відання чи сукупністю таких властивостей є поширеним у теорії кримінального процесу. Отже, предмет відання органів досудового слідства є певним "перевертнем" підслідності і являє собою об'єкти їхнього впливу, що визначаються у законодавстві через поняття підслідності кримінальних справ [1, с. 96-97].

У чинному КПК України теж використовується терміни "компетенція", зокрема у ст. ст. 25, 28, 36, 110, 218, 232, 246, 336, 369, 388, а також "компетентні органи" у розділі IX. Стосовно використання терміну компетентні органи в контексті міжнародного співробітництва, то його використання цілком відповідає усталеним традиціям міжнародного права. Однак використання терміну "компетенція" поряд з терміном "підслідність" викликає певні зауваження. Наприклад, ч. 2 ст. 218 КПК України 2012 р. встановлює, "якщо слідчому із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він проводить розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність". У цьому разі термін "компетенція" використаний як тотожний терміну "підслідність". Навряд чи можна схвалювати такий підхід законодавця.

Поряд з терміном «підслідність», законодавець використовує ще й термін "юрисдикція". О.В. Баулін зазначив, що термін "юрисдикція" використовується для характеристики повноважень суду, держави, державних установ і при цьому розрізняють предметну, персональну, територіальну, часову, повну й обмежену, обов'язкову, основну і факультативну, конституційну, кримінальну, адміністративну, цивільну

юрисдикцію тощо [3, с.9-13]. Термін юрисдикція застосовується не тільки щодо суду, а й держави та її органів. В.В. Сердюк стверджує, що поняття "юрисдикція" визначається як встановлене законом чи іншим нормативним актом сукупність повноважень відповідних державних органів вирішувати правові спори і розглядати справи про правопорушення, тобто давати оцінку діям суб'єкта права з точки зору їх правомірності чи неправомірності. Причому юрисдикція визначається залежно від виду і характеру справ, їх територіальної належності та від осіб, які беруть участь у розгляді справ [4]. Проте, використання тотожних підстав визначення юрисдикції та підслідності може призводити до проблем у їх відмежуванні.

Література:

1. Мичурина О.В. Процессуальные и организационные вопросы осуществления начальниками следственных изоляторов и лечебно-трудовых профилакториев функций органов дознания : Автореф. ... дисс. ... канд. юрид. наук / 12.00.09. М., 1993. 20 с.
2. Городецька М.С. Кримінально-процесуальна компетенція слідчого органів внутрішніх справ : Дис. кандидата юрид. наук / 12.00.09. Дніпропетровськ, 2010. 200 с.
3. Баулін О.В. Поняття юрисдикції і новий Кримінальний процесуальний кодекс України. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 9–13.
4. Сердюк В.В. Юрисдикція судів України за спеціалізацією: Автореф. ... дис. канд. юрид. наук / 12.00.10. К., 2003. 20с.

*Луцкевич Дмитро Олександрович
магістр права, оперуповноважений
СКП Амур-Нижньодніпровського
відділення поліції Дніпровського
відділу поліції Головного управління
Національної поліції в
Дніпропетровській області*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СКОЄННЯ ШАХРАЙСТВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ШЛЯХОМ ПРОДАЖУ НЕІСНУЮЧИХ ТОВАРІВ

У світі сучасних технологій інтернетом користується кожен другий українець. Хтось використовує інтернет для перегляду новин, хтось для розваг, хтось для спілкування, але є і такі, що використовують інтернет для власного збагачення шляхом скоєння шахрайських дій.

Шахрайство - це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою.

Для таких осіб передбачена кримінальна відповідальність статтею 190 Кримінального кодексу України.

Стоїть питання щодо скоєння шахрайства через мережу інтернет. Його різноманіття має свої певні прояви та особливості. Наразі хочу висвітлити особливості скоєння шахрайства у мережі інтернет шляхом продажу імітованого товару.

Через тяжке фінансове становище не всі громадяни можуть придбати нові речі у магазинах, та нерідко звертаються до платформ на яких здійснюється продаж речей, так як там можна придбати речі, які вже знаходились в обігу, але зберегли всі свої функції. Найпопулярнішими платформами, в Україні, є OLX.ua, та Prom.ua.

Особи, які скоюють такі злочини, насамперед, є непоганими економістами та методом фільтрації можуть визначити, що є найбільш актуальним у продажі, а також профільтрувати цінову політику на даний вид товару.

Існує певний алгоритм підготовки до такого злочину:

- 1) Реєстрація власного профілю на платформі;
- 2) Аналіз платформи на предмет встановлення найбільш актуальних видів товару;
- 3) Аналіз цінової політики даного товару на цій же платформі та у інтернет-магазинах;
- 4) Пошук фотокарток з товаром на просторах інтернету або ж фотографування власного (якщо такий є в наявності);
- 5) Створення оголошення про продаж товару.

Зупиняючись на останній дії у підготовці хочу зазначити, що вартість товару визначається завдяки проведеному аналізу цінової політики. Зазвичай вартість такого на 20-30 % менша за середню ціну. Таким чином проявляються психологічні тонкощі.

Покупець обираючи товар звертає увагу на якість фотокарток запропонованого товару та власне його вартість. Але ж знижена ціна викликає певні побоювання серед покупців та вони починають шукати в цьому певний підступ. Для цього автор оголошення при його створенні може зазначити, що продати треба терміново та тому ціна низька.

Все ж таки обравши товар необхідно зв'язатись з продавцем (для цього зазначається мобільний телефон або електронна поштова скринька). Під час розмови такий продавець буде розповідати про свій товар у позитивному руслі на 80%, а у негативному на 20%. Це пов'язано з тим, що коли особа почує, що товар повністю новий без будь-яких недоліків коштує набагато нижче ніж у магазині, то в неї з'явиться внутрішнє переконання, що від неї щось приховують та обиратиме інший товар.

Шахраї є гарними психологами, які діють на відстані та за відносно короткий проміжок часу в процесі розмови визначають для себе яким чином вести її надалі, щоб продати товар якого не існує, так би мовити «продаж повітря».

В процесі розмови, якщо покупець дуже прискіпливий та буде торгуватись за товар, шахраї або знизять ціну, або будуть спочатку відмовлятись від цього, а потім погодяться, або ж взагалі не будуть знижати наполягаючи на тому, що ціна і так значно низька – це залежить від кожного шахрая окремо, так як кожен обирає свою тактику замовляння та скоєння злочину в цілому.

Після переконання покупця, що товар є йому необхідним, життєво важливим та товар, за таку ціну, він більше не знайде на просторах всього інтернету слідує наступний крок – умова про оплату та доставку товару.

Саме на цій стадії покупці ведуться на умови шахраїв після довгої розмови. Шахрай висовує вимогу про передплату даного товару, а покупець, не завжди знаючи про всі поштові послуги, або не бажає переплачувати за послуги післяплати, погоджується на дану умову.

Власне після перерахування коштів на визначений продавцем рахунок 1-2 дні він повідомляє про те, що відправити не встигає через велику завантаженість на роботі, а на третій день вимикає телефон та знищує SIM-картку. Злочин можна вважати закінченим.

Отже, досліджуючи дане питання можна прийти до висновку, що жертвами таких злочинів, зазвичай, стають надто довірливі та/або необізнані особи. Так, звичайно не кожен продавець, який вимагає передплату є шахраєм, але для збереження власних коштів необхідно перестраховуватись та замовляти товар післяплатою, що значно знизить ризик того, що покупець його не отримає та значно знизить рівень скоєння таких злочинів, так як чим менше осіб у такий спосіб будуть купувати товар, то знизиться кількість таких шахраїв, тому що витрата часу себе не виправдає.

Список літератури:

- 1) Кримінальний кодекс України від 01.09.2001 р.;
- 2) <http://help.olx.ua/hc/ru/articles/360000011320-Пользовательское-соглашение-сервисов-OLX-ua#r2>.

*Мазниченко Наталя Іванівна
старший викладач кафедри
криміналістики Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ СЛІДІВ ПРОТИПРАВНИХ ДІЙ, ЗДІЙСНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Проникнення інформаційних і телекомунікаційних технологій в усі сфери громадського життя є необхідною умовою для переходу до інформаційного суспільства. Проте інформаційні технології дали поштовх не лише розвитку суспільства, але і стимулювали використання їх в протиправних діях. Сучасний технічний прогрес у сфері розвитку комп'ютерних і інформаційних технологій породжує принципово нові суспільні відносини, які і стають предметом злочинних посягань. Злочинці використовують сучасні досягнення інформаційних технологій для скоєння злочинів новими способами і за допомогою нових знарядь. Навіть такі традиційні злочини, як крадіжка, шахрайство в наше століття здійснюються за допомогою мережі Інтернет. Новими є лише знаряддя здійснення – веб-сайт, електронна пошта, платіжна система. Крім того, з'явилася безліч нових, раніше невідомих способів злочинів у сфері комп'ютерної інформації і високих технологій. На сьогоднішній день високотехнологічні пристрої (телефони, смартфони, комп'ютери, цифрові фотоапарати, відеокамери, відео реєстратори та інші) та інформаційно-комунікаційні мережі все частіше використовують для підготовки, скоєння та приховування злочинів.

За тривалий час існування криміналістика накопичила величезний обсяг знань та досвід. Проте з появою нових способів скоєння злочинів з використанням сучасних комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій (далі – кіберзлочинів) цих знань стає недостатньо для виконання основних завдань криміналістики – забезпечення швидкого і повного розкриття зазначених злочинів. За статистикою кількість кіберзлочинів зростає, у зв'язку з чим актуальним для сучасної криміналістики стають задачі розробки нових та вдосконалення існуючих підходів забезпечення розкриття, розслідування та попередження таких злочинів.

Специфічність даного виду злочинів визначає і особливості їх розслідування та розкриття. Процес розслідування злочинів включає виконання слідчих дій, проведення оперативно-розшукових і

організаційних заходів, які спрямовані на виявлення, збирання, дослідження, фіксацію, оцінку доказової інформації і встановлення істини у кримінальній справі. Будь-яка діяльність в комп'ютерній системі або в мережі залишає специфічні сліди. Протиправна діяльність з використанням сучасної комп'ютерної та інформаційно-комунікаційної техніки також залишає сліди. Ці сліди в науковій літературі визначають по різному: комп'ютерні, віртуальні, цифрові, електронно-цифрові. На мою думку найбільш вдале визначення надав Вехов В.Б. [1, с. 95] (мовою оригіналу): «Электронно-цифровой след – это любая криминалистически значимая компьютерная информация, т. е. сведения (сообщения, данные), находящиеся в электронно-цифровой форме, зафиксированные на материальном носителе с помощью электромагнитных взаимодействий либо передающиеся по каналам связи посредством электромагнитных сигналов».

Враховуючі особливості електронно-цифрових слідів до процесу їх дослідження можна віднести наступні етапи:

- збереження («заморожування місця злочину») – припинення або попередження будь-яких дій, що можуть нанести шкоду збиранню цифрової інформації. Включає такі операції, як припинення використання комп'ютерів під час збирання, припинення процесів видалення інформації (запобігти видаленню слідів), вибір безпечних способів збору інформації і т.д.

- збирання – знаходження (виявлення) і збір цифрової інформації, що може мати відношення до розслідування. Включає такі операції, як вилучення обладнання, що містить таку інформацію, копіювання інформації на будь-який носій (або друк), запис мережевого трафіка і т.д.

- дослідження – поглиблений систематичний пошук доказів в зібраній цифровій інформації. Доказами можуть бути файли даних, що містять певну інформацію, дані журналів (наприклад, журналу адміністрування) і т.д.

- оцінка (аналіз) – зробити висновки на основі зібраних доказів.

- представлення – оформлення результатів дослідження і аналізу в установленій законом формі.

Для здійснення всіх перерахованих дій з електронно-цифровими слідами крім глибоких знань в галузі криміналістики необхідні і спеціальні знання. Дослідник електронно-цифрових слідів повинен вміти збирати та аналізувати дані на всіх пристроях з цифровим сховищем, включаючи комп'ютери, мобільні пристрої та мережі, не зважаючи на те, що інформація про комп'ютерну систему може бути змінена, масштаб даних, які необхідно проаналізувати, великий, а різноманітність типів даних величезна.

Для роботи з електронно-цифровими слідами слідчі і фахівці

повинні застосовувати спеціальні засоби, які включають апаратні засоби та програмне забезпечення. До апаратних засобів можна віднести безпосередньо сам комп'ютер як універсальний інструмент для обробки інформації в електронному вигляді, так і спеціалізовані апаратні криміналістичні пристрої [2, с. 30] для роботи з комп'ютерними системами та мобільними цифровими пристроями. Можна навести наступні приклади сучасних програмно-технічних комплексів, які застосовуються для добування та обробки інформації в електронній формі з різноманітних електронних пристроїв: ImageMASSter Solo-4 Forensic, EPOS DiskMaster Portable, EPOS FlashExtractor, «Мобильный криминалист», «XRY», «MOBILedit», «TARANTULA EDEC», універсальний пристрій для криміналістичного дослідження мобільних пристроїв «UFED» (Universal Forensic Extraction Device).

Щодо програмного забезпечення, то тут можуть бути застосовані як можливості системного програмного забезпечення або програмного забезпечення загального призначення, так і спеціалізоване програмне забезпечення. Наприклад, для отримання потрібної інформації можна звернутись до системного реєстру (з'ясування останніх дій з встановленням, видаленням, налаштуванням програм); дослідити log-файли (протоколи автоматичної реєстрації події, що відбуваються при роботі програмного забезпечення); отримати інформацію з журналів веб-браузерів стосовно діяльності в мережі (які web-сторінки відбудувались). Для отримання більш докладної інформації про мережеві ресурси, домени, їх власників потрібно вже спеціальне програмне забезпечення. Також може бути в нагоді програмне забезпечення для відновлення видаленої, модифікованої, пошкодженої інформації з носіїв інформації (наприклад, R - Studio, EASYUS File Recovery, Ontrack Easy Recovery та ін.). Для змістовного аналізу інформації може бути застосовано програмне забезпечення з можливостями контент-аналізу, що сприяє підвищенню ефективності моніторингу мережевих інтернет-ресурсів в місцях мережевого спілкування (соціальні мережі, форуми, блоги та ін.), а також мережевих ресурсів з високою потенційною можливістю розміщення інформації кримінального характеру. Для дослідження вмісту носіїв інформації корисними можуть бути експертні програми: ProDiscover, SMART, Forensic Toolkit, Encase та інші [2, с. 30].

Як бачимо, для роботи з електронно-цифровими слідами необхідно враховувати не лише поглиблені знання в галузі криміналістики, а і в області комп'ютерної техніки, інформаційних технологій, програмного забезпечення і не на рівні звичайного користувача, а на професійному рівні. Також потрібно мати практичні навички, отримані в результаті професійної діяльності, а також предметну спеціалізацію фахівця. Ці знання можуть бути використані не лише для грамотного виявлення,

збирання, безпечного збереження, дослідження, фіксації електронно-цифрових слідів, але і під час виконання слідчих дій, судових експертиз і оформлення висновків експертиз.

Література:

1. Вехов В. Б. Основы криминалистического учения об исследовании и использовании компьютерной информации и средств ее обработки: монография [Текст] / В. Б. Вехов. – Волгоград: ВА МВД России, 2008. – 408 с.
2. Федотов Н.Н. Форензика – компьютерная криминалистика [Текст] / Н.Н. Федотов. – М.: Юридический мир, 2007. – 432 с.

*Пильгун Наталія Василівна
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави і
права, доцент, Національний
авіаційний університет*

*Ткачук Ірина Юріївна
студентка юридичного факультету
Національного авіаційного
університету*

ПРОБЛЕМА КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Проблема корупції, на даний момент, є актуальною та гострою темою в Україні. Рівень корупції, в нашій державі, є дуже високим (за даними міжнародної організації Transparency International «Індекс сприйняття корупції» Україна перебуває в числі країн з високим рівнем корупції та займає 134-те місце серед 178-ми країн світу за 2017 рік). Корупція в Україні наразі досягла свого піку та проникла у всі сфери життєдіяльності суспільства. Найбільш корумпованими інституціями українці називають: суди, правоохоронні органи, державну службу, а також сферу охорони здоров'я, Парламент, політичні партії, ЗМІ, громадські організації.

Для початку давайте розберемось, що таке корупція. Корупція є одним з найнебезпечніших для суспільства та держави явищ. В Кримінальному кодексі України немає прямого визначення терміну «корупція», оскільки в даному законодавстві вживається термін «неправомірна вигода» [1]. Вона руйнує основні принципи, на котрі спирається будь-яка демократична держава, принципи рівності громадян

перед законом, справедливості, захищеності людини правоохоронними структурами від різного роду протиправних посягань і свавілля чиновників та ін. Крім цього, корупція завдає державі значної економічної та політичної шкоди, серйозно гальмує поступальний розвиток суспільства [2]. У загальному вигляді корупцію можна визначити як соціальне явище, яке охоплює всю сукупність діянь, пов'язаних з неправомірним використанням особами наданої їм влади та посадових повноважень з метою задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб, а також інших правопорушень, що створюють умови для вчинення корупційних діянь або їх приховування.

У нас виникає наступне питання «як боротися з корупцією?». Більша частина населення України вважає корупцію характерним явищем для нашого суспільства. У цілому, громадяни оцінюють корупцію як зло, що руйнує державу, знищує суспільну мораль та завдає шкоди всьому суспільству [3].

Протягом останніх кількох років в Україні було створено три органи державної влади, які борються з корупцією: Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Антикорупційна прокуратура та Національна агенція з питань запобігання корупції (НАЗК) та прийнято Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» від 07 червня 2018 року №2447–VIII, відповідно до якого, Антикорупційний суд повинен бути створений до червня 2019 року. Усі ці органи мають подібні, але водночас різні функції та завдання [4]. Також, у соцмережах, Державна прикордонна служба України публікує відео навчального характеру, де показують наслідки пропозиції чи прийняття пропозиції неправомірної вигоди.

Зрозуміло, що певна соціальна група зацікавлена в існуванні корупції завжди. Але більша частина жителів України хоче жити в нормальному правовому суспільстві [3]. Звісно, повністю викоринити корупцію буде дуже важко, можна сказати навіть неможливо, якщо ми не почнемо діяти. Перш за все, потрібно починати з себе. Перестаньте надавати та приймати неправомірну вигоду. Якщо з вами трапилася така ситуація зверніться до правоохоронних органів чи суду. Ми зможемо зменшити рівень корупції та її розвиток, якщо будемо діяти разом.

Література:

1. Кримінальна відповідальність за корупцію [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://anticorruption.in.ua/instructions/kriminalna-vidpovidalnist-zakoruptsiyu-.html>
2. Кузьменко О. Корупція та економічна злочинність в сучасній Україні: вплив на національну безпеку // Право України. – 1997.

3. Стан і проблеми корупції в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://zakjust.gov.ua/yurydychnikonsultatsii/464-stan-i-problemy-koruptsii-v-ukraini>
4. Головні антикорупційні органи України. Інфографіка [Електронний ресурс] / Укрінформ Режим доступу до ресурсу: www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/1928065-golovni-antikoruptsiyniorgani-ukrajini-infografika.html

*Рубан Олександр Сергійович
курсант, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх
справ*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОНЯТТЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Як зазначено у ч. 1 ст. 2 Кримінального кодексу України (КК України) підставою настання кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить склад злочину. Зазначеним обумовлюється науковий інтерес до категорії «склад злочину», що є однією з основних у кримінальному праві. Питанням складу злочину або окремих його аспектів присвячено наукові праці багатьох теоретиків у галузі кримінального права. Але вчення про склад злочину розвивається. Змінюються уявлення фахівців і про його зміст, особливо про сутність його елементів і ознак, що породжує різночитання в характеристиці вказаних складових цієї фундаментальної кримінально-правової конструкції. Тому виникає потреба в періодичній «інвентаризації» висловлених думок щодо змісту окремих елементів складу злочину з метою осучаснення загального уявлення про нього.

З точки зору правозастосування важливим є й питання про те, де розмішений склад конкретного злочину. Слід зазначити, що першоелементом кримінального права є кримінально-правова норма – загальнообов’язкове правило поведінки, передбачене в кримінальному законі, порушення якого тягне застосування заходів кримінально-правового характеру. Першоелементом кримінального закону є його стаття. У теорії права традиційно виділяють три варіанти співвідношення норми права і статті нормативно-правового акту (зокрема, закону): а) норма права і стаття закону можуть збігатися (що не зовсім притаманне кримінальному праву); б) в одній статті закону можуть міститися декілька правових норм (що також нетипово для кримінального права); в) норма права може бути викладена в декількох статтях одного закону. Остання ситуація характеризує співвідношення кримінально-правової норми та

статті кримінального закону. У зв'язку з наведеним більш поширеною є позиція, відповідно до якої кримінально-правова норма, яка містить склад конкретного злочину, здебільшого не збігається зі статтею (частиною статті) Особливої частини КК, а тому ознаки елементів складу злочину передбачені не лише у статтях Особливої частини КК, а й регламентовані приписами Загальної частини КК. Це зумовлено тим, що застосування статей Особливої частини КК можливо лише за одночасного застосування статей Загальної частини КК, які стосуються відповідного складу злочину (наприклад, у ст. 18 КК регламентоване визначення суб'єкта злочину та його види). Таким чином, усі ознаки складу злочину у тій чи іншій формі містяться в кримінально-правовій нормі, проте жодна стаття Особливої частини КК не містить всіх ознак складу злочину. Сутнісні, відмінні та специфічні для того чи іншого складу злочину містяться у статті (частині статті) Особливої частини КК; ознаки, що є загальними для всіх складів злочинів містяться у Загальній частині КК. Крім того, слід зазначити, У КК Загальна та Особлива частини складають органічну єдність, а тому конкретна кримінально-правова норма складається з ознак, розташованих як в Особливій, так і в Загальній частинах КК.

Зрозуміло, що теоретична складова складу злочину як елементу правосвідомості може містити окремі спірні положення. Однак повністю виключити нормативний зміст і тим самим перетворити цю його форму в суто теоретичну юридичну конструкцію суб'єкт не може – певний мінімум нормативних характеристик в ній завжди залишається.

Значення складу злочину для кримінально- правової норми полягає у:

1. Загальносоціальне значення характеризується тим, що в сукупності елементів конкретного складу злочину відтворюється негативна оцінка суспільством, державою і правом відповідної поведінки, тобто склад злочину – це антинорма поведінки особи.

2. Кримінально-правове значення визначається тим, що склад злочину:

1) є нормативною, законодавчою підставою кримінально-правової оцінки фактично вчиненого діяння, власне кваліфікації злочину;

2) є науковим фундаментом поглибленого, конкретизованого пізнання кожного з елементів усіх конкретних складів злочину;

3) є методологічною передумовою раціонального вивчення та засвоєння сутності окремих конкретних складів злочину та їх елементів і ознак, що характеризують останні;

4) являє собою наукову підставу, що забезпечує формування та реалізацію інтелектуального моменту кваліфікаційної та цивілізованої правотворчості, що складається як з визначення, формулювання кримінально-правових норм, так і з їх удосконалення.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року
2. Ус О.В. Кваліфікація злочинів: сутність та поняття / О.В. Ус // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – № 1106. Серія «Право». – Вип. 17. – Х. : ХНУ, 2014. – С. 171–175
3. Рарог А.И. Проблемы квалификации преступлений по субъективным признакам / А.И. Рарог. – М. : Проспект, 2015. – С. 37-40

*Черняєва Олександра Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та управління
підприємством, Навчально-науковий
інститут менеджменту, економіки
та фінансів Президентського
університету ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

*Сюмка Валентина Вікторівна
студентка ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

З огляду на необхідність розбудови громадянського суспільства, демократичної правової держави, зміцнення правопорядку в Україні, реформування правоохоронних органів, актуальним є питання комплексного, системного вивчення правоохоронної діяльності.

Система правоохоронних органів є органічною складовою частиною суспільства, продуктом його діяльності, відтворенням менталітету і рівня розвитку. Правоохоронні органи – це спеціально уповноважені державні органи, що наділяються державно-владними повноваженнями з метою професійного здійснення на підставі та відповідно до чинного законодавства, а у випадках встановлених законом – у відповідній процесуальній формі із застосуванням правових засобів діяльності, спрямована на охорону прав та свобод людини і громадянина, законності та правопорядку, усіх врегульованих правом суспільних відносин. Критерієм віднесення того чи іншого органу до правоохоронного є його правоохоронна діяльність за способом здійснення та формою відображення його соціального призначення.

Потребують розмежування функції та види правоохоронної діяльності, оскільки спостерігається іноді їх ототожнення. Правоохоронна діяльність є одним з напрямів реалізації функцій держави, яка

здійснюється уповноваженими органами, у встановленому Конституцією та Законами України порядку, спрямована на забезпечення внутрішньої безпеки держави, забезпечення законності й правопорядку, захисту й відновлення порушених прав і свобод людини і громадянина.

Правоохоронні органи створювалися суверенами і місцевими громадами, тому характерний розподіл сучасних правоохоронних органів на центральні та місцеві. Сьогодні систему правоохоронних органів зарубіжних країн традиційно становлять органи поліції та інші спецслужби, що забезпечують безпосередній захист прав особи, суспільства й держави [1, С. 128].

Запропоновано під поняттям «модель правоохоронної діяльності» розуміти систему норм і принципів, які покладено в основу правового регулювання правоохоронної діяльності, суб'єктний склад та напрями цієї діяльності, об'єкти на які вона спрямована, форми та методи її здійснення.

Україна будучи країною романо-германської правової сім'ї тяжіє до континентально-європейської моделі. Ієрархічна побудова, централізований підхід, імперативні форми і методи правозастосування зумовлені також тим, що модель правоохоронної діяльності України ще не позбавилась повністю спадщини радянської моделі правоохоронної діяльності. Слід критично осмислити недоліки сучасного стану правоохоронної діяльності в Україні, так само і напрями її подальшого розвитку.

Процеси інтеграції та глобалізації, збільшення обсягу повноважень правоохоронних органів сприяли розширенню форм, напрямів їхнього міжнародного співробітництва. Результатом цього стало розробка і прийняття стандартів правоохоронної діяльності. Запропоновано його визначення як сукупності загальнообов'язкових норм і принципів, що розроблені й прийняті державами-членами ЄС, спеціально уповноваженими інституціями ЄС, з метою уніфікації засад правоохоронної діяльності, форм і методів роботи правоохоронних органів, їх посадових осіб відповідно до загальновизнаних демократичних цінностей, з метою зміцнення національного та європейського правопорядку, захисту прав і свобод людини та громадянина.

Література:

1. Каркач П. Координація діяльності правоохоронних органів держав-членів Європейського Союзу/ П. Каркач // Історико-правовий часопис. – 2013. – № 1. – С. 127–134.

*Чернявська Еліна Олегівна
студентка Навчально-методичного
центру післядипломної освіти та
підвищення кваліфікації
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ

Одним із перших завдань конституційного будівництва в незалежній Україні і проведення в ній судово-правової реформи стала реалізація принципу незалежності судів. Це стало можливим лише за умови автоматизації судової влади, як однієї з гілок державної влади, визначення ролі суду, як основного гаранта захисту прав і свобод людини.

В Загальній декларації прав людини від 1948 р. (ст.10) [1, ст. 10], Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. (ст.6) [2, ст. 6] говориться про те, що для встановлення обґрунтованості пред'явленого особі кримінального обвинувачення, вона має право на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом. Крім того, щодо принципу незалежності судді на міжнародному рівні в 1985 р. резолюціями ООН було схвалено важливий документ правового характеру - «Основні принципи незалежності судових органів».

Незалежність судів - це необхідна умова винесення ними правосудних рішень, спрямованих на захист прав, свобод і законних інтересів громадян, а також інтересів держави і суспільства. Відповідно, недотримання цього принципу означає нездатність судді виконувати покладені на нього професійні обов'язки.

Незалежність судді - основа його правового статусу, яка впливає на зміст решти його елементів - прав і обов'язків судді. Вона обумовлює імунітет судді від будь-яких втручань у діяльність судді зі здійснення судочинства.

Незалежність суддів є їх право і обов'язок вільно, неупереджено і справедливо розглядати справи на підставі закону, без будь-якого стороннього неправомірного впливу і забезпечення цього права для ефективного захисту прав і свобод людини та інтересів держави.

Незалежність судів повинні поважати інші органи влади всіх рівнів та їх посадові особи, підприємницькі структури та засоби масової інформації, об'єднання громадян.

Незалежність суддів проявляється тільки під час виконання ними своїх професійних обов'язків або у зв'язку з ними. Вона не має

абсолютного характеру, оскільки обмежена нормами матеріального і процесуального права, а суддя підкоряється тільки закону, здійснюючи функцію судочинства у чітко визначеній формі [3, с. 55].

На значення принципу незалежності судів позитивно впливають норми міжнародного права і рекомендації структур європейського співтовариства. Світові і європейські стандарти незалежності суддів значною мірою обумовлюють характер наукових досліджень у цій сфері і вжиття практичних кроків для зміцнення суддівської незалежності. Окремі рекомендації із цих питань уже запроваджено в законодавстві України, або їх запровадження планується на майбутнє.

Список використаної літератури:

1. Загальна декларація прав людини // Офіційний вісник України. – 2008. № 93. – Ст. 3103.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 редакція від 02.10.2013, підстава - 994_002-13 – Ст. 6
3. Городовенко В. В. Міжнародні стандарти незалежності суддів/ В.В. Городовенко // Вісник Всеукраїнської незалежної асоціації суддів. – 2015. – № 2. – С. 55.

***Шевченко Аліна Олександрівна
магістр, Університет митної справи
та фінансів***

***Науковий керівник: Варава
Володимир Вікторович, кандидат
юридичних наук, доцент,
Університет митної справи та
фінансів***

ДЕТЕРМІНАНТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Найчастіше неповнолітні роблять якісь вчинки не розуміючи, що за такими діями стоїть кримінальна відповідальність. під впливом чого-то або кого-то. І ці вчинки можуть займати негативний характер. Наприклад від звичайної крадіжки на суму від 193 гривень до тяжких злочинів з позбавленням волі строком на 10 років. Такі дії утворюють як маленькі групи так і великі угруповання. Від трьох до п'ятнадцяти чоловік. Як-то кажуть в українському прислів'ї «Гуртом і батька легше бити» або вступають у такі угруповання які називаються неформальними

молодіжним об'єднаннями або субкультурами. Адже всі ми колись наштовхувались на людей, які мають зовнішній вигляд не такий як у всіх. Когось бачили з «ірокезом» на голові, хтось йшов одягнутий повністю у чорний колір і з чорною помадою на губах, на когось звертали увагу тому, що був одягнутий в рожево чорний колір та сумчасті гетри, а комусь навіть доводилося бачити як нападають на людину злочинні угруповання. Найчастіше це і є представники субкультур. У кожного підлітка існують свої соціальні та духовні цінності, свої стереотипи щодо життя, своя стійка у суспільстві. Тому, як то кажуть, щоб «триматися на плаву» серед своїх і виникають неформальні молодіжні групи, які здобули найбільшу вираженість в наш час. Це так би мовити протест проти існуючих порядків і пошук більш справедливих і гідних форм людського існування.

Відповідно до ч. 2 ст. 22 ККУ, особи, які вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності за такі види злочинів: умисне вбивство; посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, представника іноземної держави; умисне тяжке тілесне ушкодження; умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження; диверсія; бандитизм; терористичний акт; захоплення заручників; зґвалтування; насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом; крадіжка; грабіж; розбій; вимагання; умисне знищення або пошкодження майна; пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів; угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна; незаконне заволодіння транспортним засобом; хуліганство. / ККУ / Згідно ст. 97 ККУ, неповнолітній, який вперше вчинив злочин невеликої або необережний злочин середньої тяжкості, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе без застосування покарання. У цих випадках суд застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру, передбачені частиною другою статті 105 цього Кодексу [1]. Неформальні молодіжні об'єднання можна поділити на асоціальні, просоціальні / соціально – активні, діяльність яких спрямована на позитивні моменти, соціально пасивні, і антисоціальні. Останні являються найнебезпечнішими.

Проблема полягає в тому, що для адаптації соціального середовища дитина вибирає соціально одобрювану групу однолітків для самореалізації, дезадаптовані асоціальну. Більшість молодих людей об'єднуються в угруповання різної асоціальної спрямованості [2].

1. У виді прикладу можна виділити гопників які порушують 129 статтю (Погроза вбивством), 185 (Крадіжка), 189 (Вимагання) статтю

Кримінального кодексу. Угрупування скінхедів порушують статтю 161 Кримінального кодексу. А саме «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками». Від таких діянь страждають і ті і інші. Винні отримують кримінальну відповідальність, а жертви які отримали знущання доводять себе до самогубства. Причини можна поділити на зовнішні і внутрішні. А саме: зовнішньою причиною злочинної поведінки неповнолітніх і молоді є криміногенна ситуація бездоглядності, яка потім перетворюється в криміногенну ситуацію (конфліктну, екстремальну, управлінську і т. п.) яка залежить від виду скоєної злочинної поведінки (насилля, корисливості, необережності та інші) Внутрішній вид причини злочинної поведінки неформальних молодіжних об'єднань є: ущербність системи виховання та освіти; нерозвиненість системи офіційних і недержавних суб'єктів профілактики з приводу правопорушень молоді, не тактовне тлумачення бесід працівниками правоохоронних органів; самокритичність, самокопання. Таким чином дитина або підліток закривається у собі і не вважає себе такою як усі інші; бажання самостверджуватися в своїх групах. Завдяки цьому в них породжується така риса характеру як цинізм. А саме нахабство, груба відвертість, нехтування нормами моралі. Саме це і спричиняє групові гвалтування та хуліганство; жага завоювати авторитет (не важливо яким способом законим чи ні); бажання виглядати дорослим, незалежним; помилка батьків, а сама її легковажність при вихованні ще дітей(дошкільного віку) коли вони закривають очі на дрібне злодійство, бешкетництво, дитячі пустощі не пояснюючи, що так робити не можна і це погано; бажання довести свою вірність дружби, кохання та страх прославитися як «зрадник».

Отже роблячи висновок можна сказати, що діти утворюють розбійні напади, вчиняють хуліганство, вбивство, насильство не тільки з власних мотивів, а під тиском суспільства та соціуму в якому вони живуть. Окрім цього приводом такої поведінки є недбалість та холоднокривність батьків, вчителів, працівників правоохоронних органів. Також присутнє бажання «утриматись на плаву серед своїх», щоб не стати відлюдником суспільства. А можливо і навіть біологічні чи психічні теорії девіантної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р.; за станом на 26 лютого 2019 р- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Ковальчук М.А. «Неформальні молодіжні об'єднання та їх особливості». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bitly.su/EphQXd/>

*Гойник Дмитро Олегович
студент 6 курсу, Академія Державної
пенітенціарної служби України,
м. Чернігів, Україна*

*Науковий керівник: Ніщимна
Світлана Олексіївна, доктор
юридичних наук, начальник кафедри,
професор, Академія Державної
пенітенціарної служби України*

МІСЦЕВІ ЗБОРИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Забезпечення місцевих бюджетів необхідними фінансовими ресурсами в недостатньому обсязі та нестабільність їх дохідних джерел в Україні вже давно виступають суттєвою проблемою, вирішенню якої в останні роки український уряд приділяє значну увагу. У світовій практиці провідну роль у забезпеченні місцевих бюджетів необхідними ресурсами відіграють місцеві податки та збори, тому реформування системи місцевого оподаткування постає невідкладним питанням.

Проблеми, пов'язані з функціонуванням податкової системи, у тому числі місцевого оподаткування, розглядають такі українські вчені: В.Л. Андрущенко, М.П. Бандида, Л.Б. Баранник, Ю.А. Бартчук, В.М. Геєць, В.Г. Даудова, О.П. Кириленко, В.І. Кравченко, І.О. Луніна, А.М. Соколовська, Н.В. Сошка та ін.

Не можна недооцінювати проблеми, пов'язані з неналежним контролем процесу справляння окремих місцевих податків і зборів. Місцеві органи влади мають замало впливу на встановлення ставок податків, що дає їм підстави звинувачувати центральний уряд у незадовільній якості послуг, які справляються саме за рахунок місцевих бюджетів. Не меншою проблемою є надання місцевими органами влади пільг, адже, з одного боку залучаються додаткові інвестиції для регіонального розвитку, а з іншого – виникають сумніви щодо законності надання цих пільг. В Україні сільські та селищні ради становлять 91% місцевих рад, проте майже ніхто з них не має серйозних об'єктів оподаткування. Зважаючи на це, деякі вчені дотримуються думки, що місцеві податки і збори не виконують свої функції належним чином [1, с.

72]. Це засвідчує нагальність переформатування системи місцевого оподаткування, а головний акцент має бути сфокусований на зміцненні фінансової бази місцевого самоврядування як запоруки ефективної роботи територіальних громад.

Місцеве оподаткування в Україні від початку його створення характеризується постійним оновленням складу місцевих податків та зборів, їх ставками та порядком справляння, розробленням нормативно-правових актів, що покликані покращувати систему місцевого оподаткування. Діюча в Україні система місцевих податків і зборів, як і податкова система країни в цілому, потребує постійного вдосконалення. Проблеми функціонування системи місцевого оподаткування в Україні спричинені недосконалою системою адміністрування цих податків. Пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинен іти в напрямі встановлення таких податків і вибору таких їх платників, які б забезпечували невеликі адміністративні витрати та ефективний податковий контроль за достатнього обсягу надходжень, що дасть можливість створити надійне джерело доходної бази місцевих бюджетів. Дотримання цих вимог є запорукою створення міцної, стабільної та соціально справедливої системи місцевого оподаткування, яка сприятиме ефективній реалізації регіональної соціально-економічної політики та забезпечить фінансову стійкість регіонів, а також допоможе подолати бідність громадян [2, с. 62].

Отже, побудова та застосування механізмів податкового регулювання має носити комплексний характер в рамках стратегії розвитку державних фінансів України та в поєднанні із інституційними ринковими реформами – це створення стимулюючої податкової системи та конкурентної ринкової системи. У нинішніх реаліях механізм податкового регулювання має будуватися та зазнавати змін в комплексі із структурними реформами, корелюватися із політикою бюджетних видатків, державною борговою політикою, націлюватися на збалансування бюджету вже у короткостроковій перспективі.

Необхідним є забезпечення тісної взаємодії заходів податкового регулювання із удосконаленням макроекономічного і фінансового регулювання: забезпечення стабільності грошової одиниці, фінансової відкритості країни, ефективного макроекономічного регулювання, відкритості державного управління.

Узагальнюючи результати дослідження, можна дійти висновку, що діюча на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів, як і податкова система країни в цілому, потребує постійного удосконалення, оскільки від неї вимагається, з одного боку, забезпечення фінансовими ресурсами потреби органів місцевого самоврядування, а з іншого, служити інструментом місцевої соціально-економічної політики,

спрямованої на виконання завдань збалансованості економіки та розвитку регіонів. Існування місцевих податків і зборів відповідає, в першу чергу, інтересам територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовою базою. Виходячи з цього, метою введення місцевих податків і зборів є забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань і функцій, що перебувають у їх самостійному розпорядженні і концентруються у відповідних бюджетах. З нашої точки зору, в значній мірі неефективність системи місцевого оподаткування в Україні спричинена недосконалою системою адміністрування цих податків [3, с. 214].

Саме унаслідок цієї проблеми, навіть, при закріпленні достатнього кола платників податків і раціональної ставки податку, місцеві бюджети недоотримують значні кошти. Отже, пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинен йти не лише в напрямку простого збільшення платників податків та розширення бази оподаткування, а й у напрямку вибору таких податків і встановлення таких платників, які б забезпечували невеликі адміністративні витрати та ефективний податковий контроль при достатньому обсязі надходжень, що надасть можливість створити надійне джерело дохідної частини місцевих бюджетів. Дотримання цих вимог є запорукою створення міцної, стабільної системи місцевого оподаткування в Україні, яка сприятиме ефективній реалізації регіональної соціально-економічної політики та забезпечить фінансову стійкість регіонів.

Аби посилити значення та роль місцевих бюджетів в Україні, необхідні, на нашу думку, зміни у законодавстві. Існує нагальна потреба у реформуванні місцевих податків, щоб вони стали найвагомішим дохідним джерелом у місцевих бюджетах, яким вони є у розвинених країнах. Треба внести такі зміни до законодавства, згідно з якими до місцевих податків були б віднесені плата за землю, прибутковий податок зі встановленням надбавки у межах закону до вже чинної ставки. Також треба надати право місцевим органам влади встановлювати у визначених законом межах надбавки до загальнодержавних податків, власні податки та збори, визначати їх ставки.

Лише шляхом зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування і надання їм досить широких повноважень можна досягти реальної бюджетної самостійності та фінансової децентралізації.

Дослідження сучасного стану податкової системи свідчить, що на сьогодні залишаються невирішеними питання переорієнтації чинної податкової системи на стимулювання процесів соціально-економічного розвитку країни, а недоліки податкової системи призвели до проблем системного характеру. Отже, податкову систему України слід

реформувати таким чином, щоб вона стала дієвим інструментом підвищення конкурентоспроможності держави та сприяла розвитку економіки України. Основним завданням реформування податкової системи України є зниження податкового навантаження на економіку. При цьому різке зниження податкових ставок і загального рівня оподаткування (податкового коефіцієнту) може не призвести до очікуваного зростання інвестицій і темпів економічного зростання. Звичайно, зниження податкових ставок сприятиме зростанню інвестиційних можливостей українських підприємств. Крім того, якщо зниження податкових ставок супроводжуватиметься зростанням бюджетного дефіциту та інфляції, це негативно позначиться на інвестиційній активності суб'єктів господарювання.

Більш перспективною є стратегія поетапного зниження податкового навантаження за рахунок скасування неефективних (затратних) податків і зборів, підвищення фіскальної ефективності податків на основі розширення бази оподаткування, надання пільг суб'єктам підприємництва, які розробляють і впроваджують інновації та випускають інноваційну продукцію, покращення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, формування доходів бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики на середньострокову перспективу та спрямування податкових надходжень у сфери, від яких залежить довгострокове економічне зростання. Таким чином, система “стратегія довгострокового соціально-економічного розвитку – податкова політика – податкова система – Податковий кодекс України” є особливим поєднанням, у складі якої кожна підсистема відіграє активну роль у взаємозв'язку з іншою. Місія податкового регулювання – у забезпеченні цілісності й збалансованості системи як у часі, так і прагматично-функціональному просторі. Тому першочергові зусилля слід докласти до розбудови інституту податкової політики як фундаменту для модернізації формату окремих податків і режимів оподаткування, а також взаємостосунків і взаємин з іншими державними та приватними інституціями.

Література:

1. Найдьонов В., Махмудов О. Про реформування податкової системи. *Економіка України*. 2010. № 1. С. 78–83.
2. Бандида М.П. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів бюджету міста. *Ринок цінних паперів України*. 2007. № 11–12. С. 35–43.
3. Кучерявенко М.П. Податкове право України Підручник. Харків: Право, 2013, 536 с.

*Ногас Назар Ігорович
аспірант кафедри конституційного
адміністративного та фінансового
права, Тернопільський національний
економічний університет,
м. Тернопіль, Україна*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Адміністративно-правове регулювання державної політики у сфері освіти України є важливою складовою загального правового регулювання у цій сфері і відбувається сьогодні в надзвичайно складних умовах зовнішньої внутрішньополітичної нестабільності держави реформування соціально культурної сфери, інтеграції вітчизняної освіти до європейського і світового освітніх просторів, а це вимагає постійного вдосконалення адміністративно-правового регулювання, врахування всіх позитивних і негативних факторів і тенденцій розвитку освітньої галузі з метою забезпечення в процесі такого регулювання формування і реалізації ефективної державної освітньої політики задля прогресивного розвитку особистості, суспільства, нації і держави, захисту національних інтересів України. Адже освіта, згідно Закону України «Про освіту», є «основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1].

Саме тому існує нагальна потреба у виваженій, розумній, далекоглядній, прозорій і відповідальній державній політиці в галузі освіти України, яка у великій мірі залежить від досконалого і ефективного адміністративно-правового регулювання.

Дослідженню адміністративно-правового регулювання, його змісту і сутності у різних сферах життєдіяльності суспільства і держави, в тому числі і у сфері освіти, присвятили свої праці багато вітчизняних і зарубіжних вчених – В.Б. Авер'янов, А.І. Берлач, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, В.В. Галуцько, В.М. Гаращук, І.А. Городецька, І.С. Гриценко, Т.О. Губанова, Є.В. Додін, І.В. Зозуля, Р.А. Калюжний, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, та інші, але враховуючи, що освітня галузь України стрімко розвивається і реформується, інтегрується в європейський і світовий освітній простір, це потребує зміни та коригування державної політики у сфері освіти [2, с.181].

Реформа освітньої галузі є надзвичайно важливою. Сьогодні українська освіта не відповідає сучасним запитам з боку особистості та

суспільства потребам економіки, та світовим тенденціям. Саме тому розпочато системну трансформацію сфери освіти, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти. Масштабне реформування освіти в Україні стало можливим завдяки прийняттю Закону України «Про освіту». Він визначив метою освіти всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян для забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

У науковій сфері реформа покликана зупинити ізоляцію і стагнацію у сфері досліджень, сформулювати запит на якісну підготовку дослідників та якісні розробки в галузі фундаментальних і прикладних наук, скоротити розрив між дослідженнями та впровадженням їх результатів, інтегрувати вищу освіту й науку України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу. Сьогодні розвиток української держави характеризують процеси інтеграції, які проявляються у поступовій адаптації України до європейських стандартів, зокрема й в освітній сфері. Передусім така адаптація вимагає європейських підходів до освітніх стандартів модернізації змісту освіти, забезпечення якості освіти, впровадження нових методик тощо. Науковці дійшли висновку, що знання є вирішальним чинником забезпечення зростання продуктивності праці, тобто освітній рівень працівників зумовлює рівень розвитку виробництва і забезпечує стабільність економічної системи та сталий розвиток суспільства. Так, лауреат Нобелівської премії Гаррі-Стенлі Беккер на прикладі Сполучених Штатів Америки обґрунтував тезу щодо високої ефективності інвестування в освіту, рентабельність від якого на 10–15% перевищує рентабельність інших видів комерційної діяльності [3, с. 124–128].

Натомість необхідно враховувати той факт, що процедури запровадження освітньої політики значно ускладнюються внаслідок високої і достатньо тривалої латентності відображення її результатів. Адже реально оцінити ефективність системи освіти можливо тільки за результатами вкладу в суспільний розвиток покоління, яке здобуде освіту та вступить у доросле життя, покоління, яке нині навчається в школі. Тобто віддаленість подібних результатів у часі може сягати десяти, а то й більше років. Зазначена проблема потребує розважливого, поміркованого, науково обґрунтованого та практично апробованого реформування

освітньої сфери в будь-яких її аспектах, до них, безумовно, належить і адміністративно правове регулювання освітньої галузі та формування державної політики у сфері освіти.

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України і те, що наша держава підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, приєдналася до Болонського процесу, дуже важливими в адміністративно-правовому регулюванні державної політики у сфері освіти є міжнародні правові акти, що регулюють відносини у сфері освіти – Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода), а також Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти», яка започаткувала Болонський процес. Зазначена Угода юридично закріпила європейський вибір України і необхідність виконання ряду зобов'язань у сфері вищої освіти, зокрема, реформування та модернізації системи вищої освіти; сприяння зближенню у сфері вищої освіти, що відбувається в рамках Болонського процесу; підвищення якості та важливості вищої освіти тощо.

Отже, освіта слугує основним із основних джерел розвитку людини упродовж усього її життя та виступає найміцнішим фундаментом для розвитку особистості, а значить, сприяє і розвитку суспільства, нації та держави, є надійною запорукою майбутнього України. На даний момент освіта в Україні інтегрується в світовий і європейський освітній простір, а це потребує зміни та коригування державної політики у сфері освіти за допомогою адміністративно-правового регулювання, яке повинно базуватись на науковій основі, а це вимагає додаткових досліджень науковцями даної проблематики з метою вироблення необхідних рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання державної освітньої політики.

Список використаних джерел:

1. Бевзенко В.М. Сутність та поняття адміністративно-правового регулювання / В.М. Бевзенко // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 3. – С. 162-167.
2. Комзюк В.Т. Адміністративно- правове регулювання державної політики у сфері освіти України / В.Т. Комзюк // Форум права. – 2017. – № 5. – С. 181-188.
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145–VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

Інтелектуальна власність та його захист. Інформаційне право

*Єрьомкін Євген Анатолійович
доцент, Донбаська державна
машинобудівна академія*

*Цимбал Валентина Миколаївна
асистент, Донбаська державна
машинобудівна академія*

ЕТАПИ РОЗРОБКИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ (БРЕНДА) ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

В освітніх установах неймінг, а тим більше брендинг поки ще не стали інструментами маркетингової політики по просуванню своєї організації і її продуктів на ринок. В умовах командно-адміністративної системи такої необхідності не було в чинність відсутності ринкових відносин, конкуренції й самостійності самих організацій [1].

На сьогоднішній день можна виявити наступні підходи до назви (торговельній марці) освітніх установ вищого рівня. Звичайно ця складна назва, що включає кілька варіантів неймінга: географічна частина; організаційно-правова форма установи; галузевий підхід; рівень закладу; тип освітньої установи [2];

Розкручена й шановна торговельна марка освітньої організації буде сприяти її поширенню в регіонах для студентів, викладачів та ін., що, в остаточному підсумку, допоможе створенню бренда ВНЗ [3,4].

Розробка торговельної марки (бренда) освітньої організації включає наступні етапи:

1. Розробка (уточнення) стратегії розвитку освітньої організації й плану маркетингу. На даному етапі вибирається стратегічна мета розвитку (з погляду маркетингового плану – стратегія розвитку продуктового й марочного портфелів, їх рівень і диференціація, цінність і ступінь новизни, на який цільову аудиторію, яку частку ринку послуг претендує організація та ін.).

2. Проведення аналізу конкурентного середовища, що дозволяє визначити сильні й слабкі сторони організації й можливі шляхи її розвитку. Це допоможе виявити ринкові тенденції й можливості для просування розроблювальної торговельної марки, її відбудування від імовірних конкурентів, визначити запити потенційної цільової аудиторії й підходи до розробки торговельної марки.

3. Визначення потенційної цільової аудиторії, для якої призначені освітні послуги, з обліком демографічних, соціальних, особистих і психологічних параметрів. Це допоможе точніше визначити емоційні й раціональні очікування споживачів від цінностей освітніх продуктів.

4. Розробка концепції й варіантів торговельної марки освітньої установи. На цьому етапі доцільно використовувати логічні й інтуїтивні методи розробки назви.

5. Після узгодження придуманої торговельної марки необхідно одержати схвалення топ-менеджменту або засновників освітньої організації, у яких свої вистави про концепцію й візуалізації торговельної марки організації й для яких необхідна чітка аргументація й обґрунтування обраного варіанта.

6. Вербалізація й візуалізація торговельної марки з метою її подальшого просування на цільовий ринок. У результаті створюються: захищене ім'я, слоган, дескриптори й правила створення текстових (вербальних) матеріалів.

Кращим способом розробки є залучення дизайнерів – це найефективніший метод вираження переваг продукту. Коли повністю використовуються можливості обсягу, кольору й форми, освітній продукт сприймається з професійної точки зору.

7. Тестування розробленої торговельної марки з метою виявлення привабливості для потенційної цільової аудиторії, інтересу, розуміння, дізнавання, запам'ятовування, вимови, відбудування від конкурентів, а також визначення, зрозумілі чи з назви вигоди й цінності послуг організації.

8. Реєстрація торговельної марки в Укрпатенті. Після завершення цього етапу розробки є можливість оформляти документи на реєстрацію товарного знаку й використовувати його як нематеріальний актив організації.

9. Розробка програми просування торговельної марки й брендинга за допомогою різних маркетингових технологій, її реалізація. Таким чином, підсумком виходу марки на ринок повинна стати її успішність: наступне перетворення марки в бренд.

10. Оцінка ефективності виходу марки на ринок. Оцінка ефективності є завершальним етапом робіт з неймингу. Вона дозволить визначити, наскільки досягнуті мети, що стояли на початку реалізації проекту, оцінити результати виходу марки на ринок і її успішність на ринку.

Висновок. Використання принципів нейминга й брендинга в діяльності освітніх організацій – необхідний крок у нових ринкових і правових умовах. Активне й професійне використання цих принципів приватними освітніми організаціями свідчить про актуальність

використання неймінга й торговельної марки як ефективного інструмента просування організації і її продуктів, важливості емоційної прив'язки аудиторії до діяльності організації за допомогою цього елемента комплексу маркетингу.

Література:

1. Неретина Е., Гвоздецкая И., Корокошко Ю. Брендинговая политика вуза в целях повышения конкурентоспособности / Е. Неретина, И Гвоздецкая, Ю. Корокошко // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2015. – № 10. – С. 35-48.
2. Афанасьев А. Зачем нужны бренды в образовании? Менеджмент в образовании. 2012, № 1. С. 11-15.
3. Cotier F. Lateral Marketing: New Techniques for Finding Breakthrough Ideas. М.: Neva, 2004. 192 p.
4. Неретина Е.А., Макарец А.Б. Использование интегрированных маркетинговых коммуникаций в продвижении образовательных услуг вуза / Е.А. Неретина, А.Б. Макарец // Интеграция образования — 2013. — №1 (70). — С.3-12.

*Дончак Ольга Дмитрівна
бакалавр, студентка ІХ курсу
Академії адвокатури України,
м. Київ, Україна*

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ВЕДЕННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Головною особливістю сучасних міжнародних конфліктів є те, що вони не можуть оцінюватись лише на підставі традиційних методів ведення бойових дій. Інформаційно–технічні засоби, соціальні ЗМІ, психологічний інструментарій кардинально змінили політику ведення військових дій.

Отже, гібридна війна – це війна, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною. Однією з основних особливостей гібридної війни є: здійснення управління з єдиного центру планування і проведення операцій у гібридній війні. Незважаючи на розвиток інформаційно-комунікативних технологій, досить важко забезпечити ефективну координацію дій регулярних та

ірегулярних підрозділів, опозиційних сил на території противника і дипломатичного корпусу держави, що їх підтримує. Також необхідно поєднати це все з інформаційно-психологічними заходами тиску на протилежну сторону тощо [1].

Основна мета гібридної війни – не фізичне знищення противника, а його підкорення й використання матеріальних і людських ресурсів програвшої у конфлікті сторони. У класичних війнах, спрямованих на знищення противника, сторони несуть значні людські і матеріальні втрати, що значно зменшує здобутки переможця. У випадку ж гібридної війни пріоритетне використання невійськових засобів силового впливу дозволяє максимально зберегти матеріальні і людські ресурси з метою їх подальшого використання у власних цілях [2].

Гібридні війни мають у своєму арсеналі добре знайомі прийоми, які активно використовувалися раніше в світових війнах, зокрема, політична та інформаційна війни.

Разом з тим, поняття «інформаційні війни» також з'явилося порівняно недавно. Ще якихось 3-4 роки тому вся інформаційна війна та протидія інформаційним загрозам зводилась до організації забезпечення безпеки інформації, що на даний час трансформувалось у поняття «кібербезпека» [3]. Проте, як і у випадку з терміном «інформаційна війна», ми вимушені користуватися цим визначенням, описуючи нові явища через порівняння й аналогії з тими явищами, подіями й процесами, зміст яких для нас гранично зрозумілий.

На ранніх етапах метою гібридного наступу часто виступає створення виклику для внутрішньої безпеки країни. Комплексні наступи часто мають на меті усунення уряду та приведення гібридного наступу до завершальної стадії, який підкріплюватиметься застосуванням чи загрозою застосування звичайних збройних сил. Головною рисою гібридного наступу є створення невизначеності відносно події, що відбувається, і стосовно тієї сили, яка стоїть за цим нападом. Однією з головних вихідних умов гібридної війни є неможливість повного встановлення відповідальної сили, та збирання і подальшої передачі до суду незаперечних доказів. Інформаційна війна на сьогодні є буденною складовою сучасного суспільства. Шляхом заперечення чи викривлення фактів можна легко маніпулювати населенням, переконувати політиків. Тому інформаційну війну можливо розглядати як одну з передумов для гібридної агресії.

Вагомим внеском в систему протидії гібридної агресії є коригування власної стратегії щодо роботи із суспільством для формування громадської думки через державні та орієнтовані на різноманітні політичні сили ЗМІ, а також доведення позиції країни на міжнародному

рівні. Ефективність функціонування будь-якої державної влади має пряму залежність від змісту та способів інформаційної комунікації, як всередині самих органів влади, так і від змісту та способів залучення громадян до процесів ухвалення урядових рішень. За таких умов змінюються й функції основних суб'єктів інформаційної комунікаційної діяльності, оскільки суспільна взаємодія має двоканальний характер і одночасно здійснюється по вертикалі і по горизонталі. Але у суспільстві громадська думка формується, насамперед, під опосередкованим впливом засобів масової комунікації.

Отже, з розвитком технологій змінюються й умови ведення війни, звичні бойові дії замінюють інформаційні технології, і їхня складова стає все вагомішою.

Досягнення переваги у гібридній війні здійснюється не так за рахунок розміру збройних сил, але за їхньої спроможності здійснювати швидкі й ефективні операції на будь-якому театрі воєнних дій, зокрема у нетрадиційних умовах. Принципово важливою характеристикою гібридних воєн є те, що, на відміну від попередніх типів воєн, не менш важливим порівняно з суто військовими методами, стає застосування комплексних інформаційних та інших невоєнних заходів.

Враховуючи викладене, в боротьбі з гібридною агресією для нашої країни необхідним є створення належної системи координації та взаємодії на державному рівні всіх суб'єктів інформаційного простору з питань відпрацювання заходів протидії спробам іноземних держав нанесення шкоди національним інтересам України, а також створення єдиної державної системи інформаційно–психологічної протидії іноземним впливам, до діяльності якої, окрім підрозділів спеціальних служб, також повинні активно залучатися і цивільні державні установи, організації, аналітичні центри, а також PR–компанії та засоби масової інформації різних форм власності.

Література:

1. «Путін веде в Україні гібридну війну — генерал Каппен» // *Радіо Свобода*, 27.04.2014 Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html>
2. Гібридна війна в Україні, думки експертів/ *Polonews*, 06.05.2014
3. Foreign Policy вказало на нову зброю в гібридній агресії РФ. *Апостроф* (uk). 21.06.17. Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/news/world/europe/2017-06-19/foreign-policy-ukazalo-na-novoe-orujie-v-gibridnoy-agressii-rf-/99234>

*Коротюк Оксана Вікторівна
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ФОРМУЛЮВАННЯ «НЕЗАКОННИЙ» У КОНСТРУКЦІЯХ СТАТЕЙ 176, 177 ТА 229 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Необхідно звернути увагу на використання у межах конструкцій вищезазначених кримінально-правових норм у багатьох випадках виразу «незаконний», що, передусім, позначає певні дії з об'єктами права інтелектуальної власності, однак, поряд із цим, вказує і на інші важливі аспекти кримінально-правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності. Деякі аспекти, пов'язані із розкриттям змісту поняття «незаконний» у статтях, що встановлюють відповідальність за посягання на об'єкти права інтелектуальної власності, були розглянуті у роботах Берзіна П. С. [2], Волинця Р. А. [3], Нерсесяна А. С. [6], Харченка В. Б. [8] тощо. Утім, комплексне дослідження цього питання не здійснювалося. Отже, його дослідження виявляється актуальним і доцільним.

Розуміння змісту поняття «законність» (і, відповідно, протиставленого йому формулювання «незаконний»), закріпленого у правових нормах, має засновуватися на його значенні, вираженому у системі політико-юридичних вимог – нормах, що включає в себе: всезагальність права, виражена у необхідності розвинутого, досконалого законодавства – такого, при якому усі суспільні відносини, які потребують юридичного опосередкування, регулюються законом, а не свавіллям; верховенство Конституції і законів, тобто підпорядкованість усіх інших нормативних та індивідуальних актів діючим законам, а усіх законів та інших актів державних органів – Конституції; рівність усіх перед законом, пред'явлення усім учасникам суспільних відносин однаковим вимог, відсутність у кого-небудь привілеїв; наявність соціальних і юридичних механізмів, що забезпечують реалізацію прав (найсуворіше дотримання і виконання обов'язків; безперешкодні можливості для використання суб'єктивних прав); гарантоване, якісне застосування права, активна і рішуча боротьба з правопорушниками, невідворотність юридичної відповідальності для всіх, хто порушив закон; стабільність, стійкість правопорядку, ефективна робота всього механізму правового регулювання [1, 270]. В літературі бланкетна вказівка на незаконність діяння розглядається як така, що вказує на зв'язок кримінального права з іншими галузями. З цих підстав, значення терміну «незаконний» розкривається як

здійснення винним діянь всупереч забороні або порядку їх здійснення, установленому нормативними актами інших галузей права [5, 88 – 93].

Така бланкетна вказівка відноситься до ознак складу злочину, конкретний зміст якої залежить від іншої, у більшості випадків, підзаконної норми, яка відноситься до іншої галузі права. Зокрема, розкриття змісту даної вказівки на прикладі тлумачення поняття «незаконний» у межах складу злочину, що стосується незаконного затримання особи, показано таким чином: «вказівка на «незаконність» тут означає, що під цю статтю КК підпадає не усяке затримання, а лише таке, що не передбачено у якості правомірного кримінально-процесуальним законодавством» [9, 64 – 66]. З цього вбачається, що застосування формулювань «законний» чи «незаконний» у кримінально-правових нормах орієнтовано не лише на позначення характеру певних дій (бездіяльності) (тобто належності їх до законних або незаконних з точки зору виключно відповідності закону), але й вказує на спеціальний закріплений законодавством порядок виконання певних дій, наявність відповідних прав та обов'язків суб'єктів правовідносин тощо. Отже, наприклад, формулювання «незаконне використання» об'єкта права інтелектуальної власності може означати: «використання об'єкта з порушенням закону (законодавства)», «порушення встановленого (належного) порядку використання об'єкта», «використання об'єкта з порушенням прав правоволодільця», «використання об'єкта неналежною особою». Через це окремі автори розглядають режим законності створення та використання прав на об'єкти прав інтелектуальної власності як окрему складову частину механізму правового регулювання захисту цих прав [7, 9]. Крім того, розглядаючи питання адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності, в літературі звертається увага на наступні аспекти розуміння таких дій: по-перше, питання про те, законним чи незаконним є використання об'єкта права інтелектуальної власності, слід визначити на підставі аналізу відповідних законів, які регулюють майнові й особисті немайнові права інтелектуальної власності; по-друге, в процесі з'ясування змісту поняття «незаконне» треба враховувати особливості норм спеціального закону, які визначають як заборону використання об'єкта права інтелектуальної власності, так і дозволяють за певних умов використовувати такі об'єкти; по-третє, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності пов'язане з різними видами предмета правопорушення, що має свою специфіку, яку необхідно враховувати при кваліфікації [4, 4].

З урахуванням цього, формулювання «незаконний» стосовно діянь щодо об'єктів права інтелектуальної власності в кримінально-правовій нормі: а) застосовується для визначення характеру суспільно небезпечних

дій; б) вказує на наявність правової охорони об'єкта права інтелектуальної власності і необхідність звернення до відповідних законодавчих актів; в) вказує на існування правовідносин інтелектуальної власності, у межах яких наявним є об'єкт, суб'єкти, взаємні права та обов'язки. Орієнтуючись на заборону розширеного тлумачення кримінального закону, вбачається, що за відсутності вказівки на незаконне використання відповідного об'єкта зміст кримінально-правової норми не дозволяв би виявити зазначені особливості.

Список використаної літератури:

1. Алексеев С. С. Теория права. – М.: Издательство БЕК, 1995. – 320 с. – С. 270.
2. Берзін П. С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України: Монографія. – К.: Атіка, 2005. – 316 с.
3. Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: сучасний стан та перспективи вдосконалення : монографія / Р. А. Волинець. – Київ : ВД Дакор, 2018. – 452 с.
4. Майданевич А. Г. Незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності: адміністративно-правовий аспект: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Майданевич Анатолій Григорович; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – Київ, 2017. – 18 с.
5. Михайлова И. А. Бланкетные нормы в уголовном законе и их применение органами внутренних дел: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук: специальность 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / Михайлова Ирина Анатольевна; Академии экономической безопасности МВД России. – Москва, 2009. – 290 с.
6. Нерсисян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності: Монографія. – Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2010. – 192 с.
7. Филь С. П. Правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності у сфері митної діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Филь Світлана Петрівна; Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. – Київ, 2017. – 21 с.
8. Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на результати творчої діяльності та засоби індивідуалізації в Україні: монографія / В. Б. Харченко. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 480 с.

9. Энциклопедия уголовного права. Т. 4. Состав преступления. – Издание профессора Малинина. – СПб ГКА, 2-е изд. СПб., 2010. – 862 с.

Коротюк О. В. ФОРМУЛЮВАННЯ «НЕЗАКОННИЙ» У КОНСТРУКЦІЯХ СТАТЕЙ 176, 177 ТА 229 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано значення формулювання «незаконний» у статтях 176, 177 та 229 КК України. Встановлено, що ця законодавча конструкція стосовно діянь щодо об'єктів права інтелектуальної власності в кримінально-правовій нормі: а) застосовується для визначення характеру суспільно небезпечних дій; б) вказує на наявність правової охорони об'єкта права інтелектуальної власності і необхідність звернення до відповідних законодавчих актів; в) вказує на існування правовідносин інтелектуальної власності, у межах яких наявним є об'єкт, суб'єкти, взаємні права та обов'язки.

Ключові слова: незаконний, об'єкт права інтелектуальної власності, кримінально-правова норма, бланкетна диспозиція, кримінальна відповідальність.

Коротюк О. В. ФОРМУЛИРОВКА «НЕЗАКОННЫЙ» В КОНСТРУКЦИЯХ СТАТЕЙ 176, 177 И 229 УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ

В статье проанализировано значение формулировки «незаконный» в статьях 176, 177 и 229 УК Украины. Установлено, что эта законодательная конструкция относительно действий относительно объектов права интеллектуальной собственности в уголовно-правовой норме: а) применяется для определения характера общественно опасных действий; б) указывает на наличие правовой охраны объекта интеллектуальной собственности и необходимость обращения к соответствующим законодательным актам; в) указывает на существование правоотношений интеллектуальной собственности, в пределах которых существуют объект, субъекты, взаимные права и обязанности.

Ключевые слова: незаконный, объект права интеллектуальной собственности, уголовно-правовая норма, бланкетная диспозиция, уголовная ответственность.

Korotiuk O. V. FORMULATION OF "ILLEGAL" IN THE CONSTRUCTIONS OF ARTICLES 176, 177 AND 229 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

The article analyzes the meaning of "illegal" in Articles 176, 177 and 229 of the Criminal Code of Ukraine. It is established that this legislative framework regarding actions on the objects of intellectual property rights in criminal law: a) is used to determine the nature of socially dangerous actions; b) indicates the existence of legal protection of the object of intellectual property

rights and the need to refer to the relevant legislative acts; c) indicates the existence of intellectual property relationships within which the entity, entities, mutual rights and obligations are present.

Keywords: illegal, object of intellectual property rights, criminal legal protection, blanket disposition, criminal liability.

*Кушнір Ірина Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри обліку і аудиту, професор
кафедри економіки та
підприємництва Міжнародної
Кадрової Академії*

*Бова Олег Анатолійович
студент ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСАДОВІ ЗЛОЧИНИ ТА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Досвід зарубіжних держав у сфері регулювання відповідальності за посадові злочини та злочини у сфері надання публічних послуг є вельми різноманітним, часто суперечливим і мінливим, але повчальним.

У кримінальних кодексах (КК) деяких країн передбачено загальний вид зловживання повноваженнями, в КК інших держав – тільки низка спеціальних видів зловживання.

Найбільш близькими до змісту диспозиції ст. 365-2 КК України є норми ст. 202 КК Російської Федерації, ст. 229 КК Республіки Казахстан, ст. 335 КК Республіки Молдова, та ст. 222 КК Киргизької Республіки. Аналіз перебігу формування традиції права в Україні дає змогу дійти висновку, що її національна система тяжіє до романо-германської правової сім'ї [1, С. 24]. Вивчення і аналіз кримінального законодавства зарубіжних держав дозволяє виявити переваги та недоліки кримінального права України і визначити напрями його подальшого розвитку.

Аналізуючи характеристики романо-германської правової родини, відзначимо, що надзвичайно широку систему складів службових злочинів містить КК Голландії. Так, розділ XXVIII «Злочини, пов'язані із посадовими зловживаннями» містить 25 статей, але він побудований хаотично, містить багато схожих нормативних приписів, не містить визначення особи, яка надає публічні послуги.

У КК Франції злочинні діяння осіб, які є носіями публічної влади, передбачені спеціальною і значною за обсягом главою 2 розділу III книги 4. Нажаль, жодна із статей не містить норм про кримінальну відповідальність осіб, які надають публічні послуги.

КК Данії містить Главу 16 «Злочини, вчинені при здійсненні державної функції», яка складається з 20 статей. В КК Данії немає диференціації кримінальної відповідальності осіб, які надають публічні послуги та службових осіб, тому нотаріуси, аудитори, експерти, оцінювачі несуть кримінальну відповідальність за зловживання своїми повноваженнями.

Цікавим за своєю побудовою є КК Швейцарії, який розрізняє злочини проти службових і професійних обов'язків та окремо хабарництво.

В основу боротьби з корупцією в Німеччині покладено знищення матеріальної, насамперед фінансової бази злочинних угруповань. Це досягається двома шляхами: конфіскаційним і створенням належної правової бази для унеможливлення “відмивання” “брудних” грошей.

Слід запозичити позитивні моменти із КК зарубіжних країн до нашого законодавства. Це стосується побудови переліку об'єктів кримінально-правової охорони, особливостей визначення суб'єктивної сторони основного складу злочину, питань диверсифікації покарань.

Диференціація кримінальної відповідальності за службові правопорушення осіб, задіяних у публічній і непублічній управлінських сферах є центральним елементом кримінально-правової політики сьогодення.

Досвід зарубіжних держав свідчить про значущість нормативного визначення соціально-ролевих характеристик для криміналізації зловживань службових осіб, які надавали публічні послуги та робить необхідним чітке узагальнене законодавче визначення суб'єктів цього злочину. Загальні характеристики основного складу злочину можуть надати поштовх подальшим науковим розвідкам проблеми протидії зловживання повноваженнями у сфері надання публічних послуг.

Література:

1. Нуруллаєв І.С. Міжнародно-правове співробітництво в системі Ради Європи у боротьбі з корупцією: монографія/ І.С. Нуруллаєв. – К.: Правова єдність, 2019. – 160с.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

Joshgun Mammadov THE IMPACT OF ALTERNATIVE AND RENEWABLE ENERGY ON GLOBAL CLIMATE CHANGE.....3

Барзилович Анастасія Дмитрівна РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....16

Кулько-Лабинцева Інна Володимирівна, Русінова Анастасія Сергіївна ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....20

Лисяк Олена Миколаївна ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....21

Ніколенко Лариса Анатоліївна ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ ТА БІЗНЕСУ В СУЧАСНОМУ ДІДЖИТАЛ-ПРОСТОРІ.....28

Пащенко Ольга Павлівна СТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....30

Чуйко Віталій Дмитрович ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ РИНКУ.....33

Менеджмент

Dumik Natalia Anatolievna SYSTEM EFFECTIVENESS OF THE ESTIMATION OF THE PERSONNEL.....38

Євтушенко Ганна Іванівна, Сівакова Єлизавета Андріївна ВИРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ «УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ» - ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ.....40

Білошкурська Юлія Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	43
Кашипрук Юлія Анатоліївна, Олійник Денис Сергійович УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	44
Кашипрук Юлія Анатоліївна, Бабій Тетяна Миколаївна СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ.....	46
Кушнір Ірина Миколаївна, Михайлов Андрій Олександрович ВДОСКОНАЛЕННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	48
Кущій Діана Юріївна СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ В МАЛОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ.....	50
Турчак Вікторія В'ячеславівна, Маліцька Рита Олександрівна УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	51
Турчак Вікторія В'ячеславівна, Навроцька Лариса Олександрівна СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	53
Черняєва Олександра Олександрівна, Бєлашов Іван Ігорович ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПАНАЦЕЯ-ФАРМ» НА ОСНОВІ ЇЇ КОМПЛЕКСНОЇ АВТОМАТИЗАЦІЇ.....	55

Маркетинг

Папоян Арутюн Мікаелі ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ У СФЕРІ МАРКЕТИНГУ МІСТ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	57
--	----

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

Кушнір Ірина Миколаївна, Бойко Ірина Віталіївна ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	62
---	----

Банківська справа. Гроші, фінанси і кредит

<i>Малишко Віталіна Валеріївна, Євтушенко Наталія Миколаївна, Городніченко Юлія Вадимівна</i> СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ.....	64
---	----

Податкова система. Бюджетна система

<i>Горбунова Аліна Євгенівна</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ.....	67
---	----

Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

<i>Романко Ольга Петрівна</i> СУТНІСТЬ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ	69
---	----

Логістика і транспорт

<i>Каменева Наталія Володимирівна, Аблогіна Крістіна Валер'ївна</i> МИТНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	71
--	----

Світова економіка та міжнародні економічні відносини

<i>Буй Фионг Лінь, Уханова Інна Олегівна</i> ЕКЗОГЕННІ ТА ЕНДОГЕННІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	73
---	----

<i>Каменева Наталія Володимирівна, Соколенко Антон Вадимович</i> ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ ДОГОВІР ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ.....	76
--	----

<i>Литвинов Павло Павлович</i> КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПОЛІТИК КРІЗЬ ПРИЗМУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ЕКСПОРТУ.....	77
---	----

<i>Любчик Катерина Леонідівна</i> ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ МЕДІЙНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	84
---	----

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

<i>Гора Лариса Віталіївна, Пильгун Наталія Василівна</i> ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПОСТУЛАТІВ ПРАВА.....	87
---	----

<i>Ремізова Олеся Володимирівна</i> КОНЦЕПЦІЯ ГЕРМЕНЕВТИКИ В. ДІЛЬТЕЯ.....	89
---	----

<i>Скрипниченко Юрій Федорович</i> РОЗДРІБНА ТОРГІВЕЛЬНА МЕРЕЖА В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ХАРКІВЩИНИ.....	93
--	----

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

<i>Maxurov Aleksey Anatolyevich</i> CATEGORY “COORDINATION” IN THE UNITED KINGDOM LAW: PROBLEMS OF LIMITATION FROM RELATED CONCEPTS.....	95
--	----

<i>Гусак Марія Володимирівна</i> СУДОВА РЕФОРМА - ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	96
--	----

<i>Кундіренко Олександра Олегівна</i> РОЗДУМИ НАД ДОЦІЛЬНІСТЮ УСУНЕННЯ ПРАВОВОЇ НАВИЗНАЧЕНОСТІ ЩОДО ЧИСЕЛЬНОСТІ ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРІВ УКРАЇНИ.....	99
---	----

<i>Пірог Артем Сергійович</i> КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ НА ТЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ СВОЇХ ПОЛОЖЕНЬ І МОЖЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ФАКТИЧНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ЕКВІВАЛЕНТУ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ СУСПІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН.....	101
--	-----

<i>Пасічна Юлія Павлівна</i> ПОРУШНІСТЬ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА – ЗАГРОЗА СТАТУСУ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....	104
---	-----

Ситник Олеся Вікторівна ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ».....	108
Ускова-Мельничук Лілія Геннадіївна ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	111
Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов’язальне право. Міжнародне приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення	
Гуйван Петро Дмитрович ЩОДО СУТНОСТІ ТА ПІДСТАВ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ.....	114
Чайка Інна Миколаївна ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БАТЬКІВ ЗА ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ СІМ’Ї, ЯКИЙ ВПЛИВАЄ НА ФОРМУВАННЯ ДИТИНИ.....	118
Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право. Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право. Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура та адвокатура	
Miakota Oksana Viktorivna ROLE AND PLACE OF THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE IN THE LAW ENFORCEMENT SYSTEM.....	120
Кицан Юрій Іванович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ.....	122
Луцкевич Дмитро Олександрович ДЕЯКІ АСПЕКТИ СКОЄННЯ ШАХРАЙСТВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ШЛЯХОМ ПРОДАЖУ НЕІСНУЮЧИХ ТОВАРІВ.....	124
Мазниченко Наталя Іванівна ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ СЛІДІВ ПРОТИПРАВНИХ ДІЙ, ЗДІЙСНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	127
Пильгун Наталія Василівна, Ткачук Ірина Юрійівна ПРОБЛЕМА КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	130

Рубан Олександр Сергійович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОНЯТТЯ
СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ.....132

Черняєва Олександра Олександрівна, Сюмка Валентина Вікторівна
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ.....134

Чернявська Еліна Олегівна ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ....136

Шевченко Аліна Олександрівна ДЕТЕРМІНАНТИ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....137

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Муніципальне право**

Гойник Дмитро Олегович МІСЦЕВІ ЗБОРИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....140

Ногас Назар Ігорович АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ.....144

Інтелектуальна власність та його захист. Інформаційне право

Єрьомкін Євген Анатолійович, Цимбал Валентина Миколаївна
ЕТАПИ РОЗРОБКИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ (БРЕНДА)
ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ.....147

Дончак Ольга Дмитрівна ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ
ВЕДЕННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....149

Коротюк Оксана Вікторівна ФОРМУЛЮВАННЯ «НЕЗАКОННИЙ»
У КОНСТРУКЦІЯХ СТАТЕЙ 176, 177 ТА 229 КРИМІНАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....152

Антикорупційна діяльність

Кушнір Ірина Миколаївна, Бова Олег Анатолійович ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСАДОВІ ЗЛОЧИНИ
ТА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ.....157

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

www.spilnota.net.ua

Сорок четверті економіко-правові дискусії

18 лютого 2020 р.

Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

**Львів
2020**

Підписано до друку 27.02.2020р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

